

ПОЛИТИКИН

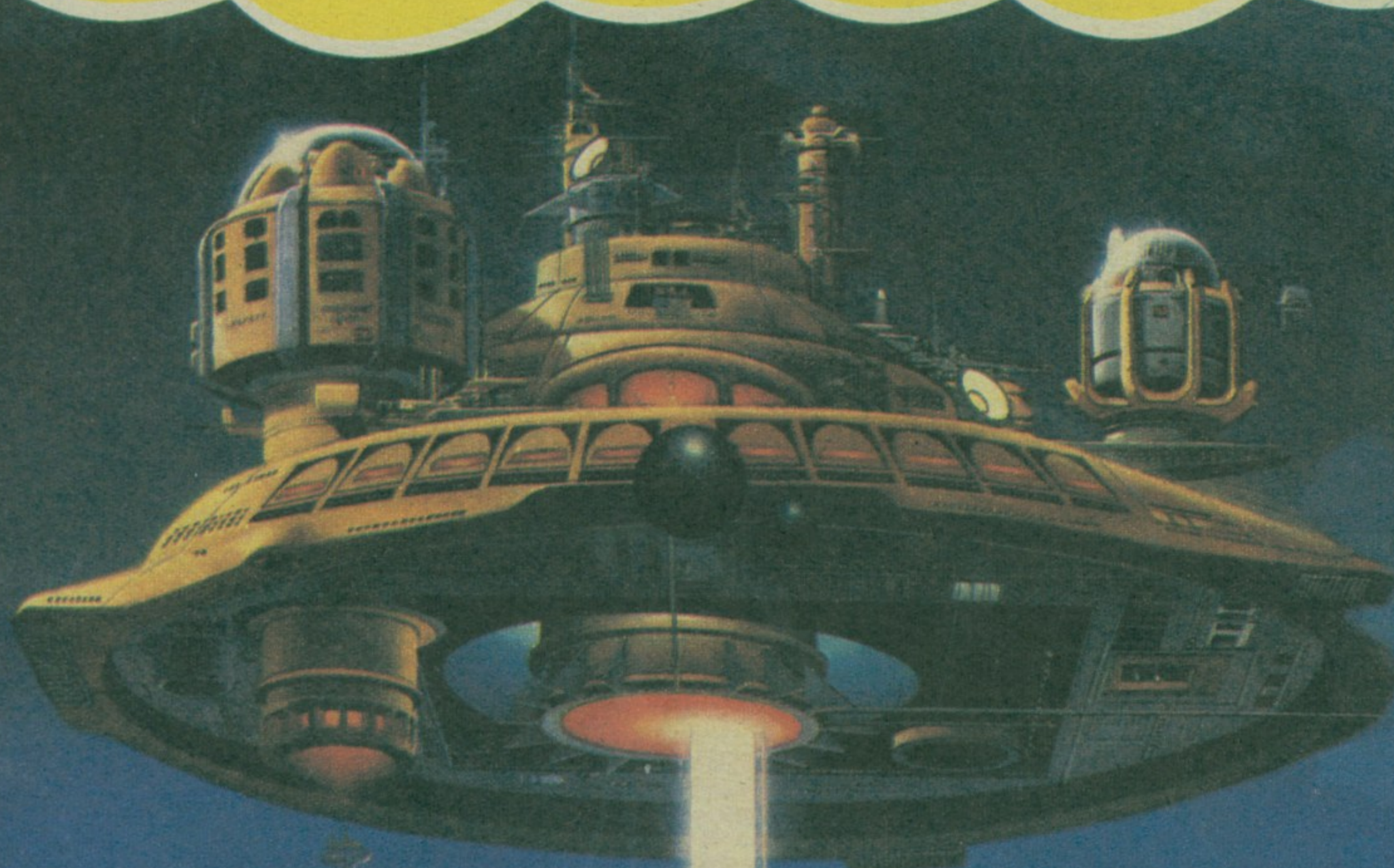
20
динара

ЗАБАВНИК

БРОЈ
1554

9. 10. 1981. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLII

ЗЕМЉА
ЗОВЕ
КОСМОС

RIPLEY

Веровали или не!

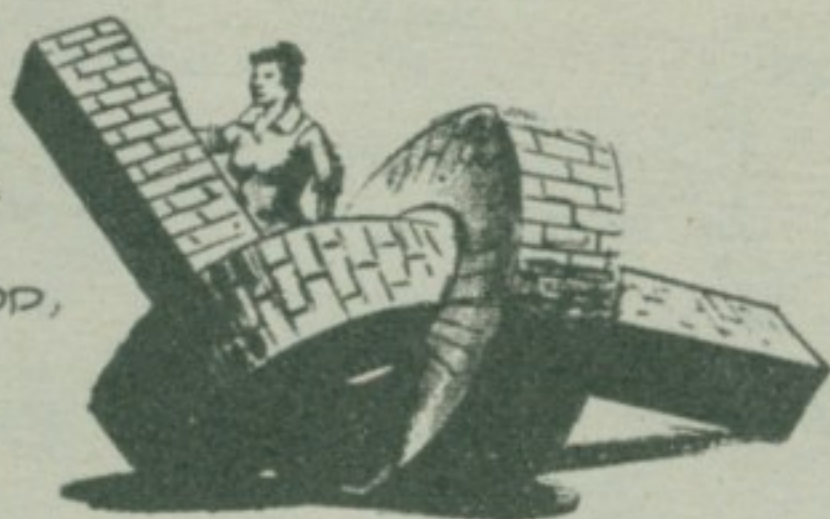

ПРИВАТНЕ ЈАХТЕ

ИЗ ПОЧЕТКА ОВОГ ВЕКА НИСУ ИМАЛЕ НИ ТЕЛЕГРАФ НИ СИРЕНУ ЗА МАГЛУ ПА ЈЕ ПОСАДА ЗАЈЕДНО СА ПУТНИЦИМА ЛУПАЊЕМ О МЕТАЛНО КУХИНСКО ПОСУЂЕ ОБАВЕШТАВАЛА О ПОЛОЖАЈУ БРОДА.

ЧВОР ОД ЦИГАЛА

ЈЕ СКУЛПТУРА КОЈУ ЈЕ ИЗРАДИЛА ВЕНДИ ТЕЈЛОР, А НЕДАВНО ЈЕ БИЛА ИЗЛОЖЕНА У ЛОНДОНУ.

КАПУТ

КОГА ЈЕ 1953. НАПРАВИО ХАУАРД РОС ИЗ ЧЛИНСВИЛА (САД) МОГЛА ЈЕ ДА НОСИ ЈЕДНА, АЛИ И ДВЕ ОСОВЕ ИСТОВРЕМЕНО.

ЈОВАНКУ ОРЛЕАНКУ

ГОДИНЕ 1429. НАЦРТАО ЈЕ САМО ЈЕДАН ЈЕН СОВРЕМЕНИК ДВОРСКИ ПИСАР, ИАКО ЈЕ НИКАД НИЈЕ ВИДЕО.

МЛАДЕ ШИМПАНЗЕ

ПОШТО ДОБИЈУ ОГЛЕДАЛО, У СТАЊУ СУ ДА ВЕК ПОСЛЕ 3-4 ДАНА ПРЕПОЗНАЈУ СВОЈ ЛИК У ОГЛЕДАЛУ И ЧАК ПРИМЕТЕ ЗНАК НАПРАВЉЕН НА ЊИХОВОМ ЧЕЛУ.

БИЛ КОК

ИЗ ДРЖАВЕ ВАШИНГТОН (САД) НАПРАВИО ЈЕ КОРТУ ВИСОКУ 4 МЕТРА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЧ ЧУЛИ ДА...

● продавци јаја у многим афричким земљама на тезги обавезно држе и земљани ђуп са водом. Купци бирају јаја и стављају их у воду јер свежа одмах потону, а покварена испливају на површину.

● клима на Тибету је оштра и сува тако да жито може да се очува и сто година а да се не поквари, а бутер и сушено месо дуже од годину дана.

● прва летелица на сунчев погон недавно је успешно полетела са једног аеродрома у близини Париза, прешла Ламанш и спустила се недалеко од Кентерберија у Великој

Британији. Летелица је дугачка око 9 метара, а распон крила јој је 14 метара. Раздаљину од око 290 километара савлада је за 5 часова и 22 минута.

● једну од највећих и најлепших колекција лептирова која броји преко пет стотина хиљада примерака има Биолошки институт у Владивостоку.

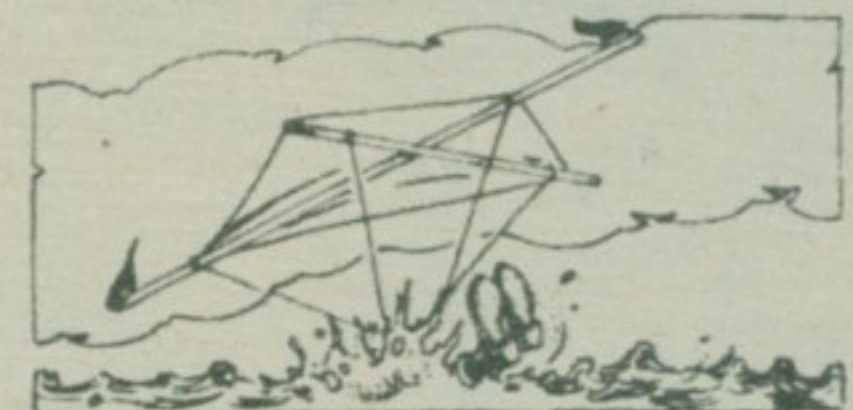

● наш сликар Ђорђе Крстић (1851-1907) написао је 1872. године молбу за стипендију у стиховима и на њој насликао себе како црта крај лојане свеће.

● први међародни сајам приредио је египатски краљ Птолемеј V из другог века пре н. е. Ту су били изложени сви до тада познати пољопривредни производи, 130 оваца из Етиопије, 300 из Арабије и 25 белих волова из Хиндустана. Цео герен сајма био је прекривен најлепшим цвећем, па је то уједно била и прва изложба хортикултуре.

● Американци Циман и Ринзбург конструисали су хидрозмај који као и хидроавион може да се спусти на површину воде. Овај змај, назван „Орао“ може да лети на висини од 3000 метара и постигне брзину од 60 километара на час, а лако се расклапа и склапа.

● још пре 50 година шумама је шетало око 100.000 тигрова. Постојало је осам подврста о-

вог месождера који је живео у источној Турској, Индији, Ирану, Кини, Совјетском Савезу и југоисточној Азији. Према подацима фонда за заштиту дивљих животиња данас живи још свега 5000 тигрова.

КАД ЋЕ

Кроз свемирско пространство данас се крећу четири поруке упућене нашој космичкој браћи.

СТИЋИ

ПРВИ ОДГОВОР

Јесмо ли сами у васиони или можда и на другим световима постоје бића која упиру поглед према небу мучећи се овим истим питањем? Најјачи аргумент који говори у прилог постојању ванземаљских цивилизација смо ми сами. Људска раса представља неоспорно сведочанство да се бар једном у историји свемира око топле и стабилне звезде кондензовао систем планета, да се на површини једне од њих из муља развио живот и на крају — разум. Није ли ово што се десило у забитом кутку Млечног пута могло да се догоди и другде у васиони?

Прихватимо ли могућност постојања разумног живота у космосу, логично нам се намеће питање: има ли начина да са њим ступимо у везу? Неки научници, истина, упозоравају да би било боље да се уздржимо од било каквих покушаја. Јер, шта ће бити ако та друга непријатељски расположена бића освоје Земљу. Али за уздржаност је касно: поруке с наше планете већ се разашлиху — неке случајно, неке намерно.

ТЕХНОЛОШКИ ТАМ-ТАМ

У Спилберговом филму „Блиски сусрети треће врсте“ за „разговор“ с ванземаљским разумом коришћена је музика. Идеја није нова. Биолог др Луис Томае предложио је поодавно да се наше присуство у васиони објави посредством Баховог концерта. „Можда ће то изгледати као хвалисање“, записао је, „али нека нам се опрости што у почетку таквог упознавања желимо да покажемо своје најбоље лице. Теже истине можемо саопштити и касније“.

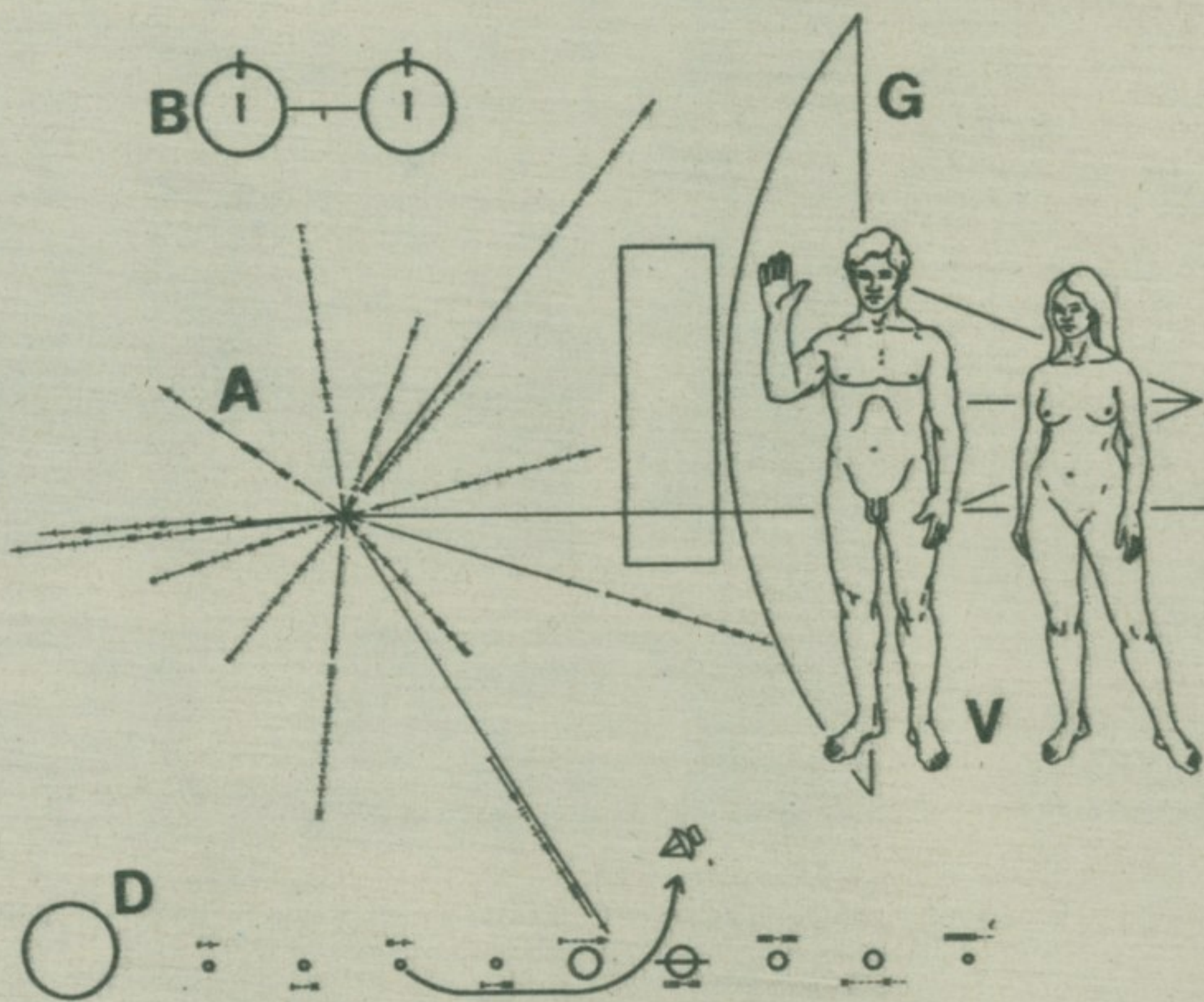
Међутим, лако је могуће да за те „теже истине“ ванземаљска бића већ знају. Засењујућа експлозија атомске бомбе над Хиросимом 1945. дала је јасан сигнал да је разумни (?) живот на нашој планети достигао одређен степен технолошког развоја. Ови импулси електромагнетске енергије

распрострли су се на даљини од преко 30 светлосних година (једна износи преко девет билиона километара) укрштајући се са стазама стотине звезда, од којих би неке могле да поседују своје насељене планете. Последњих неколико деценија развој радија, телевизије и снажних радара претворио је Земљу, ненамерно, у прави светлоники људске технологије.

се у Сибиру борови шума тако просече да се добије циновоки Питагорин троугао. Озбиљно је разма-

нетских сонди и радио-телескопа. Зид ћутања први су пробили „Пионир-10“, „Пионир-11“, ме-

јој је урезана порука са далеке планете, исписана „космичким језиком“... Кад је угледни „Лос

Прва порука Земље васиони: цртеж изгравиран на две плaketе на детелицама „Пионир“.

је. Могуће је да нека суперинтелигентна бића већ слушају како ударамо у те наше там-там бубњеве, а ванземаљски научници из зујања и статичких сметњи свемира просејавају својим савршеним инструментима информације с наше планете: мешавину вести, музику, филмове...

Ово планетско жуборење, међутим, не представља озбиљан међузвездани поздрав који би на неки начин могао да представи људску врсту. А и таквих је покушаја било још у прошлом веку. Једна од првих значајних идеја била је да

трана могућност да се у Сахари поставе огромна огледала која би одбијала Сунчеву светлост и слала сигнале, постојао је предлог да се за исту сврху ископајама широка тридесет километара, напуни петролејом и — запали. Звучи наивно а и некономично у време кризе сировина и енергије.

НЕМОРАЛ У ВАСИОНИ

Данашњи пројекти далеко су сложенији. Први покушаји да се огласимо васиони учињени су преко сателита, међупла-

нупланетски роботи лансирани 1972, односно 1973. године. Њихов основни задатак био је истраживање Јупитера и Сатурна, а после тога оне су, осуђене да напусте Сунчев систем и одлутају међу звезда, наставиле кроз таму космичког простора носећи поруку са Земље. Можда ће се некад у далекој будућности неки васионски патролни брод приближити једном од „Пионира“ и узети га у своју утробу. Пажљиво претражујући тело сонде изједене свемиром откриће плaketу од алуминијума пресвученог златом, 15x22 центиметара, на ко-

Анђелес Тајмс“ објавио слику плочице, један љутити читалац упутио је писмо главном уреднику: „Морам рећи да сам био шокиран нападним излагањем женског и мушког полног органа на насловној страни вашег листа... Зар није доста што морамо да трпимо навалу порнографије на филму и у прљавим магазинима него наши званичници из свемирске агенције шире неморал и преко граница Сунчевог система!“ Овај протест, срећом, остао је усамљен.

Аутори поруке, познати астроном др Карл Саган, његова супруга Линда и

Порука ванземаљцима и будућим генерацијама Земље: завршио испитивање сателита „Латгеос“.

радио-астроном Френк Дрејк, сматрају да би група од осам научника за један дан могла да дешифрира значење космичке плакете: ко је, када и где лансирао ове сонде.

НЕ БАШ ЖИВАХАН РАЗГОВОР

Данашњи амерички и совјетски службени програми „трагања за ванземаљским разумом“ (енгл. скраћеница SETI) оријентисани су на ослушкивање неба уз помоћ мреже великих радио-телескопа. Али, има и обратних информација. Тако је 16. новембра 1974. са циновског радио-телескопа Аресибо у Порторику емитована снажна радио-порука звездама која је трајала три минута. Циљ сигнала је пусто звездано јато у сазвезђу Херкул, удаљено 20.000 светлосних година. Кад порука стигне до одредишта, кроз 24000 година, шоп ће се процирити толико да ће покривати свих 300.000 звезда у јату!

Овај „сетиграм“ који је смислио др Саган са Дрејком и групом научника описује биохемију људске врсте, приказује Сунчев систем и садржи дијаграм радио-телескопа Аресибо. Ако негде у звезданом јату Херкул постоји сличан радио-телескоп, порука ће бити примљена и протумачена, а према нама упућен повратни сигнал. Али, он неће стићи на Земљу пре педесет хиљаде године!

На 6.500 километара изнад наших глава око Земље кружи још једна порука развијеним цивилизацијама: кугласт сателит „Латгеос“ (скраћеница од енглеског назива за „Ласерски геодинамички сателит“) с пречником од 60 центиметара. Летелица не садржи никакве електронске уређаје већ само неколико стотина рефлектујућих призми. Ласерски зрак са Земље усмерен ка призмама омогућује научницима да проучавају померање континената, ротацију наше планете и њено колебање око сопствене осе, а можда и да успешније предвиђају земљотресе. Стабилност орбите „Латгеоса“ тако је велика да ће Земљина атмосфера или

сила теже моћи да га привуку тек кроз осам милиона година.

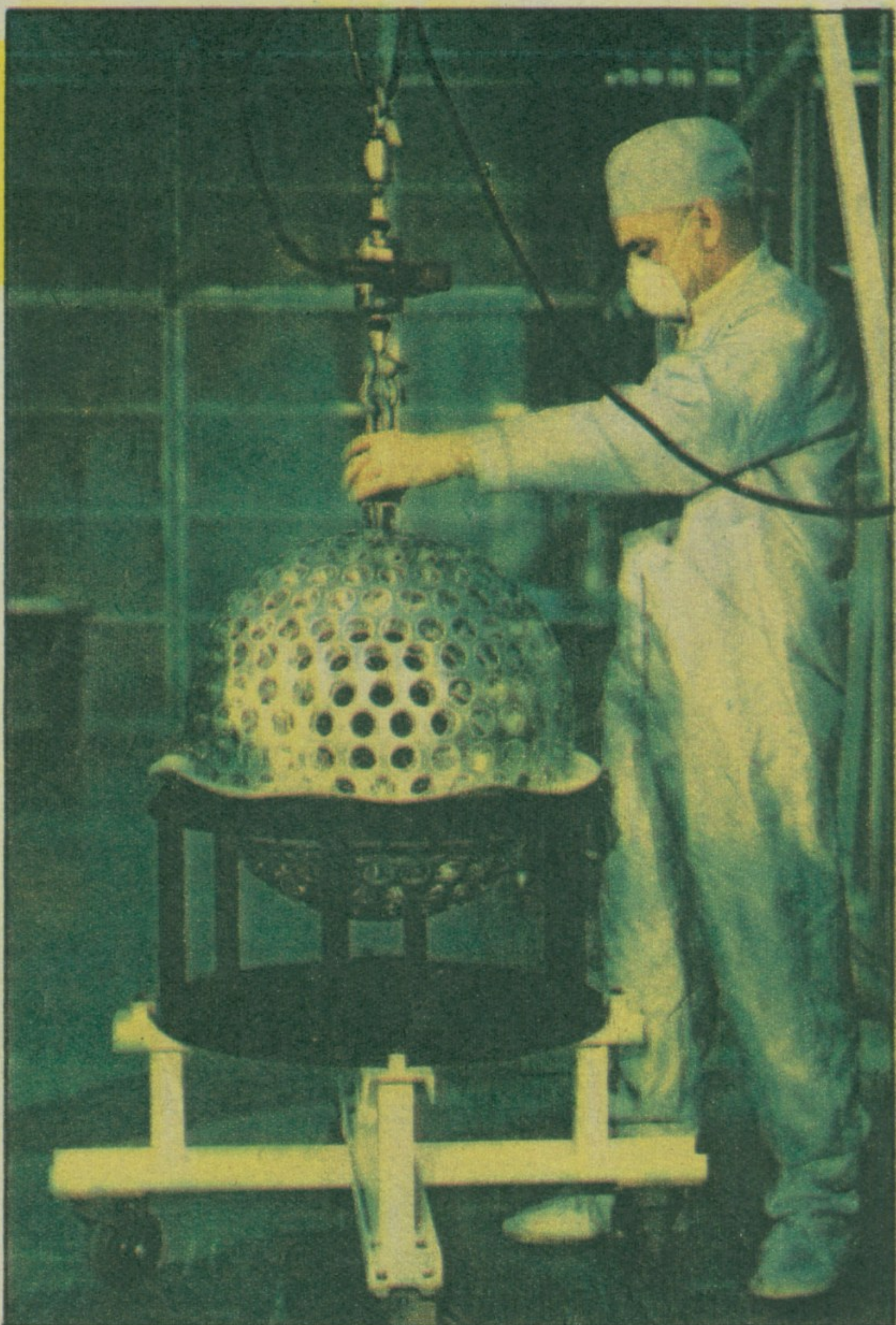
Замољен да и за „Латгеос“ смисли плакету, Саган је начинио две плочице велике 18 са 18 центиметара. Смештене на крајеве клина који спаја две полуполте сателита, оне графички и математички описују намену летелице и време и место њеног лансирања. Три цртежа приказују положај континената: пре 200 милиона година (када су били спојени) данас и кроз 10 милиона година (према научној прогнози).

„Латгеосове“ плакете, с обзиром да су упућене у блиски космос, представљају поруку ванземаљском разуму који ће једном — ако се то икада деси — доћи у посету Земљи. А шта ће се са њом до тако далеког доба догодити, то не можемо предвидети. Порука је зато у исто време намењена будућем земаљском суперразуму. Захваљујући дугом веку „Латгеос“ представља неку врсту временске капсуле наше цивилизације. Далеким генерацијама наше планете, измењеним ко зна како биолошким процесима еволуције, „Латгеос“ може бити поздрав из давно минувле прошлости.

ПОРУКА КУРТА ВАЛДХАЈМА

У најновијем покушају чаврљања са звезданим народима учествују две летелице „Војадер“ лансиране августа, односно септембра 1977. Ове летелице начињене за истраживање спољних планета Сунчевог система прошле су поред Јупитера у марту односно јулу 1979, а затим покрај Сатурна у новембру 1980. односно августа 1981. Њиховим посредством добили смо десетине хиљада невероватних снимака ових планета и њихових месеца и неизмерно обиље разних података. „Војадер-2“ ће обићи још две планете: Уран 1986. и Нептун 1990. године. После тога, обе летелице ће напустити Сунчев систем и одједрити међу звезде.

„Војадери“ кроз васионско пространство носе космичку поруку много веће „информационе густине“ него „Пионири“.

Неизбежни Карл Саган с тимом угледних научника и педагога начинио је две специјалне истоветне грамофонске плоче, са двочасовним „програмом“ названим „Звуци Земље“. Заједно с порцуланском звучницом, дијамантском иглом и упутством за репродукцију, свака плоча је затворена у алуминијумску посуду и причвршћена на тело летелице.

Снимак на плочи почиње са 115 слика, електронски уписаних у бразде, које приказују разне државе, крајолике Земље, разноврсне аспекте људског живота, изглед Сунчевог система. Затим следи порука Курта Валдхајма: „Као генерални секретар Уједињених нација, организације 147 држава-чланица која представља готово читаво људско становништво

Земље, упућујем вам поздраве у име народа наше планете. Начинили смо корак из Сунчевог система у васиону, тражећи једино мир и пријатељство, да бисмо подучили ако се то од нас тражи и да бисмо били подучени ако будемо имали такву срећу. Веома добро знамо да су наша планета и читаво њено становништво само мали део неизмерне васионе која нас окружује, и овај корак предузели смо са скромношћу и надом“.

На плочи се налазе поздравни на 55 језика, први део такозваног „звучног есеја“. Потом се описује развој биологије и технологије на Земљи, уз помоћ звукова из разних извора, међу којима су вулкан, киша, морски

таласи, животињски гласови, откуцаји људског срца, полетање ракете, смех — па чак и пољубац.

РОКЕНРОЛ ИДЕ У КОСМОС

Преостале три четвртине плоче садрже музику, од индијанских напева, преко флаута и удараљки, до Баха, Бетовена и Стравинског, да би на крају била зачињена са мало Луиса Армстронга и Чака Берија. Око избора Беријевог „Понија Гуда“ у Сагановој екипи вођена је врућа расправа. Неки чланови су се без увијања изјаснили против тога да рокенрол путује у васиону. На крају су ипак победили млађи чланови који су тврдили да ова музика, као производ

различитих култура, заслужује карту за космос.

По свој прилици никад нећемо сазнати како су ове грамофонске плоче на „Војаџерима“, који данас хитају кроз васионско пространство, прошле на „галактичкој топ-листи“. Можемо се једино надати да ће „они“ који их нађу имати неку врсту система за репродуковање тона и слике. А можда ће „Војаџери“, заједно са плочама, завршити као оброк неког космичког облика живота заљубљеног у алуминијум и злато!

Поред ове четири поруке космичком разуму у васиони се налази и велики број других гласника са Земље: многобројни сателити кривудају око Земље, совјетске и америчке сонде сунчају се на другим планетама, међу-

„Звуци
Земље“
намењени
васиони:
летелица
„Војаџер“
пролази
пored
Сатурна.

планетски носачи хрле ка међузвезданим просторима.

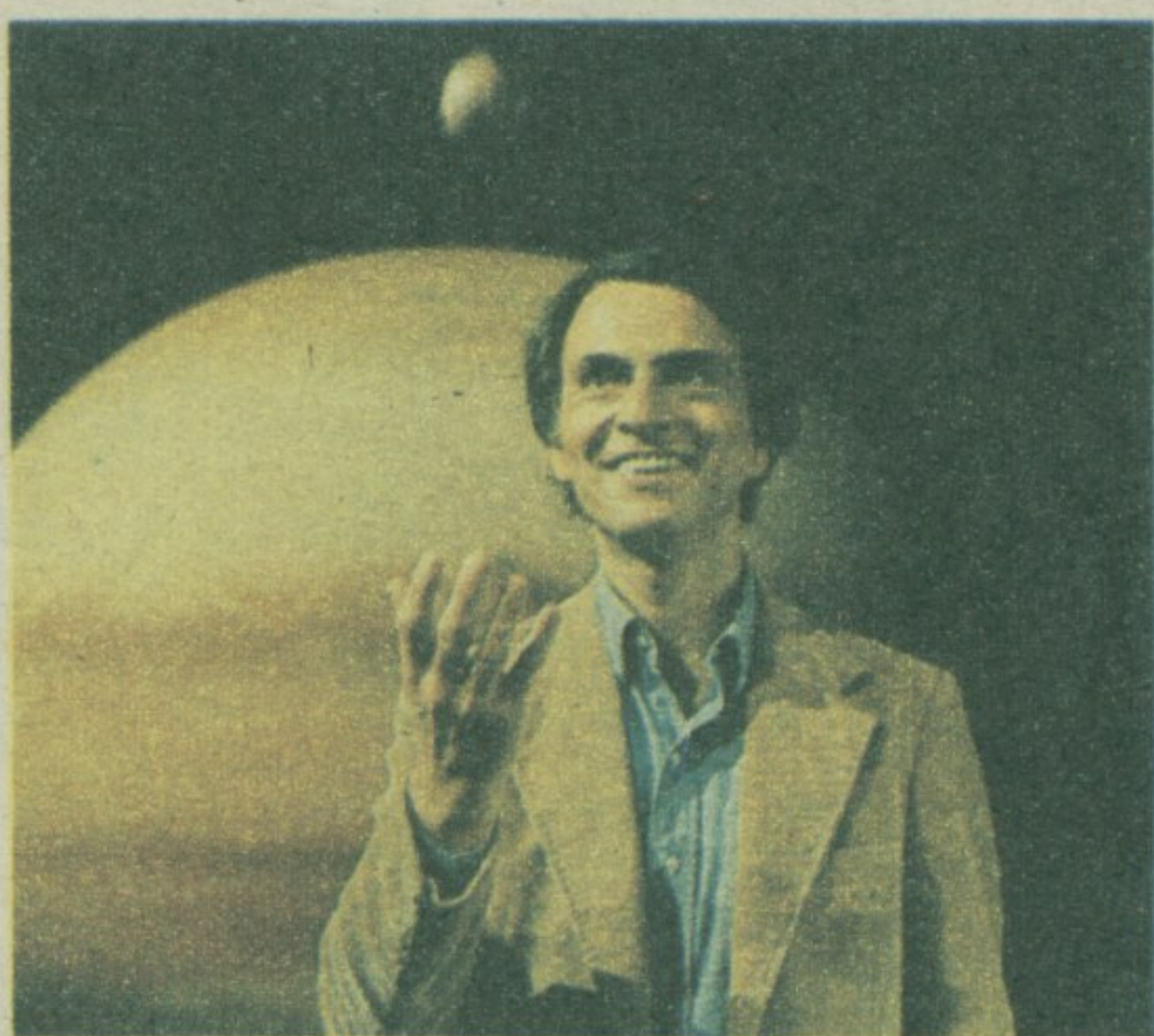
ХИЈЕРОГЛИФИ ЗА ВАНЗЕМАЉЦЕ

Најјаснији сигнали са Земље налазе се на Месецу: у прабини лунарног тла опржавају се људске стопе. На нашој планети окамењене стопе давно ишчезлих диносаура представљају доказ да су ове животиње постојале. Вакуумски заштићене стопе астронаута на Месецу не представљају само сведочанство о постојању људи него и поуздан доказ да су се житељи планете Земље отиснули у космос.

Неки научници тврде да су грамофонске плоче, плакете и изгравиране поруке намењене ванземаљском разумном животу неразумне смицалице, препрека „правој“ науци. Други сматрају да ће до првог контакта довести једино ослушкивање неба посредством циновских радио-телескопа. Трећи се залажу да се

као најпогодније средство за међузвездано комуницирање употребе ласери.

Нашу планету свакодневно бомбардују поруке ванземаљских бића — сматрају многи — али њихово препознавање и тумачење захтева комуникацијске методе које тек треба разумети или развити. Можда наши досадашњи покушаји успостављања везе нису ништа мање архаични него што би било упућивање праисторијских пећинских цртежа или античких хијероглифа у васиону. Могуће је да су ови покушаји исто тако немоћни као што би било паљење циновских бакљи у Сахари. Међутим, важно је да човек први пут у историји покушава, ма колико скромно, да досегне друге цивилизације. Када то не бисмо чинили, наш осећај за истраживање и проучавање био би спутан. Као што каже

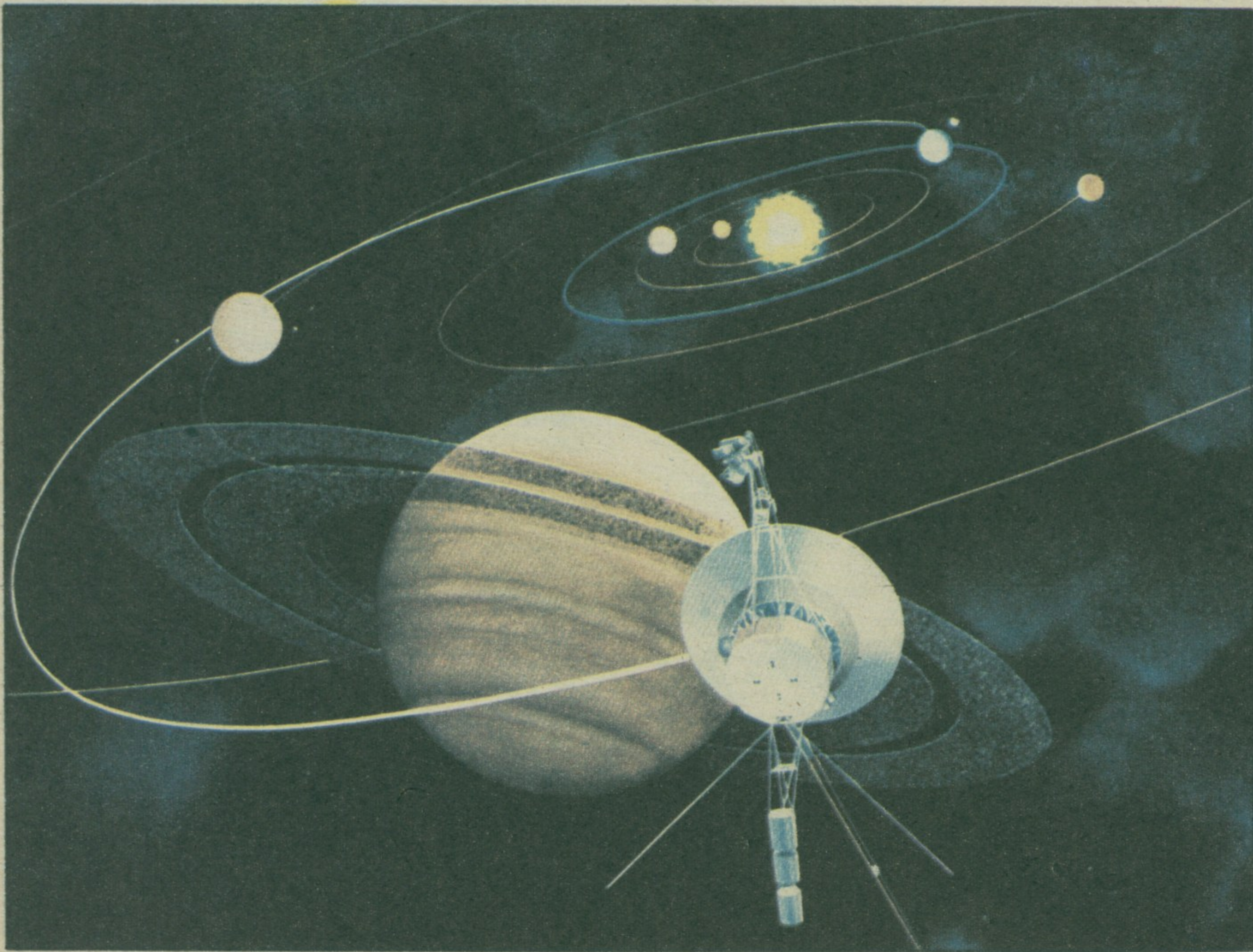
Поруке исписане језиком науке: незаобилазни др Карл Саган поред модела Јупитера.

научник Бернард Оливер, „Зар смемо да останемо галактички самотњаци, до века изван главног тока живота?“

Ненамерним и планираним порукама позвонили смо на врата нашег

галактичког суседства. Први радио и телевизијски сигнали већ пролазе кроз подручја која могу бити насељена и ко нам каже да се врата васионе ускоро неће и отворити!

Есад Јакуновић

„ОСКАРЕ, БЕДНИЧЕ, КЛАДИО САМ СЕ СА МАШИНОМ И БАЛАБАНОМ ДА ЋУ СА ТВОЈЕ ЦИГАРЕ ЗАПАЛИТИ СЕБИ ЦИГАРЕТУ. ЈАВЉАМ ТИ ДА САМ ОПКЛАДУ ДОБИО У УТОРАК...”

ЧИТАЈУЋИ ПИСМО КОМЕСАР ФЛАЈШЕР ЈЕ ИЗГЛЕДАО КАО ДА ЈЕ ПРОГУТАО РИЦИНУС.

ТРОЈИЦА

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

ПРОТИВ ГЕСТАПОА

Први пролећни дан у Прагу, 21. март 1942. године био је веома хладан. Жива се тек око подне попела изнад нуле, снег на улицама почео да се топи. У сумрак је опет почело да се смрзава. Око седам увече из предграђа Летна, где се налази чувени соколски стадион, према парку на Бжевноу наишло је неколико црних кола која су се тамо и паркирала.

Катедрала светог Вита потонула је у маглу. Људи из кола за хитне интервенције Гестапоа затезали су своје кожне капуте и опипавали револвере у џеповима. Часовници су откуцали седам. Из правца Бжевнова тада се појавила нека прилика која се помало клатила у ходу. Скренула је у парк.

Криминалистички саветник Вилхелм Шулце дао је договорени знак. Око парка се затворила клопка. Сви излази су истовремено затворени. Прилика је направила неколико скокова као да жели да побегне негде у мрак, али двојица у кожним капутима већ су му прискочила. Лисице су му чврсто стегле запашћа. Гестаповци су га повукли према оближњим колима.

Из грмља се одједном појавио мушкарац. Иако иначе није био висок, сада кад се усправио изгледао је огроман. У свакој руди револвер, прсти на обарању. Пуцањ се чуо као да је пукла грана. Чуо се крик. Један гестаповца је опсовао. Други и трећи пуцањ. Човек је направио нагли покрет и клецнуо. Поново је успоставио равнотежу, али му је десна ногавица била сва крвава. Опколили су га са свих страна.

— Хенде хох! Предај се!

Али, није се предавао. Где год је севнуо пламен, отварао је у том правцу ватру. Неколико крикова потврдило је да је гађао тачно. Стигао је до места одакле је веровао да ће се докопати слободе. С ранењем ногом узмицао је према кадетској школи, док су на опасној раздаљини за њим трчали нападачи.

Рањеник се повлачио кроз алеју засађену тополама, скривајући се између стабала. Хладан ветар ши-

бао му је лице. Уз пут му је пошло за руком да уништи некакве папире. Код једне тополе је пао. Левом руком ухватио се за стабло а десном је нишањом према гониоцима. Гестаповци су га готово пристигли. С напором је подигао пиштољ и опалио себи у слепоочницу.

Један од гестаповаца је притрчао. Када је видео шта се догодило, неколико пута га је шутнуо а затим му из руке истргнуо пиштољ и испалио цео шаржер у непомично тело. Бацно је пиштољ на земљу и запалио цигарету...

Пролазници који су чули пуцњаву журили су да се склопе. Звона на цркви Лорета избијала су 20 часова. Био је први пролећни дан 1942. године.

Тога дана је погинуо штапски капетан Моравек, последњи од тројке која је у Прагу три године задавала Гестапоу велике муке.

НЕЋЕМО ДА СЛУЖИМО

Почело је оног кишног мартовског јутра када је окупатор ушао у Праг. Три активна официра бивше чехословачке војске — пуковници Балабан и Машин и капетан Моравек постали су чланови разгранате шпијунске, саботерске диверзантске организације „Одбрана народа“ на чијем се челу тада налазио генерал Јозеф Вили. Ова организација за борбу против окупатора окупљала је углавном активне официре а касније се око ње окупило и доста чешких родољуба.

Пуковник Јозеф Балабан је већ у јесен 1939. године набавио радио-станицу и њоме успоставио контакт са чехословачком владом у Француској. Поред тога, у земљи је организовао разгранату обавештајну мрежу. Окупљао је сараднике и прикупљао оружје.

Пуковник Јозеф Машин био је до рата командант артиљеријског пука стационираног у Прагу. О предаји оружја Немцима имао је другачије мишљење од тадашњег председника чехословачке владе.

Непосредно уочи окупације поштар Јан Дробни упознао га је са једним лимаром са Беле Горе.

— Он ће вам помоћи, господине пуковниче. У њега се можете поуздати. Мајстор Јозеф Ликар исказао се већ у првој акцији.

— Потребно је да сакријемо оружје. Нарочито оно лакше. Користиће нам. Да имамо бар нешто на сигурном — рекао му је Машин.

Од тог дана Ликар је са својим шураком редовно одлазио у касарну а Машин им је „издавао“ оружје. Све је имало званичну форму, потписи су били на месту.

Тако је Машин успео да пре окупације проширује неколико стотина комада лаког наоружања заједно са муницијом. Планирао је да са својим пуком пружи отпор непријатељу. Међутим, у ноћи између 14. и 15. марта 1939. изненада је суспендован и забрањен му је улаз у касарну.

Када је окупатор ушао у Праг, Машин је нестао. Уместо њега појавио се Вацлав Сајдл, касније Јозеф Новотни... Сваки час мењао је имена...

Трећи члан био је Вацлав Моравек, армијски првак у стрељашву, штапски капетан и командир ремонтне артиљеријске радионице у Оломоуцу. Када су Немци ушли у Оломоуц, Моравек је отпутовао мајци у Колин где је одређен да ради у уреду за запошљавање. Постао је чиновник, провео неколико дана за столом и превртао картице са именима, а онда су га позвали да се представи новом шефу. Био је то извесни наредник Хрубеш, фашиста и издајник. Моравек је стајао без речи и слушао причу како треба служити Трећем Рајху. Он није могао да се помири с тим да служи нацистима. Преселио се у други град, успоставио је везу са Машиним и Балабаном. Њих тројица заједнички су започели борбу.

РАЗГЛЕДНИЦЕ ИЗ БЕОГРАДА

Комесар Флајшер, или „касапин“, како су овог гестаповца звали, седео је у својој канцеларији и превртао једну разгледницу. Није могло бити сумње,

била је снабдевена свим потребним печатима. И печат и слика су из Београда, али текст...

Флајшер би се угризео за усну кадгод би га се сетио. А ишао је на сигурно, био је убеђен да овог пута Моравек не може да му измакне. Када је упао у његово скровиште са својим људима, није га затекао. По ко зна који пут се тако обрүкао... Нашао је само Моравеков зимски капут. Од предајника ни трага. Поново је прочитао разгледницу:

„Драги Оскаре, бедниче, јављам ти да сам морао да се преселим у топлије крајеве јер си ми, битанго, украо зимски капут... Више се уопште не осећам сигуран под заштитом великонемачког рајха“.

Била је то трећа по реду разгледница коју је добио у току пролећних недеља 1940. Машин, Балабан и Моравек сада су му саопштавали да су отпутовали у иностранство. Ипак, било му је лакше на души када је схватио да те тројице нема више у Прагу.

Могао је мирно да крене на свечани састанак у Дојчландхаусу.

Свечана седница чланова Националсоцијалистичке партије почињала је у Немачком дому у пет по подне. Преостајао је још читав сат до почетка и Оскар Флајшер је хтео да некако убије време. У улици Пшвикопи срео је колегу Вилија Абендшена, па су заједно свратили у једну кафану. Чашица нечег јачег није могла да шкоди.

Стали су уз дугачки шанк, скинули капуте и позвали келнера:

— Два вермута...

Флајшер је пушио кад му је пришао неки младић у тиролском шеширу и с кукастим крстом на реверу. Учтиво се осмехнуо:

— Ако дозволите? — упитао је.

ГДЕ ЈЕ ДОКАЗ?

Спремно му је пружио цигару да запали и није га ни погледао. Наставио је са Абендшеном разговор о немачким успесима. Ако се овако настави, силе Осови-

КО ЈЕ БИО ДОНТОР ЂУРИЋ?

Значајну улогу у одржавању везе са тројком Балабан, Моравек, Машин одиграо је један Југословен, доцент Медицинског факултета у Прагу др Александар Ђурић.

Родом из Добоја, Ђурић је студирао у Чехословачкој, ту се и оженио, а одмах после фашистичке окупације повезао се с покретом отпора. После рата пронађена је у Берлину оптужница нацистичког Народног суда о београдској вези у којој јавни тужилац терети Ђурића за одржавање везе с Балабаном и Машиним под њиховим илегалним именима Крихталек и Војта — још од почетка 1940.

Важне војне и политичке информације они су, пише у оптужници, слали савезницима преко неких службеника југословенског посланства у Прагу (имена нису наведена). Контакте с чехословачком обавештајном службом у Београду Моравек и Балабан одржавали су захваљујући др Ђурићу: њоме је, иначе, руководио мајор Александар Фричек, седиште се налазило у Његошевој улици, а састанци с људима који су доносили поруке одржавани су у кафани „Сложна браћа“ (данас је на том месту хотел „Парк“). Шифра је гласила „Марија“...

Половином јуна 1940. Ђурић се вратио у Београд и одмах успоставио везу са „Маријом“. Ухапшен је непосредно после априлског рата и упућен у Дрезден. На саслушањима у Гестапоу држао се храбро. Погубљен је а да није одао ниједног сарадника.

не ће најдаље за две године освојити цео свет. Фирер је заиста генијалан.

— Велика хвала, земљаче!

— Нема на чему.

Још мало су чаврљали а онда отишли на седницу.

Оскар Флајшер је подигао слушалицу:

— Молим.

— Дођите овамо, имам нешто за вас.

Флајшер је журно устао и упутио се у кабинет шефа Гестапоа у Прагу Гешкеа. Гешке је седео у фотељи као на престолу и пред собом држао некакво писмо. Флајшер је опет био спреман на неприлике.

— Како свеци, мислим оно ваше тројство, ЗЕМЉАЧЕ.

И поред тога што није успео да ухвати тројке, Флајшер је био искусан полицајац и чим је Гешке оним тоном рекао „земљаче“, схватио је иронију с које ће стране стићи ударац.

— Побегли су у иностранство, господине докторе, већ сам вам рекао.

— Рекли сте да имате доказе?

— Наравно да имам, го-

сподине штандартенфиреру!

— Можете ли да ми покажете те доказе?

— Свакако!

Узео је разгледницу из свог кабинета и вратио се до свог претпостављеног. Гешке се заједљиво насмејао:

— Тиме можете да се заштитите, Флајшеру. Разгледница се може послати преко било кога. Како сте могли тако да на седнете? Имам за вас писмо, прочитајте га...

Флајшер се збуњено машио за коверат. Био је адресиран на шефа са учтивом молбом да он ово писмо проследи господину комесару Флајшеру. Наравно, Гешке је прочитао писмо.

„Оскар, бедниче, кладио сам се са Машином и Балабаном да ћу са твоје цигаре да запалим себи цигарету. Кладили смо се у 1000 круна и јављам ти да сам опкладу добио у уто-

рак. Остави се мучења чешког народа јер ћеш то скупо платити. Знамо све о теби и освета те неће мимоићи. М+М+Б.“

— До ђавола! — Флајшеру је измакла псовка а Гешке је с гађењем скупио углове усана. Није волео кад противник од његових људи прави будале. Флајшер има све могућности да ту тројицу коначно ухвати а не да они њему прете.

Флајшер је изгледао као да је прогутао рицинус. Био је бесан и знао је да више не може да се савладава.

— Могу ли да одем? — упитао је кратко.

Гешке му је без речи показао руком према вратима. Веровао је да је ово најбољи начин да се изазове Флајшерово жеља за осветом. Кренуће сада за том тројицом као пас по трагу док их све не похвата.

Тога дана уместо Балабана, Моравека и Машина

жопловства или у главном штабу Гестапоа.

Иако свестан ризика, Новак је пристао. Ускоро је мала али веома јака паклена машина била спремна и Новак је отпутовао.

Неколико дана касније Машин и Моравек су већ били код пријемника када је наишао Балабан.

— Немци нису ништа јавили? — упитао је.

— За сада ништа.

— Можда није успело?

— Да су Новака ухватили на граници, то бисмо већ знали.

У том тренутку почела је емисија Би-Би-Си-ја. Вести са ратишта, коментар међународних догађаја а онда вест:

„Првих дана 1941. године постављене су у згради Министарства ваздухопловства у Берлину и у главној дирекцији полиције паклене машине. Обе темпиране бомбе проузроковале су велике штете. Све улице око обе зграде биле су блокиране а гебелсовска пропаганда настоји да целу ствар прикрије. Овом догађају посвећујемо коментар на крају емисије“.

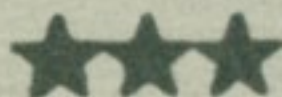
Тројица обавештајаца почела су да се грле.

Када се Новак срећно вратио из Берлина хитно су му омогућили да пребегне у Југославију одакле је продужио даље за Лондон.

Тројка је спремала још смелији план. Кондуктер спаваћих кола за Берлин Јан Карел требало је да постави паклену машину још снажнијег дејства на Анхалтској станици у Берлину и то у корпи за отпатке на специјалном перону на коме су се заустављали специјални возови Хитлера, Геринга и Химлера...

Експлозија на Анхалтској станици изазвала је узбуну на највишим немачким местима и изазвала велике штете на станици. Колосек на коме су се постављале композиције највећих немачких главешина био је потпуно уништен. Химлер је имао среће. Његов воз је стигао неочекивано на Источну станицу због неког квара на пруги.

Међутим, тројка је била задовољна. Експлозија паклене машине у фебруару 1941. у центру Берлина био је огроман успех. Према извештајима Гестапоа из Берлина и Дрездена, како је Моравека обавестио Тимел, у највишим немачким нацистичким круговима ова саботажа је изазвала панику.

Ни Машин, ни Моравек, ни Балабан нису доживели крај рата. Храбро су пали у борби с гестаповцима. Њихови сарадници наставили су исти посао све до коначне победе побобљених европских народа над фашизмом.

Р. Ј.

ПАНИКА У БЕРЛИНУ

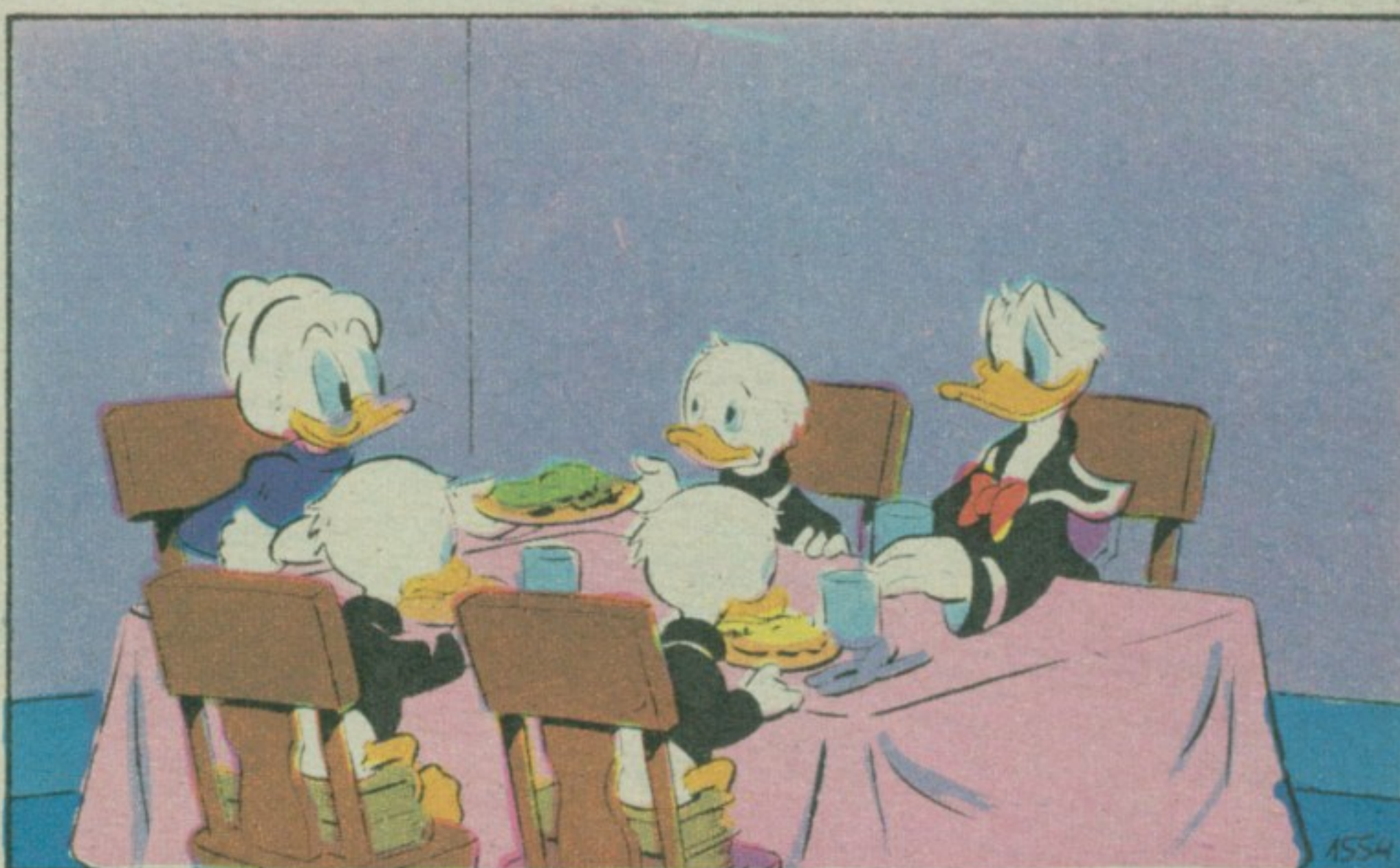
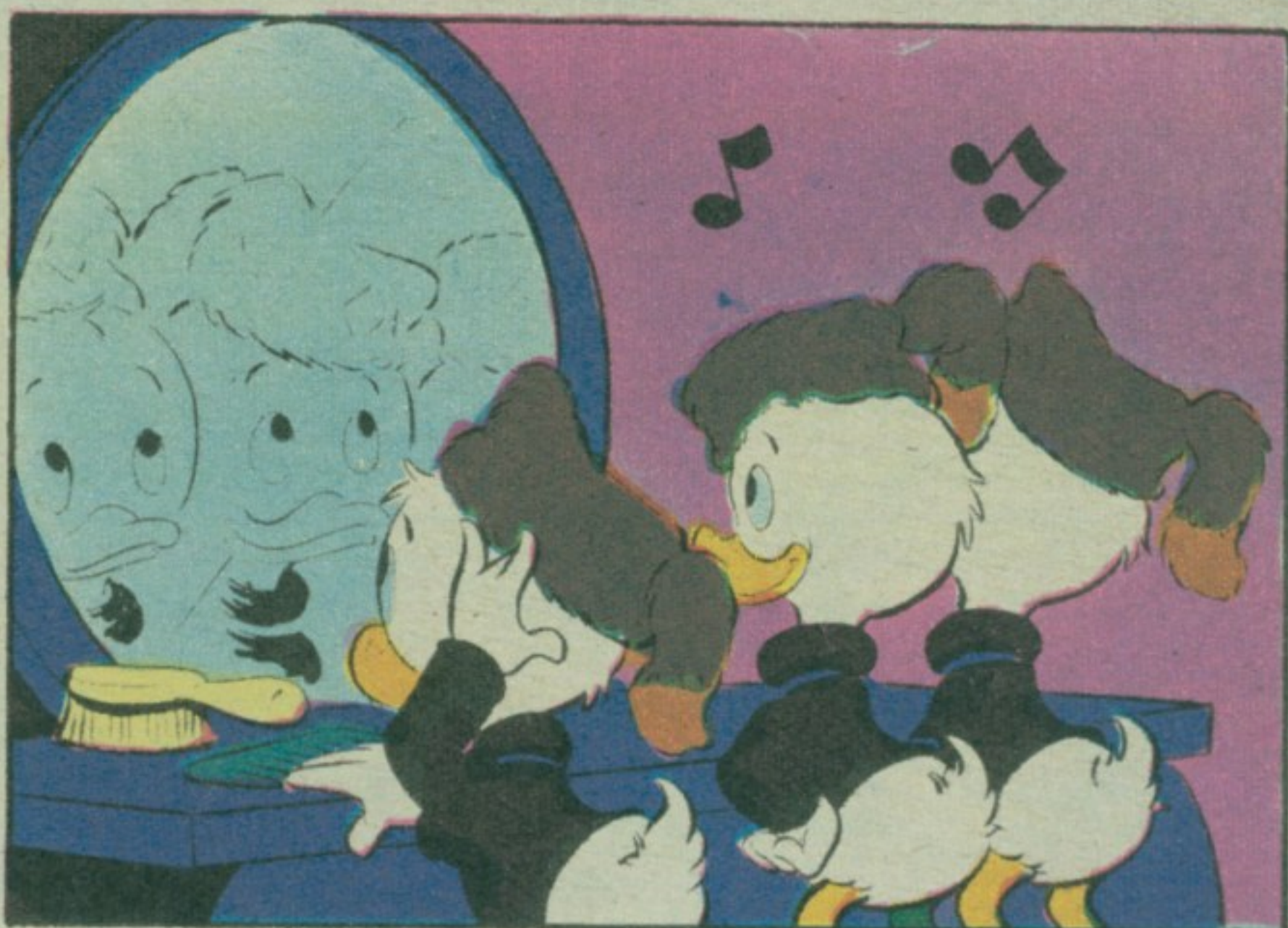
пред Флајшером су се склањали његови сарадници — земљаци.

Машин је сваког дана слао у Лондон извештаје, драгоцене информације добијене од Тимела, шефа Абвера за средњу и југоисточну Европу, иначе чешког обавештајца од прерата, као и многе друге које су прикупљали остали сарадници, па ипак није био задовољан оним што су радили. Обавештајни рад му је изгледао пасиван, желео је брже резултате.

У то време његов пријатељ капетан Новак који се у договору са чехословачком обавештајном службом пријавио као преводилац у немачку војску и био распоређен у Генералштаб у Берлину доносио је драгоцене информације. Машин му је једном приликом дао кофер с пакленом машином и упутством да ту „ствар“ постави негде у команди немачког вазду-

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

Е, ОВАЈ СВЕТ ЈЕ СТВАРНО ЛУД!

ЖЕНА из потребе поворке била је запањена када је њен најлепши шешир сахрањен заједно са ковчегом. Мислила је да га те вечери понесе на један пријем, али је погребник мислио да је у питању цветни прилог.

„Викенд“

ДА ЛИ БИ родитељи дечака, који је у четвртак по подне у парку Лило од другог дечака у замену за јабуку добио трицикл, били љубазни да га одмах врате.

„Ивнинг њуз“

НОВИ власник куће у Панчеву био је веома изненађен када је, подигавши ролетну са зазиданог прозора у приземљу, наишао на гомилу неотворених писама, телеграма и новина од пре више од деvedесет година. Поштар је вероватно, мислио да је у питању нормалан прозор са стаклом, па је кроз прорез на ролетни убацивао пошту.

Госпођа Вера Аремовић је објаснила да су у кући живели њен деда и отац, обојица врло успешни трговци са Аустро-Угарском. Послови су, међутим, пропадали један за другим јер су се њихови пословни партнери жалили да им не стижу одговори на пословна писма.

„Ројтер“

ЛЕКАРИ су тридесет петогодишњој Инес Куерво из Маракайба, Венецуела, мајци петоро деце, саопштили да ће ускоро родити петорке. Отац будућих петорки има тридесет девет година, а иначе је већ отац осморо деце.

Обоје су тако срећни да ће се венчати пре него што петорке дођу на свет.

„Дејли мејл“

ПРАЉЕ у Венецуели пуше цигарете наопако — са жаром у устима. Проучавајући ову појаву, научници са Харварда су закључили да такав начин пушења ублажава зубобољу и да међу пушачима нема ниједног случаја рака на плућима. Једино треба пазити да се пепео отресе на време.

„Гардијан“

ПРОДАВАЦ половних аутомобила из Конектиката дао је оглас да продаје „понтјак“ из 1962. године — за 1395 бајана (сленг за долар). Кад му је нека домаћица понудила 25 бајана (правих) као аванс, одбио је да прихвати понуду. Домаћица га је тужила суду због лажног оглашавања и добила парницу. Поново се појавила код тр-

Често ћемо ово из навике узвикнути, не помишљајући уопште да је свет много, много пући него што нам се у том тренутку чини.

говца, предала му грану банана и одвезла кола.

„Санди тајмс“

СРЕДОВЕЧНИ државни службеник желео би да, за следећи викенд, изнајми спортска кола, по могућности страна, не би ли некако подигао статус свом сину у колеџу, где већина очева вози „јагуаре“.

Оглас у „Тајмсу“

УМБЕРТО Монтањери из Болоње никако није успео да се ослободи миша који му је постепено уништавао глуми под у колима. Најзад је на сред седишта ставио посуду с водом и у њу већи комад карбита. Метод се показао врло успешним: уништио је миша и аутомобил.

„Ројтер“

У МЕСТУ Канлену, држава Мејн у САД, уздиже се мермерна статуа, готово десет метара висока. Подигнута је у част капетана Хенсона Грегорија који је 1847. године усавршио технику бушења рупа у крофнама.

„Њуз ов д ворлд“

ГОСПОЋИЦА Смит је изјавила нашем новинару: „Ударио ме песницом у по-

тиљак и одлетела сам у јарак. Лежећи доле, ни сама не знам зашто, рекла сам му: „Много вам хвала!“ Одговорио ми је врло љубазним гласом: „О, нема на чему“.

„Ивнинг стандард“

ЈЕДНОГ дана осамнаестогодишњи студент Рон Ричард из Волфвила, Нова Шкотска, почео је да пере зубе и прао их је 31 час, 31 минут и 31 секунду. Када је, најзад, завршио, неко од присутних га је упитао да ли му нешто треба. „Да — одговорио је — „нова четкица!“

„Викенд“

ЖЕЛЕО бих да почнем да свирам саксофон, али имам висок притисак, шум на срцу и оштећену дијафрагму. Сматрате ли да би то било паметно?

Рубрика

„Савети лекара“ у „Графику“

ПОЛОВИНА куће четрдесет осмогодишњег Алфреда Ронтарда налази се у Венецуели, а друга половина у Колумбији. Бољи положај куће није могао ни да замисли. Полиција га гони за кривично дело

кажњиво само у Венецуели, па кад му закуцају на врата да га ухапсе, он се једноставно пребаци у спаваћу собу, а то је већ — Колумбија.

„Викенд“

ИЗВЕСНИ Цорц Адамс се једне ноћи, сопственом грешком, закључао у станици подземне железнице.

„ВЕЧЕ видовитих“ заказано за четвртак, 5. децембра, одлаже се због непредвиђених околности.

Оглас у

„Ист Кент тајмсу“

МАНУЕЛ Волтерс пробудио се тог јутра бесан. Бес је био изазван рафалом од

Ушао је у телефонску говорницу и окренуо 999. Глас са централе му је одговорио: „Ово је само за стучај животне опасности. Окрените нулу“. Окренуо је нулу и зачуо исти глас који је, затим, обавестио полицију.

„Њуз кроникл“

ПОГРЕБНИК, господин Бентли Перчис, изјавио је једном приликом: „Кроз своје дугогодишње искуство запазио сам да жена, која намерава да изврши самоубиство, ретко понесе ташну са собом“.

„Ивнинг стандард“

КАМЕНОРЕЗАЦ у пензији, 45 година, образован, са златним зубима, жели да упозна седам или осам музички надарених женских особа у потрази за авантуром.

„Усамљена срца“

шест метака калибра 22, који је добио у груди док је спавао.

„Драм“

МОИНЕШТИ, Румунија. На сахрани Ане Бочински људи из потребне поворке били су запањени кад је покојница искочила из отвореног ковчега и потрчала. У трку је излетела на улицу где ју је прегазео аутомобил у пуној брзини.

„Дејли експрес“

НИКАДА нећу заборавити свој први пољубац. Имала сам тада 65 година и дрмала сам на плажи, када ме одједном неко пољубио. Брзо сам се окренула и угледала огромног пса како се удаљава.

Писмо читатељке из „Викенд магазина“

Био је диван топао Бјунски дан 1932. године. Подневна тишина обавијала је наше имање недалеко од обале Балтичког мора. Седела сам на степеништу што води на веранду и упијала сунчеве зраке — моје најмилије занимање, морам да признам. Маја, лепо васпитана овчарска керуша, лежала је у сенци великог кестена. Ханес, јазавичар, није толико марио за сунце али се ипак држао у мојој близини. Не зато што није могао без мене већ да пази да ми се Кримел, једна од наших мачака, не ували у крило. Оно што њему није било дозвољено није смело бити дозвољено ником другом.

Седали смо, дакле, тако када се од амбара зачуо глас: „Хеј! Овде нешто лежи“. Први је потрчао јазавичар, гласно лајући, да види шта се то тамо збива

рекао је. Пошто сам боље загледала птичје младунче и бацила поглед на кров амбара на коме се налазило гнездо рода, било ми је јасно да се дечак преварио. Није било гушче.

За младунче роде била је срећа што се сламни кров нашег амбара спуштао веома ниско. Мала рода просто је склизнула с њега.

Али, како се то уопште догодило? Да ли је један од родитеља непажњом гурнуо младунче? Или се обома родитељима птиче учинило недовољно велико и лепо у поређењу са осталом браћом и сестрама? Одговор на ова питања нисмо могли ни очекивати. Мама Рода — а можда је то био и тата — стајала је на једној нози и замишљено гледала дуж свог кљуна некуд у даљину.

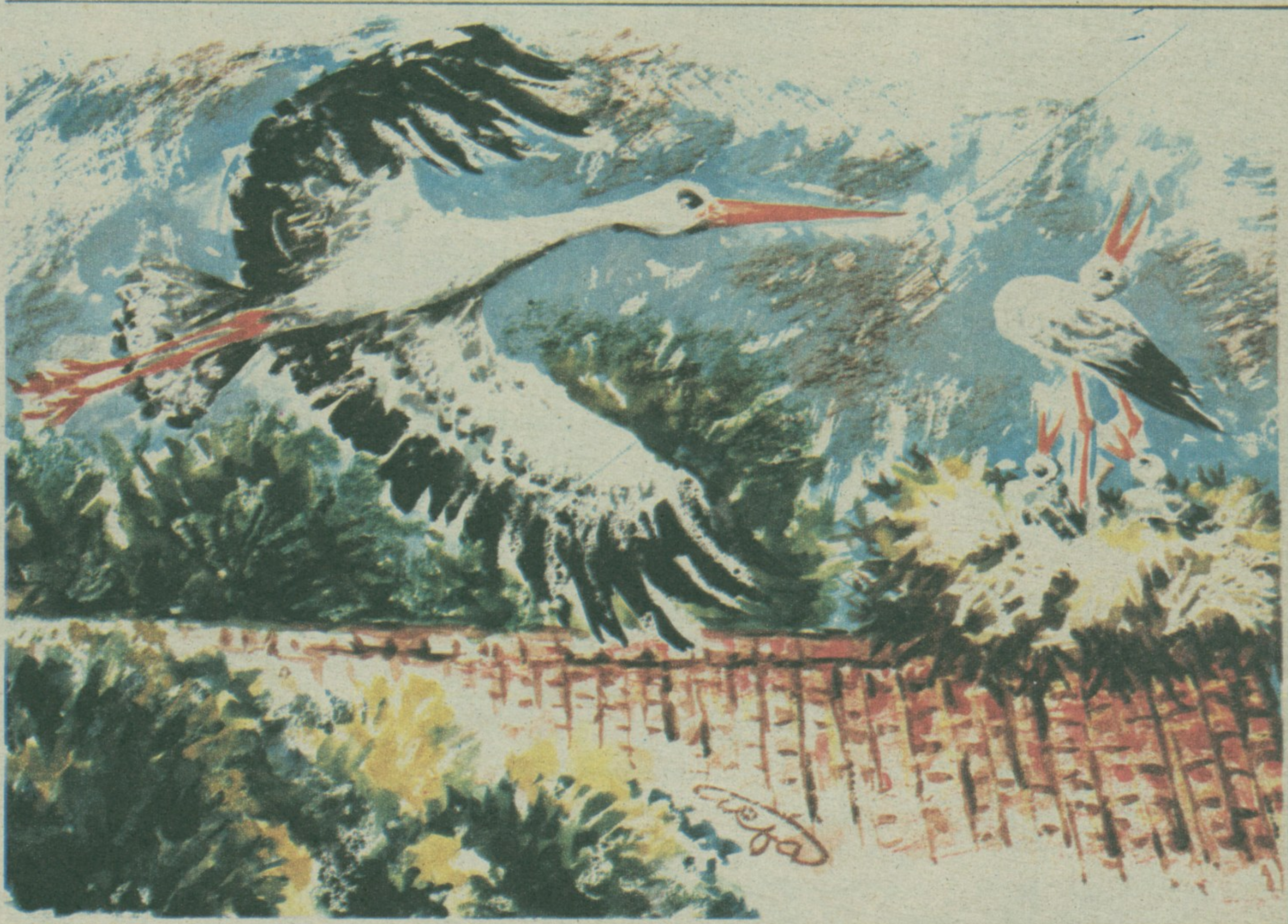
РОДА
У
КУЋИ

НА

СТО

УСВОЈИТЕ МЛАДУ РОДУ САМО АКО
УМИРЕТЕ ОД ЖЕЉЕ ДА СВЕ СВОЈЕ
СЛОБОДНО ВРЕМЕ ПРОВОДИТЕ У
ЛОВУ НА ЖАБЕ.

ДАН

јер се без његовог знања ништа у дворишту није могло и смело догодити. Он је сам себе произвео за надзорника дворишта и имања.

Ја сам пошла за њим. Један сеоски дечкић пружио ми је птиче које је држао у руди. „Гушче“,

НАША ЉУДСКО-ЖИВОТИЊСКА ПОРОДИЦА

Младунче је могло да има два до четири дана. Ни ножице га још нису држале. Наравно, мораће да до-

бије ново гнездо. Једну корпу смо напунили сеном и ставили је у ружичњак испред куће. Нашла се одмах и помајка: Маја, овчарска керуша одмах је легла крај корпе и тиме је Роданов положај у породици био осигуран. И све док је Родан — тако смо

га назвали — лежао у гнезду, а касније трчао по травњаку, Маја га није испуштала из вида. Нарочито јазавичар није смео да му се приближи. Ни своје рођено потомство Маја не би боље чувала.

Маја је и према мачићима осећала сличну накло-

ност. Волела је да вуче за собом понеко маче које би повремено спуштала испред себе и нежно га љушкала.

Наиме, у нашој породици било је још и седам мачака. Лети, када би на свет дошло и њихово потомство, тај број се повећавао. Нећу

је одрастао, Родан је још само двадесет до четрдесет жаба дневно, али било је већ крајње време да почне сам о себи да се стара.

НИ ДО ВИЋЕЊА!

Опет сам почела да га убеђујем: „Кад кренеш у Египат, ја ти не могу дати храну за пут. Шта ће остале роде мислити о теби“. Моје речи нису остављале на Родана никакв утисак. Покушали смо на други начин: оставили смо да гладује. Како је само кукао и просјачио! Јадни Родан! Свако од нас, кришом од других, дао би му по коју жабу. Од тога, међутим, Родан није могао да буде сит. Одлетео би тада у поље и све дотле прчао за жетеоцима док се они не би сажалили и нахранили га жабама.

Сигурно је да прави родитељи некако знају да науче своје потомство да хвата жабе. Пошто смо ми били само замена за маму и тату роде, ми нисмо знали како се млади изводе на пут. Али, најзад је и наше посвојче постало потпуно самостално: само је одлазило на ливаде и поља да нађе себи храну. Од нас се, међутим, ипак није одвајало и наше двориште остало му је завичај којем се увек враћало.

Приближило се најзад време када је породица Дугоногић морала на свој дуги пут. Хоће ли и наш Родан одлетети? Остао је још дуго пошто су његови родитељи, браћа и сестре одлетели на југ. Нису га повели са собом. Наш Родан је већ одлазио на дуге летове и дизао се тако високо да смо га једва пратили погледом. Али, увек би се враћао.

А онда га једнога дана више нисмо видели. И увече је његово место на шталаи за коње остало празно. Родан је заувек одлетео. Чак је заборавио да нам отклепне бар једно „До виђења“!

После неколико дана четрдесет километара југозападно од нашег имања Родан је слетео на кров једне школе. Учитељ је приметио прстен на једној од његових дугачких ногу, записао је број прстена и о томе обавестио друштво за заштиту птица. Друштво је о томе обавестило нас. И то је једина вест коју смо икад добили о нашем Родану.

Гертруд Ханак

их све представљати јер не могу од страних особа да очекујем да желе све да их упознају. Погоотово што су све биле мишије-сиве боје. О Петеру, разуме се, морам да испричам. Он је био мачак, све док је био мали. Касније је Петер добио младе па се открило да је мачка. Назвали смо га Петеринхен.

Петеринхен је донела своје младе на свет у голубарнику који је имао места за шездесет голубијих гнезда, значи за 120 голубова, не рачунајући њихове младе. Лукаво је то смислила наша Петеринхен. Али, ми смо осујетили њене подле намере и преселили смо је заједно с мачићима у амбар.

Ни Пиксу не могу да прескочим. Пика је била мала и мека као клупче најмекше вуне. Док су остале мачке имале приступ само до кухиње, где су добијале своје млеко, Пика је себи присвојила право да улази у дневну собу где би се удобно сместила на високи наслон најудобније фотеље. Тако је, с те висине, могла да мотри на све, нарочито на јазавичара који је мудро избегавао сваки сукоб с њом јер је знао колико су јој канце оштре.

НАПОЉЕ ИЗ КУХИЊЕ!

Још једна важна особа постојала је у нашој великој заједници: Филакс, смешно бело јаре, које се човеку стално мотало испред ногу. Али, да се вратимо нашем Родану. Сада знам да такво чељаде, ако баш није неопходно, не треба примати у фамилију. Усвојите младу роду само ако умирате од жеље да читаво своје слободно време проводите у лову на жабе!

У прво време смо нашег

усвојеника хранили кишним глистама. Али, кад је поодрастао, морали смо да пређемо на жабе. А Родан је напредовао, растао му је кљуун, повећао му се апетит. Већ се видело да ће израси у лепу, напредну роду. Научио је да употребљава своје дугачке ноге и гордог држања шеткао се по дворишту. Маја га више није чувала.

Родан је увек био глдан. Безброј пута у току дана ушао би у кухињу и тражио храну. При томе би забацио главу, клепетао кљуном и ударао крилима. Понекад би испуштао крештаве звуке. Клепетао је он кљуном још док је лежао у својој корпи са сеном која му је замењивала родитељско гнездо. Сада нас је, међутим, свуда пратио и захтевао своје жабе. Одбијао је сваку другу храну. Кад би претерао, избацивали смо га из кухиње. Како је тада умео да се увреди! Удаљио се на својим дугачким ногама а све на њему, од врха кљуна до врха репа, говорило је колико презире људе. Дирало ме је, али и вређало, овакво његово држање. Толико смо се трудили да му осигурамо храну, а он тако да се држи! Тешко је поверовати, али у време кад му је расло прво перје и кад је учио да хода, Родан је могао за један дан да поједе сто жаба. Хајде ухвати сто жаба дневно ако ниси родан!

Сви смо одлазили на ливаду да Родану осигурамо потребну количину хране. Помагали су нам Маја, јазавичар Ханес и неколико мачака. Док је био мали, Родан, разумљиво, није ишао с нама. Али, зар је као већ одрасла рода морао да остаје код куће док смо ми сви у зноју лица свога скупљали жабе да бисмо утолили његову глад? То нисам могла бескрајно дуго да трпим! Родан је морао с нама! Али, Родану се никако није

ишло. Пошто није ишло другачије, морали смо да га узмемо испод „руке“ и носимо са собом.

Кад бисмо стигли на ливаду, поставили бисмо Родана у траву. Али, он је само стајао и гледао како ми тражимо и хватамо жабе. Он сам стајао је достојанствено и чекао да му уловљене жабе убацимо у кљуун.

НАНО МИСЛИШ У АФРИКУ?

И Маја је помагала у тражењу жаба. Чим би угледала какву жабу, залајала би и пратила је све док неко од нас не би дошао и ухватио је. Ханес није тражио жабе. Копао би земљу прогонећи кртице или би на својим кратким ногама трчао за зецом чак и пошто би овај давно нестао с видика, Пика би седела на ливади на сунцу, зевала и гледала за лептирима. Ја сам радила исто што и Маја: чим би угледала жабу, почела бих да дозивам неког од својих да је ухвати. За то сам редовно добијала грдне, али ја сам више волела и бујицу прдњи по глави но жабу у руци. На повратку Родана нисмо морали да носимо. Трчао је први, далеко испред свих нас, за њим би се глегао Ханес љушке упрљане земљом, док се Маја држала у нашој близини. На крају поворке биле су мачке. Филакса, наше несташно јаре, никад нисмо водили. Оно не само да није било ни од какве користи већ нам је и отежавало рад: чим би се неко сагнуо да ухвати жабу, Филакс га је главом ударао отпозади.

Дошло је и време када су Роданови браћа и сестре предузели прве покушаје у летењу. Ишли су дуж слемена крова и махали крилима. Ускоро ће се охра-

брили и полетети изнад дворишта. Родану ни на крај памети није било да употреби своја крила. Зар је наш усвојеник гори од своје сабраће? „Родане, мораш да научиш да летиш“ — говорила сам му показујући му како се његови браћа и сестре труде. Родан ми је на то одговорио на свој начин: забацио би главу на леђа, заклепетао кљуном и тражио још жаба. А ја сам настављала да га убеђујем: „Како мислиш на јесен у Африку? Мораш научити да летиш и да сам себиловиш жабе. Никакво убеђивање није помагало. Родан би ми на крају придише окренуо леђа и мирно се удаљио.

Зар да допустим да ми се породица рода с крова подсмева? Зграбила сам најзад Родана и однела га — добровољно он ни за корак не би напустио двориште — на највиши стог сламе. То је било једино „брдо“ у околини. С врха стога бачила сам га насупрот ветру. Родан је два пута ударио крилима, спустио се некако на земљу и трком се вратио у двориште. Ни наредних дана нисам имала више успеха. А онда је Родан сам начинио свој први круг изнад дворишта и одлетео преко поља. Али, увек би се враћао по своју порцију жаба.

Гнездо у ружичњаку било је напуштено: Родан је сада проводио ноћи на крову штале за коње. С породицом рода није имао никакве везе. Ни они њега нису гледали. Једном само покушао је Родан да слети крај гнезда породице која га је одбацила али су га Дугоногићи отерали жестоким махањем крила и ударцима кљунова.

Питање летења било је, дакле, решено. Остао је још проблем Роданове исхране: и даље смо ми морале да га хранимо. Додуше, пошто

Дрски подухват сера Френсиса Дрејка разбеснео је Шпанце: преко свог амбасадора Мендозе упорно су тражили да се казни јавни пират „који се дрзнуо да опрли браду шпанског краља“.

Децембра 1577. године из плимутске луке испловило је пет једрењака. Циљ путовања: Александрија. Тако је, бар, речено јавности, а можда и посадама. Али, знали то морнари или не, Александрија уопште није била уцртана у мапу пловидбе...

Уместо у Средоземном мору, флота на чијем се челу налазио славни енглески поморац, истраживач и државни пират сер Френсис Дрејк, обрела се у Атлантику, спустила низ источну обалу Јужне Америке и кроз Магеланов мореуз упловила у Тихи океан. Тамо су сер и његови људи пљачкали незаштитаена насеља дуж чилеанске и перуанске обале, не пропуштајући прилику да „счерупају“ сваку шпанску галију која би им се нашла на путу. Седамнаестог јуна 1579. Дрејк се усидрио у једном „погодном заливу“ на калифорнијској обали.

Шест недеља су дошљаци истраживали, адмирал цртао флору и фауну, скицирао карте предела око залива чији идентитет до данас није утврђен. Пре одласка Дрејк је новооткривену област назвао Новим Албионом и у име њеног величанства, краљице Ели-

забете, I, прогласио је енглеским поседом.

Јула те године „Златна кошута“ — једини од пет једрењака који је одолео ђудима океана, пиратским окрашјима и побунама — запловио је на запад према Молучким острвима. Пошто је обишла Рт Добре Наде, септембра 1580. године „Кошута“ је упловила у завичайну луку. Окончана је друга по реду пловидба око света.

ДА НИЈЕ СЕР САМО БЕЖАО?

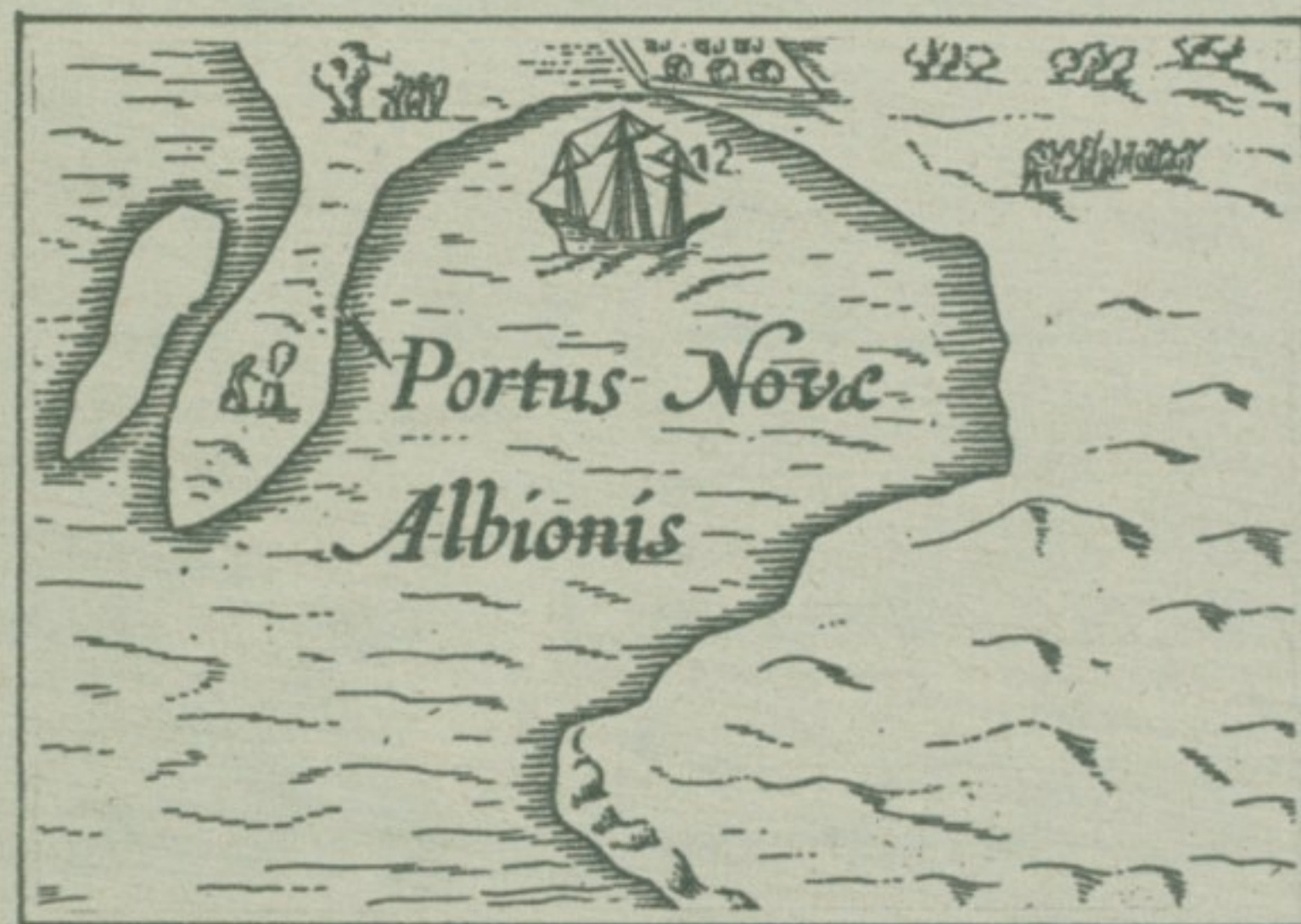
Дрејково путовање без сумње представља значајан догађај у енглеској историји: био је то први протестантски изазов до тада неприкосновеном католичко-шпанском монополу над Пацификом и наговештај будуће колонијалне политике и вековне енглеске превласти на мору. Но, ово путовање око света занимљиво је још по нечему: историчари никако да се сложе о његовој правој сврси и значају.

Шта је лета 1579. године Дрејк радио тако далеко на Пацифику? Је ли то било само трговачко путовање или су Елизабетини једрењаци запловили Ти-

ФРЕНСИС
ДРЕЈК
НА
ПАЦИФИКУ

ГДЕ
ЈЕ

НЕСТАО ПИРАТОВ

Детаљ једне мапе из 1593. године: претпоставља се да је мапа настала на основу неке од Дрејкових оригиналних карти. Да ли је ова скица луке у Новом Албиону верна или је само плод цртачеве маште? Где се, уопште, налази тај тајанствени Дрејков залив — нико данас не зна.

Март 1579. године, врхунац пиратске среће: благом претоварена шпанска галија »Nuestra senjora dela konsepsion« пала је у руке адмирала-пустолова.

хим океаном како би обезбедили британско присуство у Новом Свету. Да није Дрејк трагао за легендарним северозападним пролазом, воденим путем који би спојио Пацифик са Атлантиком и тако скратио растојање између Енглеске и Оријента?

А можда је сер пустолов до Новог Албиона доспео бежећи пред шпанским галијама и њиховим заповедницима жељним да се Енглезу освете за дрске препаде на шпанске бродове? Или је боравак у тајанственом „погодном заливу“ у ствари био само предах, прилика да се опљачканим благом прето-

варена „Златна кошута“ која је почела да пропушта воду поправи и припреми за најкраће путовање натраг?

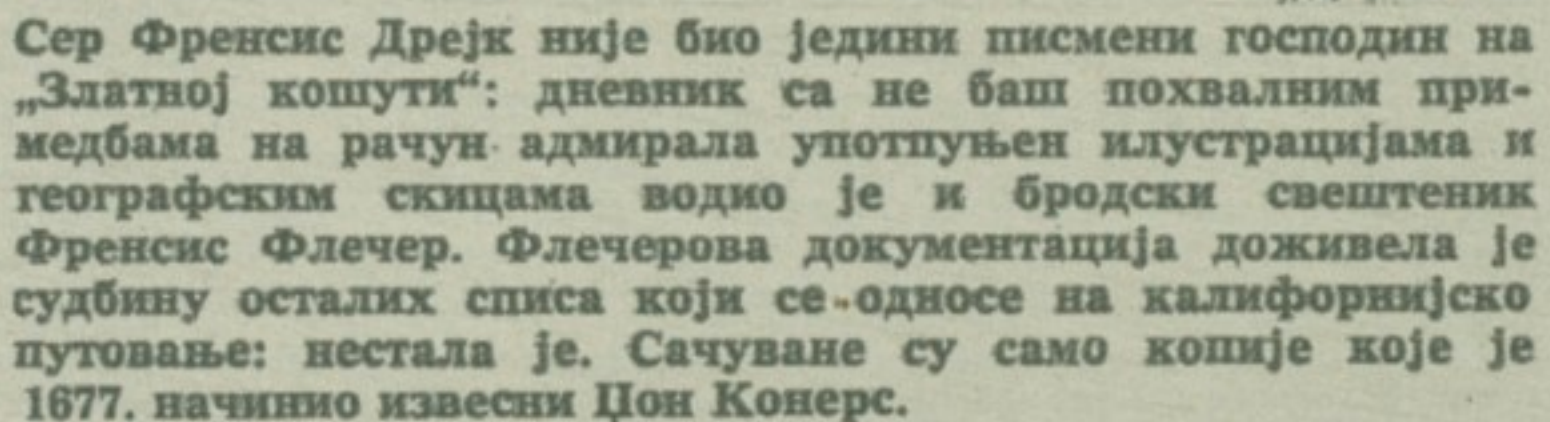
Зна се да је Дрејк уредно водио књигу пловидбе и дневник, цртао карте, писао белешке. На жалост, ти документи који би могли да разреше тајну путовања до Новог Албиона нестали су и нема историчара у Британији или САД који би био у стању да објасни шта се са њима догодило.

Било како било, финансијери дрског подухвата мора да су трљали руке и честитали сами себи на оштроумности: уложени капитал стотруко им се

Шест недеља је Дрејк провео у тајанственом Новом Албиону. Пре одласка становнике новооткривене области прогласио је поданицима краљице Елизабете I.

ДНЕВНИК?

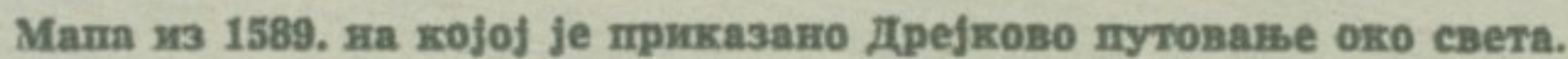

Сер Френсис Дрејк није био једини писмени господин на „Златној кошути“: дневник са не баш похвалним примедбама на рачун адмирала употпуњен илустрацијама и географским скицама водио је и бродски свештеник Френсис Флечер. Флечерова документација доживела је судбину осталих списа који се односе на калифорнијско путовање: нестала је. Сачуване су само копије које је 1677. начинио извесни Џон Конерс.

За разлику од већине струčnjaka koji su uporno čepkali po arhivima Velike Britanije i SAD, istoričarka Zilija Nutali u delu „Nova saznanja o Drejku“ (1914.) iznela je jеретичко мишљење: документа се уопште не налазе ни у једној од две највише сумњичене земље. У Француској су!

СЛУЧАЈ ИЛИ ДЕО ПЛАНА?

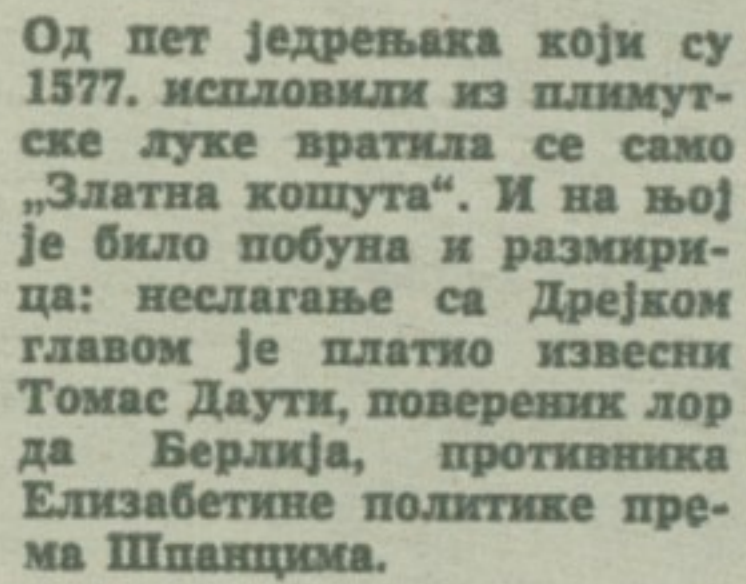
Јер, није само Елизабета добила на поклон карту другог путовања око света. Китњастим писмом украшену и бојену мапу Дрејк је по повратку у земљу 1580. поклонио и кантерберијском надбискупу Гринделу. Галантни гест славог морепловца необичан је зато што се у доба када га је начинио надбискуп због својих симпатија према пуританцима већ налазио у немилости и изолацији, па је Дрејк тако озбиљно ризиковао да на себе навуче Елизабетин гнев. Шта се догодило са бискуповом мапом? Нестала је. Да ли се радило о случају или је

Шта се догодило са Дрејковим списима? Тадашњи шпански амбасадор на енглеском двору Мендоза тврди да их је по по-

У краљичиним или нечијим другим рукама, Дрејков дневник, књига пло-

Осим тога, највећим делом Елизабетине владавине односи Енглеске и Француске били су срдачни, а краљица се с времена на време трудила да их још више загреје дајући (показало се неосноване) наде неком од француских просаца. Уосталом, управо једном од посредника у вези која се никада није остварила, господину де Маршомону, Елизабета је 1561. године поверила задатак да Френсиса Дрејка произведе у витеза чиме су подухвати новотићулисаног авантуриста за сва времена везани за француски двор.

нестанак карте део нечијег систематског плана да се документа униште, а са њима и изгледи да се утврди истина о боравку Еренсиса Дрејка у Калифорнији.

Питање шта је Елизабетин миљеник радио у Новом Албиону и где се тачно тајанствени залив налази остали су до данас без одговора. Историчари који верују да су документа сачувана још трагају за њима.

ЖЕЉА

ПРВО ПРАВИЛО КОЈЕ СВАКИ ПИЛОТ НАУЧИ КАД СТУПИ У РЕНЏЕРСКУ СЛУЖБУ ВЕЛИКОГ НАЊОНА ГЛАСИ: НИЈЕДНА АНЦИЈА НЕ ПОЧИЊЕ ПОШТО ПАДНЕ МРАК. ТОМ НОЛДВЕЛ МОРАО ЈЕ ДА ОДЛУЧИ ДА ЛИ ЋЕ ОВАЈ ПРОПИС ПРЕКРШИТИ ИЛИ НЕ. ЖИВОТ ЈЕДНОГ ЧОВЕКА ЗАВИСИО ЈЕ ОД ЊЕГОВЕ ОДЛУКЕ.

У шездесет шестој години Џери Рајан, пензионер из Чери Хила у Њу Џерсију, имао је још једну велику неиспуњену жељу: да савлада брзаке реке Колорадо.

Маја прошле године Џеријев сан се остварио. У експедицији од двадесет шест чланова која је у два гумена чамца кренула на четвородневно путовање низ Колорадо, поред Рајана налазио се и његов тридесетогодишњи син Чак.

За прва три дана путовања експедиција је без већих тешкоћа савладала двеста миља варљиве реке. Последњег дана, 28. маја, упловили су у део клисуре која је на том месту дубока шездесет метара. Тачно на 179. миљи Великог кањона Колорада чекао их је најопаснији део реке, водопади Лава, најбржи пловни брзаци Северне Америке где се река за само 136 метара обрушавала за читавих 11 метара. Ова последња препрека, знали су то, била је најтежа.

Хука водопада бивала је из часа у час све јача. Људи су полегали на дно чамца, посегнувши за кожним ременем, било чиме за шта су могли да се ухвате. Само Џери Рајан није легао. Заузео је место на прамцу где ће удар воде бити најјачи. Хука је постала залушћујућа, људи су завриштали. Не и Рајан — он се смејао...

Водопад су савладали за непун минут: чамци су се за тили час стрмоглавили у гротло ускомењане, ледене воде. Сви су били мокри до голе коже, али задовољни.

Негде око четири тог поподнева извукли су чамце на малу пешчану плажу. Ту ће се улогорити и сачекати да их следећег јутра хеликоптерима извуку. Био је то једини излаз из кањона — воденим путем се даље није могло. Последња ноћ коју ћемо провести одсечени од света, помислио је Џери Рајан са жаљењем.

Као и сви остали и он и Чак

тумарали су по плажи тражећи погодно место за подизање шатора.

— Шта кажеш на ово месташце? — упитао га је Чак.

Није му одговорио.

Када се Чак окренуо, угледао је оца како потрушкe лежи на песку. У првом тренутку помислио је да се одмара, али је трен касније схватио да нешто није у ре-

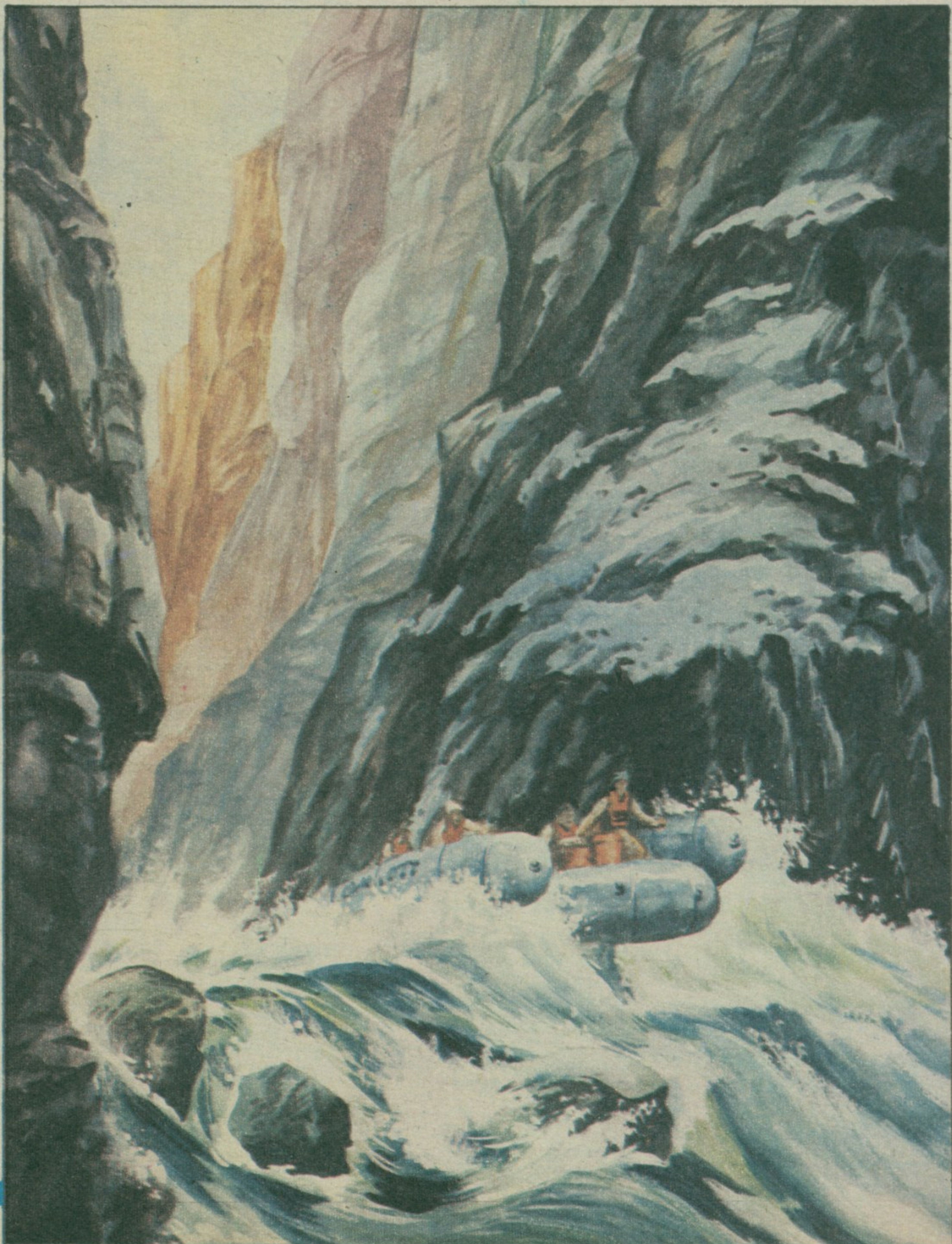
ду: очи су му биле склопљене, није се мицао, а када је клекао крај њега, видео је да старац не дише. Чак је изbezумљено почео да дозива у помоћ.

У том тренутку др Едвард Лефрак, специјалиста за кардиоваскуларну хирургију, подизао је свој шатор на једном узвишењу недалеко од места на коме се Џери срушио. На Чаково запомагање др Лефрак и његова жена Труди,

болничарка, су истог часа потрчали ка Рајановима.

Џеријево лице потпуно је поплавило. Пулс се није осећао, није ни дисао. Лефрак је одмах почео са спољашњом масажом срца, док је Труди покушавала да старца поврати вештачким дисањем уста-на-уста.

Прошло је пет, шест, осам, десет минута — Џери Рајан је и даље лежао непомичан.

Лефрак је тражио да му донесу његову торбу, али ни у њој није нашао лек који је могао да помогне Џерију. Наставио је да му масира срце тако силовито да је у једном тренутку зачуо крцкање ребара. Ни Трудни није одустајала, али старац и даље није давао знаке живота.

— Није добро... није добро — промрмљао је Лефрек више за себе.

Имао је довољно искуства да зна шта се догодило: електрични импулси Рајановог срца су заказали, оно је престало да пумпа крв. Срчани напад.

Само електро-шок могао би да му помогне, помислио је Лефрак. Прошло је дванаест, па петнаест минута од тренутка када је Рајан изгубио свест. Едвард и Трудни Лефрак знали су да нема наде...

А онда се догодило чудо: Рајан је одједном оживео. Крв му се вратила у лице. Лефрак је напицао слабачки пулс. Џери је задахнуо, а потом неколико пута удахнуо ваздух.

Повратио се! — помислио је Лефрак с неверицом посматрајући како се Рајаново дисање, лагано нормализује. Иако је старац још био у несвести, био је то случај какав др Лефрак није видео у својој петнаестогодишњој пракси.

Први пут за двадесетак минута могао је да се опусти. На час...

— Морам да га пребацимо у болницу! — рекао је и занемео...

Тек тада је схватио безизлазност ситуације — налазили су се на дну клисуре дубоке шездесет метара, а хеликоптер је требало да се појави тек сутра ујутру.

ЈОШ САТ ВИДЉИВОСТИ

Непријатан мук трајао је неколико тренутака. Први је проговорио водич експедиције Мајк Харис:

— Како би било да покушамо да огледалима сигнализирамо неком авиону?

Покушали су. Прострили су две широке траке црвеног платна у облику латиничног слова Х на земљу, а два добровољца чекала су спремна да на знак мотора почну са сигнализацијом. Протекли су минута. Ниједан авион није их надлетео ни када су казале на њиховим часовницима прешле црту која означава 5 сати... Тада је, знали су то, већ било прекасно — спортски авиони који превозе туристе окончали су своје туре за тај дан.

— Послаћу свог брата Марка. Можда ће успети да се пробije до станице речне патроле — рекао је Мајк Харис.

Марк је сео у чамац и неколико минута касније изгубио се из вида. Пола часа касније, младић је, изашавши из једне оуке коју је река правила, угледао пред собом чамце речне патроле усидрене на доку.

Док је слушао Маркову причу, ренџер Сем Вест је с времена на време бацао поглед на небо које се лагано бојило нијансама љубичасте боје. Немамо још много времена, помислио је Вест. Читав кањон ће убрзо утонути у мрак.

Узбуђеном младићу није смео да каже за своје страховање: изгледа да ће преко једине везе којом је располагао — земља-ваздух радио-станицом која оперише на фреквенцији путничких авиона —

успети да успостави везу са неким били су заиста слаби. Пуна три сата пре него што се Марк појавио, покушавао је да то учини без икаквог успеха.

Вест је са зебњом пришао одашиљачу, укључио га и — истог часа зачуо се глас неког пилота. Без оклевања је упао у разговор, објаснивши разлог свог позива.

Пилот је покушао да успостави везу са контролним торњем аеродрома Великог кањона, али — у седам увече — аеродром је био затворен. Позвао је потом Лос Анђелес. Овога пута имао је среће. Торањ у Лос Анђелесу је преко Аризоне пренео поруку Ваздухопловној јединици ренџера Националног парка Великог кањона.

Дежурни ренџер примио је позив у 19 часова и 21 минут и истог часа погледао временски извештај за тај дан: залазак сунца, стајало је, тачно у 19 часова, 37 минута... У најбољем случају, помислио је, преостаје нам још сат видљивости. После тога, кањон ће утонути у мрак и ниједан пилот при чистој свести неће пристати да увуче хеликоптер у клисуру...

МИСЛИМ ДА ЋУ УСПЕТИ

У 19 часова и 25 минута, баш када се спремао да паркира хеликоптер за ту ноћ, пилот Том Колдвел примио је поруку из центра. Неколико тренутака касније, болничар Мајкл Смит и он већ су се налазили у „бел цету“ бр. 206.

До места на коме се налази Рајан, проценио је Колдвел, треба нам око 45 минута лета. Но, има-

ли су среће — ветар им је дувао у реп авиона. Нешто после 20 часова, „бел цет“ бр. 206 стигао је до циља.

Срећом, како се пешчана плажа често користила за слетање хеликоптера који су ту преузимали чланове експедиције, Колдвел је готово напамет знао сваки педаљ клисуре. Надлетели су јужне обронке и нашли се над самом гудуром. Колдвел је на тренутак погледао Смита: под њиховим ногама светлост је из часа у час бивала све слабија.

Прво правило које сваки пилот научи када ступи у ренџерску службу Великог кањона гласи: ниједна акција не почиње пошто се смркне. Закон број 1 пилота-ренџера добро је знао и Колдвел. Присетио се и речи свог претпостављеног: „Мислим да ће већ пасти ноћ када стигнете тамо. Овога пута одлуку препуштам теби“.

— Мислим да ћу успети... У реду? — обратио се Том Колдвел свом сапутнику.

Мајкл Смит је само неколико пута климнуо главом.

У том тренутку је Џери, умотан у ћебе, још лежао на истом месту на коме се пре четири часа срушио. Прошла су три сата од часа када је Марк Харис кренуо по помоћ, а нико у експедицији још није знао да ли му је пошло за руком и да је обезбеди. Тек када су, шездесет метара над собом зачули брујање мотора, а онда и угледали хеликоптер, одахнули су.

Колдвелу је требало шест минута да се од врха клисуре спусти до обале. Круг по круг, метар по метар, „бел цет“ се лагано спуштао. Колдвела су највише бри-

гуле сенке: за сенку коју је у једном тренутку видео под собом, могло је у следећем тренутку да се испостави да је — стена.

Када се већ довољно приближио обали, угледао је логорске ватре и махање батеријским лампама. Сваки трачак светлости био му је у том тренутку драгоцен. Чим је хеликоптер додирнуо тло, Колдвел је повикао:

— Имамо још пет минута пре него што се сасвим смрачи!

ИМАО САМ СРЕЋЕ

Пет минута касније Чак Рајан је напрегнуто гледао у дно хеликоптера који је, трен потом, нестао са вида. Његов отац, Колдвел и Смит успели су да се извуку из клисуре у задњи час. За Чака у хеликоптеру није било места.

Чекала га је најдужа ноћ у његовом животу: до јутра неће знати шта је с оцем...

Предвече, следећег дана, 29. маја, Џери Рајан отворио је очи у једној соби болнице у Фалстафу. Осећао се добро, али првих неколико тренутака није знао ни где се то налази ни зашто.

Десетак минута касније крај његовог кревета стајао је Чак:

— Хеј, стари... па ти изгледаш десет година млађи.

Здравствено стање Џерија Рајана брзо се побољшавало. Десет дана касније, отпуштен је из болнице. ЕКГ је потврдио да је претрпео блажи срчани удар.

— Имао сам среће — рекао је Џери сину док га је овај возио кући — не доживи свако да му се велика жеља испуни!

М. И.

ДЕСНЕ КЊИГЕ

Боле ли вас леђа, руке или врат када читате лежећи? Уколико одговорите потврдно, изум Холанђанина Гејуса ван Дигелеа можда је решење за ваше тегобе. Довитљиви Гејус измислио је „књигу за кревет“.

Ова прописно патентирана књига разликује се од свих досадашњих по томе што су јој само де-

сне странице штампане. Дигелеов систем читања изгледао би, дакле овако: лежите удобно заваљени у кревету, прочитате десне странице од корица до корица, потом окренете књигу наопачке и наставите да читате — опет само десне странице.

Не боли вас рука, нема оног непрекидног мешкољења и намештања, нема извијања врата, тврди Ван Дигеле. Ако се страственим читаоцима допадне изум, биће ваљда и нешто пара за практичног проналазача.

ГРАДОВИ ИМЕЊАЦИ

У центру Лוצерна стоји необичан путоказ: на њему су набројани сви „имењаци“ овог швајцарског града у другим државама и на другим континентима. У свету постоји више од две стотине Лוצерна и стрелице на путоказу показују на коју страну треба кренути и колико километара прелетети океан, до не ново стигло у један Лוצерн. Тако, на пример, до канадског Лוצерна треба препловити или прелетити океан, до неког другог може се стићи и само копном, али обичи све немогућно сем ако се неки докон човек није одлучио да уђе у Гинисову књигу рекорда.

Бријање, машин лејо?

У СРЕДЊЕМ ВЕКУ
У БРИЈАЧНИЦЕ СЕ
ОДЛАЗИЛО И НАД
ЧОВЕКА ЗАБОЛИ
ЗУБ, НАД ПОЖЕЛИ
ДА МУ ПУСТЕ МА-
ЛО КРВИ, НАМЕСТЕ
ИШЧАШЕНУ РУКУ
ИЛИ НОГУ...

Прво бријање браде обележавало се у старој Грчкој правом светковином. У старом Риму велики дан имао је и свој назив — depositio barbae. Свечаност је трајала читав дан, одвијала се по строго утврђеном ритуалу, а на гозбу и весеље који би уследили позивани су младићеве рођаци, пријатељи, познаници. Петроније Старији (1. век) забележио је како је, сасвим у складу са сопственом скоројевштином, бивши роб Трималхион своју прву браду похранио у кутију од сувог злата.

Отмене римске патрицијске породице обавезно су међу послугом имале и једног берберина. „Бриџа“ у кући био је и у старом Египту знак господства, с тим што су тамо лепо васпитање и гостопримство налагали да се његове услуге обавезно понуде и гостима: „Јесте ли расположени за једно бријање?“

Стари Египћанин је у гостима вероватно могао да се нећка. Што се продаваца у радњама викторијанске Енглеске тичало, и они су, истини за вољу, могли да бирају, али између две могућности од којих једна није била нимало весела: бркови или посао! На самом почетку овог века исти услов постављан је и конобарима широм Француске због чега су ови 1907. године ступили у штрајк у име мушког права да штучују бркове.

БАНКЕТИ БЕЗ ВИНА

А откад се то људи уопште брију? Па, не баш откако им расту бркови и браде, али ту негде... Археолози су, наиме, поред осталих предмета, међу потрепштинама људи из каменог доба нашли и бритве — срполико, оштро камење којим је брада, с

мало муке, могла да се саструже.

Осим што су њихове услуге нудили гостима, стари Египћанима су бербери били потребни да их фризирају, депилирају, праве им перике. У Грчкој и Риму берберске радње су важне друштвене институције — ту се најлакше сазна за најсвежије политичке сплетке, државне и мање важне трачеве и скандале... Мудри Аристотелов ученик Теофраст (372-288 пре н. е.) описао је атмосферу у берберницама у три речи — „банкети без вина“ — а римски песник Хорације је, кад год је желео да нагласи како је нека ствар опште позната, говорио да обилази бријачнице.

Да би почели редовно да се брију и шишају, стари Римљани су у 3. веку пре н. е. прво морали да „увежу“ бербере са Сицилије. Чудној навици да се свакодневно ратосиљава сопствене браде први је подлегао славни конзул и војсковођа Сципион Африканац Старији (237-183 пре н. е.) и то не искључиво из хигијенских разлога — конзул је, забележено је, одувек волео да се „модира“.

За разлику од великог војсковође, већина Римљана држала се неписаног закона: пошто уз помпу и славље обрију прву браду, младићи су све до четрдесете носили брадицу (barbula) која се никада није сасвим бријала, већ се уредно подсецала. Од напуњене четврте деценије надаље Римљани су се свакодневно бријали. Слична правила односила су се и на главу, односно фризуру: младићи су носили дуге косе које су, кад би зашле у зрело доба скраћивали, каткада до голе коже (тзв. strictim).

Све у свему, римски бербери имали су пуне руке

посла све док се императорским звањем није окитио Публије Елије Хадријан (117-138) који је раскошном брадурином скривао неке урођене недостатке императорског лица. Константин I познатији као Велики (280-337) није имао шта да крије, па су за његовим примером, на радост бербера, пошлци и отмени и мање отмени грађани. Константинов синовац и римски цар од 361-363 године, Јулијан II Отпадник, није се одрекао само хришћанства већ и голобрадости. Јулијан није био лењ и неписмен, па је у одбрану своје хеленске брадуристине написао и сатирични спис „Misopogon“ што би у преводу значило „онај који мрзи браду“.

ЛУКА, ДАМЈАН И ЈАНКО

У средњем, кажу мрачном веку, бријачима су цвале руже. Онај који уме да рукује бритвом, спретан је и са хируршким ножем, сматрало се, па су тако бербери произведени у неку врсту лекара-хирурга: вадилци су зубе, пуштали крв и на критична места прилепљивали пијавице (чувени оновременски „лек за све болести“), видали ране, намештали сломљене и ишчашене удове...

Тој за нас тешко схватљивој пракси кумовао је један папски декрет из давне 1163. године којим је свештеним лицима забрањено да пуштају крв. У то доба, наиме, католичка црква обавезивала је монахе да једном месечно прођу кроз куру пуштања крви, интервенција коју је на себе преузео обично неки вештији од свете браће. С временом су, међутим, поред оних, канонима прописаних, поједини монаси почели да се баве и мањим хируршким захватима чему је декрет из 1163. годи-

не стао на крај. Анатемисани посао на себе су презели бербери, а када је 1092. године новим декретом за свештена лица прописана још и голобрадост, бријачи су постали редовни гости у манастирима католичке Европе.

Лекарима је ово решење савршено одговарало: пуштање крви је за здравље уистину неопходно, али је то ипак послић који не одговара достојанству лекарске професије, говорили су. Нису, јадни, знали шта их чека. Године 1383. француски краљ Шарл VI Луди (али, краљ је краљ) објави поданицима да се његов „први берберин и собар од дана данашњег налази на челу еснафа бријача и хирурга краљевства“. На замисао да изједначи берберску и лекарску професију није, као што би се могло помислити, дошао луди Шарл — припадници ова два звања организовали су се у цех још 1361. године.

Све до 1462. када је повељом Едварда IV добио статус трговачког еснафа, удружење енглеских бријача постојало је као религиозни ред. Што и дан-дanas за разлику од осталог света испред имена стављају оно прг уместо dr, енглески лекари могу да захвале бријачима и Хенрију VIII. Године 1540. Хенри је издао повељу којом се бербери и хирурзи обједињују у заједнички цех чији су припадници наведеним краљевским указом стекли право да их ословљавају са Мастер (поред осталих значења, енгл. master — магистар одређених наука). Поменуто Мастер се у говорном језику изродило у Мистер (господин), односно у писаном језику у мр. Да између бербера и хирурга ипак постоји некаква разлика у Енглеској је и службено признато тек 1745. када су Хернијевог владарском

вољом збратимљени еснафи коначно раздвојени.

За примерима који говоре да је некада разлика између бријача и лекара била веома мала, а друштвени углед оних првих изузетно велики, не морамо да трагамо по белом свету. На листи дубровачких посланика за Цариград, рецимо, бријачи се налазе тек уз свештенике, а само два места иза самог посланика. Дубровачком лекару на почетку 18. века могло се тако догодити да га, поред уобичајеног medico (итал. — лекар) или fisico (архаично итал. — лекар) ослове и са barbieri (берберин).

У рачунским књигама Дубровачке Републике записани су хонорари које су барбиери Лука Павлов, Дамјан, и њихов помоћник Јанко добили за обдукцију лешева. И њихове сплитске колеге обављале су у то исто време сличне послове, а о друштвеном значају њихове професије сведочи и чињеница да их је Вело вијеће бирало на годину дана. У архивским списима старог Загреба забележено је како је бријач-хирург по имену Георгиус 1512. добио пола форинте за лечење неког свог суграђанина. Улогу вида-ра-хирурга бријачи су у нашим крајевима задржали све до средине 19. века.

Отприлике у доба када је барбиери Георгиус по Загребу нудио своје услуге, његове енглеске колеге разносиле су по отменим кућама направице за ноћно мучење клијентеле: дрвене кутијице које су — осим што су озбиљно нарушавале сан — штитиле намирисане, уковчане и ту и тамо обојене мушке браде од угњечења и других оштећења.

Нису само братади скупо плаћали цех мушкости. И обавезно увошћени бркови могли су да се наруже у сну, па је неко (биће да је

о неком берберину ипак реч), измислио врло употребљавану справу звану брковец...

Почетак прошлог века означио је и сумрак славних дана бријачког заната (бријачи су све мање лекари и видари, а све више само бријачи). Но, ако су у друштвеном престижу и изгубиле, берберске радње су на нечему добиле у — хигијени. Салони постају чистији, ишчезава навица трпања прста мушттеријама у уста како би се приликом бријања кожа на образима затегла, лагано, али сигурно, карактеристичне посуде са удубљењем за врат истискују умиваоници.

ПРОКЛЕТИ ЖИЛЕТ

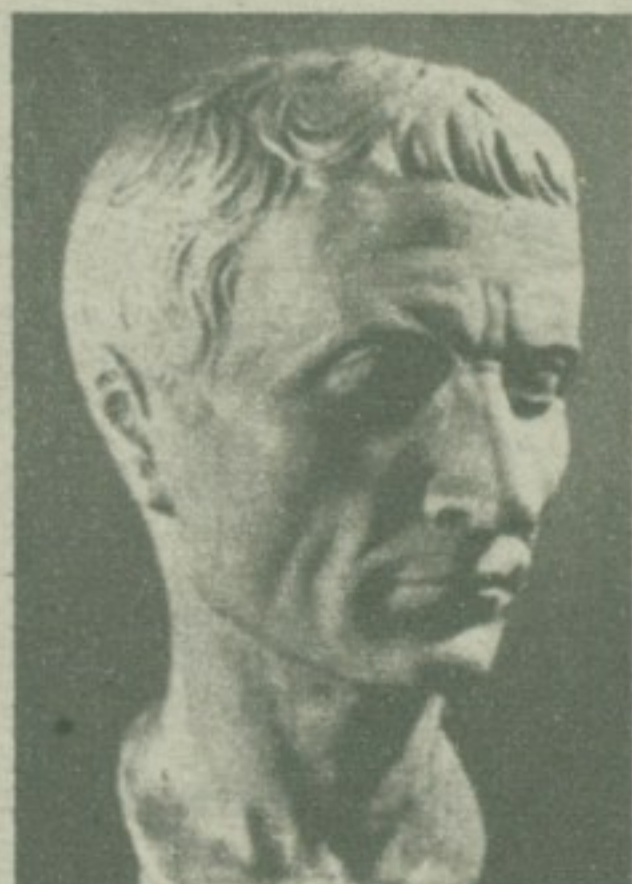
Усавршава се и „алат“: бритва се прави од челика са уздужним удубљењем по средини које обезбеђује већу лакоћу и савитљивост (када се оштри, ова бритва „лева“).

Последњи, мучки ударац бријачима света задао је Американац по презимену Жилет који је 1901. године дошао до мудрог решења да преко оштрице постави једну назубљену металну плочицу испод које ивице оштрице једва провирују. После овог, судбоносног, проналасци се нижу: машиница за бријање са двоструким сечивом, са сечивом које се аутоматски оштри, са бескрајном траком и најзад, последња реч бријачке технике — ножићи типа „обриј се па бац“.

Сваки изум је нов ударац за бријаче. Један, по бербере кобан готово колико и Жилетов, нисмо поменули — тридесетих година овог века појавили су се први електрични апарати за бријање. Мушкарци све ређе залазе у бријачнице. Уколико неко, обично старији, данас и закорачи у берберску радњу, неће га дочекати вештак који на бритви уме и да засвира...

Но, у мањим местима брица и његова берберница остали су и данас чисто мушко царство где се са знају новости. Није неко узалуд једном назвао берберницу претечом новинске агенције.

М. И.

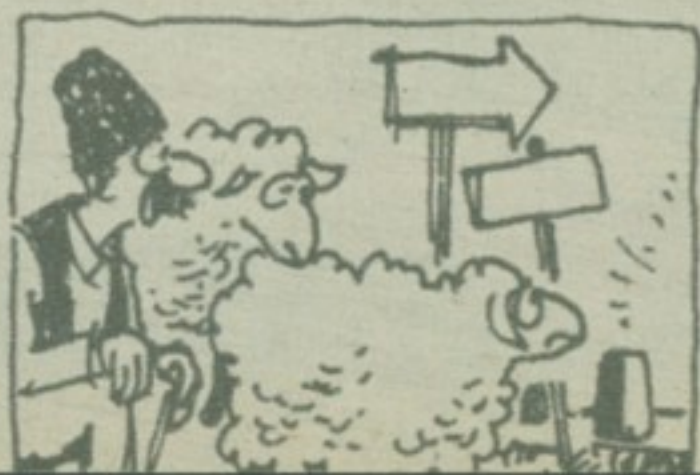
Дуга коса, кратка коса, голобрадост, брадатост, бркатост: разна времена, разне моде, али увек посла за бербере. Римски императори, рецимо, углавном су, баш као Јулије Цезар, глатка лица уоквиравали кратком косом. Већина мушкараца у 15. веку је голобрада, али су косе дуже, падају на рамена. Шеснаести век је и доба ренесансе браде: дуге и таласасте носе се наведико, само је мало брадатих папа — Павле III је један од изузетака. Првенац Луја XV, такође Луј, као и већина савременика (18. век) красио је главу обилато напудерисаном периком. У доба несташнице пудера, мање „племенити“ дотеривали су перике брашном, па глиненим прахом који чак није морао обавезно да буде ни бео. Да би човек имао бркове каквим се дичио италијански краљ Виктор Емануел II, морао је и да се помучи: много воска, ноћу, брковези, опрезно пијуцкање кафе и других течности...

САВЕТ ПАСТИРИМА

Истраживачи Новог Зеланда саветују сточарима да не напајају своје краве и овце у близини великих ауто-путева јер постоји опасност да се отрују оловом. Једињења овог метала која се користе да би спречила детонације у мотору упијају се у земљу у зони од 150 метара са обе стране пута. Тешки метал скупља

се у јетри, бубрезима и плућима домаћих животиња. Другим речима, таква пасишта повећавају могућност да с млеком и месом оваца и говеда у човеков организам доспе количина олова која је неколико пута већа од дозвољене.

ДА СТЕ ЛЕВАК...

Ако се више служите левом него десном руком, постоје шансе да постигнете знатан успех у тенису или мачевању. Такс бар тврде француски лекари који су, под руководством доктора Азема-ра, извршили серију испитивања реакција код левака и дешњака. Њихов основни закључак је да леваци имају боље рефлексе од дешњака и да брже реагују. Разлог:

реакције које мозак одашиље каналима централног нервног система брже стижу у леву страну тела но у десну. Због тога спортисти — леваци реагују за неколико хиљадитих делова секунде брже

од дешњака. На крају свог извештаја француски истраживачи истичу да су три од четири шампиона у мачевању на Олимпијади у Москви били — леваци.

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

МАКЕДОНСКО СЛАТКОВОДНО МОРЕ

МУЗЕЈ ЖИВИХ ФОСИЛА

Народна песма и егзактна наука као што је биологија, где од Дарвина па наовамо све мора да буде тачно, доказано и проверено, подударале су се у једном податку и као да је то био путоказ доцнијим научним испитивањима која су на југу наше земље открила изузетан животињски и биљни свет, праву светску реткост. Наиме, у једној нашој епској народној песми славни Марко Краљевић набавља за своју богату трпезу и „рибу из Охрида“. Десетерци кажују да је велики јунак ишао до древног града на обали Охридског језера да рибом из његових дубоких вода, као својеврсним специјалитетом, угости виђене званнице, велможе и господу. Много година касније научници су непобитно утврдили да је Марко пред госте изнео охридску пастрмку или летницу (лат. *Salmo letnica*), рибу надалеко познату по укусном месоу. Но, то није једина одлика овог житеља иначе животињским и биљним светом пребогатог Охридског језера: летница је ендемична врста рибе, живи само у Охридском језеру и — више нигде у свету. Али, у том мноштву ендема она није усамљена.

УНИКУМ У ЕВРОПИ

После првих успутних запажања путника половином прошлог века, 1892. године на обале Охридског језера долазе бечки зоолози Штурани и Штајндахнер и откривају већи број ендемичних риба и пужева. У том походу они су утврдили да је и белвица (лат. *Salmothymus ohridae*), мања врста пастрмке од летнице која живи на већој дубини, такође ендем и да не насељава ниједне воде сем охридских.

Временом се међу научним светом Европе прочуло за „македонско слатководно море“. Многе од доказа за своје тврдње које су тражили међу окамењеним, прастарим фосилима биолози су одједном нашли на једном месту, очуване и — живе. Охридско језеро је тако добило и други незваничан назив, али који му и те како одговара — „музеј живих фосила“.

Почињу испитивања и на

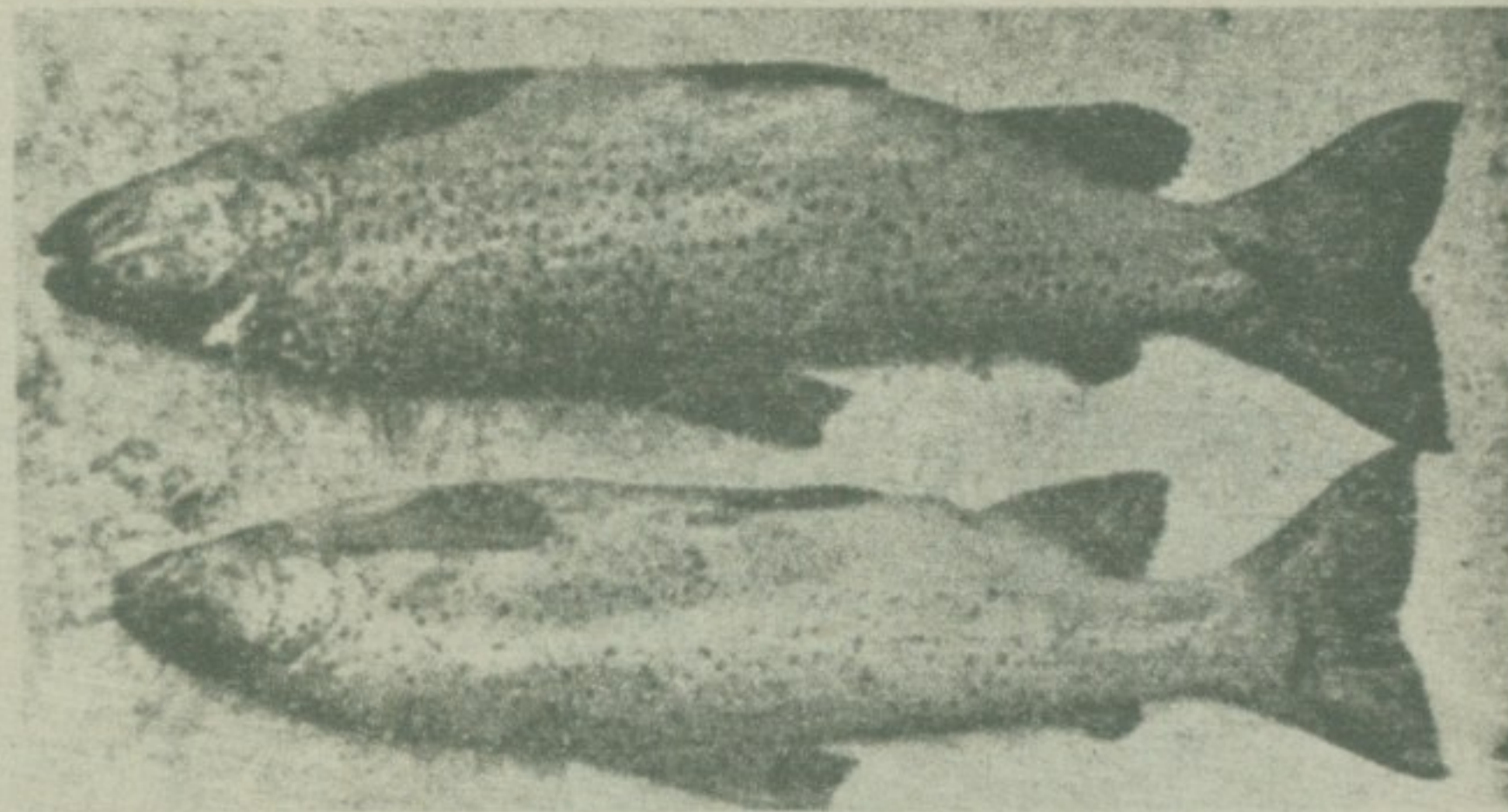
учне експедиције. Две године заредом, 1898. и 1899. на језеру борави гласовити Јован Цвијић, вршећи своја позната геоморфолошка и геолошка истраживања која су и данас основа сваком сличном испитивању настанка и врсте овог језера. Тада је језеро први пут премерено и утврђен је облик његовог базена. Разливено у котлини између планина чији врхови досежу висину и преко 2000 метара, са највећом дубином од 286 метара, укупне површине од 366,74 квадратних километара, од чега 247,76 припада нашој земљи, а 118,76 квадратних километара НР Албанији, Охридско језеро је најстарије језеро у Европи, једно од најдубљих на свету и по општој оцени научника највећи природни споменик на нашем континенту. По речима познатог пољског научника Полинског, једног од многих који су испитивали његов живи свет и били одушевљени

међу научницима целог света ОХРИДСКО ЈЕЗЕРО ЈЕ ПОЗНАТО КАО ЈЕДИНСТВЕНО НА ЗЕМЉИ: МНОГЕ ВРСТЕ ЖИВОТИЊСКОГ И БИЉНОГ СВЕТА КОЈЕ СУ ДАВНО ИЗУМРЛЕ, ОВДЕ СЛОБОДНО ДИШУ, ПЛИВАЈУ, РАЗМНОЖАВАЈУ СЕ, МЕЂУСОБНО ЈЕДУ...

животу, без приметних знакова опадања. Потпуно испуњена језерска котлина поуздан је знак да језеро, у својој особеној еволуцији, још није ступило у период који води његовом постепеном ишчезавању. Због тога му предстоји још врло дуг живот, у сваком случају знатно дужи него што је то случај са осталим нашим великим језерима.

Многобројна крашка врела око језера, од којих су најпознатији Охридски извори или Студенчишта, у песми опевани као Биљанини извори, снабдевају језеро свежом, чистом и здравом водом. Језерска вода је, дакле, изворска вода. Поред испаравања, та иста вода одлази само реком Дрим кроз Стругу. Богато кисеоником, никад испод 4°C, језеро је изузетно природна средина за опстанак и очување многих животињских и биљних врста.

Наш познати биолог др

Selmo letnica Karaman, пастрмка која живи само у Охридском језеру. Трећи део њеног научног имена је презиме нашег биолога Станка Карамана, који је подробно описао и увео у систематику.

мљи које је тако богато ендемичним врстама, такозваним реликтним остацима једног бившег света. Управо због тога је Охридско језеро изузетно значајно за све научнике света јер је, захваљујући начину на који је настало и свом живом свету, сведок еволутивних и природних промена Земљине коре и живота на њој. Укратко — музеј у којем експонати нису мртви него пливају, дишу, размножавају се, једу једни друге и умиру у вечном и неуништимом природном циклусу.

ЗА СЛАДОНУСКЕ И — БИОЛОГЕ

Једно од најпровиднијих језера у Европи, пореклом је од пре леденог доба, Охридско језеро, поред Бајкалског, представља кључ за разумевање историје живог света континенталних вода уопште.

биљних и животињских јединки, на другим местима давно су изумрли.

Већина риба, плостаних црва, сунђера, рачића, водених глиста, алги који живе у заједници у овом језеру — живе само ту. Охридски сунђер, на пример, својеврстан је „самостан“ и нема сродника нигде на нашој планети. Ову необичну, али природну појаву научници објашњавају тиме што језеро никада у својој врло дугој прошлости није пресушивало и захваљујући управо томе Spongilla Stankovići живи само на дну Охридског језера. Уочљиво је да је у стручни, латински назив овог организма уткано и презиме нашег академика јер га је он пронашао, испитао и уврстио у систематику.

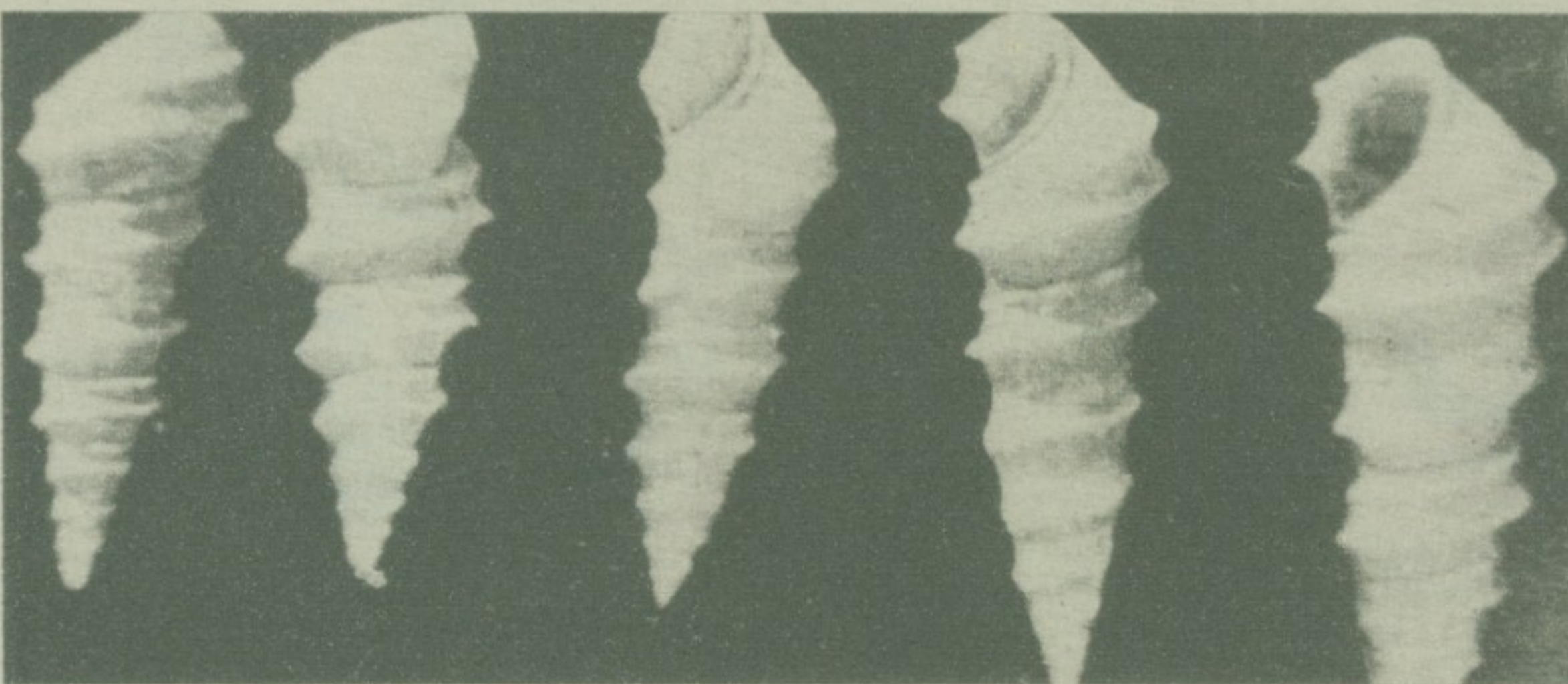
Међутим, за сладонуске су занимљивије охридске, аутохтоне пастрмке летница и белвица, а за научника, вероватно — пужеви. Наравно, није реч о гурманским укусима...

Године 1927. већ спомнути пољски зоолог Полински, један од заљубљеника у језерски живи свет, сакупио је 28 врста пужева, од којих су само четири врсте, према тадашњим испитивањима и познавањима, живе и ван овог воденог подручја. Тридесетак година касније, тачније 1956. наш биолог Павле Радоман у својој докторској дисертацији у којој испитује управо охридске пужеве износи податак који је привукао пажњу његових колега широм света: 90 одсто охридских пужева су — ендеми!

Но, живим фосилима не може да се похвали само животињски свет. У том колоплету сачуваних врста које „није прегазило време“ налазе се и биљке, пре свега алге, тачније такозване кремене алге. Од 355 облика ових биљних организама у Охридском језеру — 75 су ендемичне врсте.

Флору и фауну Охридског језера, које се по температури воде и ваздуха над њим убраја у суптропска језера, и данас проучавају не само наши зоолози и ботаничари. Центар тих увек нових и занимљивих испитивања већ неколико деценија је Хидробиолошки завод у Охриду, једина таква установа за слатководна истраживања у нашој земљи.

Иван Лончар

Само пет од безброј пужева који живе у Охридском језеру. Готово све те врсте су — ендеми, живе само овде и нигде више на свету.

његовим богатством и лепотом. Охридско језеро је прави „уникум у Европи“ с којим се може поредити само далеко Бајкалско језеро.

Шта је то што ово „слатководно море“ издваја од сличних водених површина у свету?

ТАКО ЗНАЧАЈНИ САМОТАНИ

Иако је врло старо по постанку, Охридско језеро је, према Цвијићу, и не само по њему, још у пуном

Синиша Станковић, који је биологију целог света обогатио управо испитивањима Охридског језера, пише у својој студији „Охридско језеро и његов живи свет“ и следеће: „Неупућеном посматрачу који се вози чамцем средином језера, модра пучина изгледа сасвим беживотна, без иједног организма кога би око могло запазити“.

Али, то је варка.

Од многих рибљих врста, 60 одсто су ендеми. Међу воденим глистама тај проценат достиже 70 одсто, код плостаних црва и пужева 80, односно 90 одсто. Ретко је подручје на Зе-

Сматра се да је настало у плиоцену, крајем терцијера, изненадним спуштањем земљишта између два уздужна раседа, дакле тектонски. Један од доказа за ову тврдњу је и околина језера, где сумпорне паре из утробе Земље још куљају на површину. На тај начин живи свет ових вода одједном је одвојен за себе и наставио да самостално живи, развијајући се и евентуално стварајући нове врсте. Према томе, Охридско језеро значајно је и по томе: ту је развој живота текао својим огранком. Охридски ендеми, односно сродници његових

БИМ И БУМ

ЦРВЕНИ ДРАКАР

II
ДЕО

ПОСЛЕ НЕУСПЕЛИХ ПОКУШАЈА ДА ПОБЕГНЕ ОД ВИКИНГА, ЗАРОБЉЕНИ ФРАНК ТИМУР УСПЕВА ДА У СУРОВОЈ ИГРИ "КИТОВА" ПОБЕДИ ШЕФОВОГ СИНА ТОРВАТА, АЛИ МУ ОПРАШТА ЖИВОТ. ИСТО ВЕЧЕ НА ГОЗБИ...

ЈЕСИ ЛИ СЕ ОПО-
РАВНО, РЧНОТ-
ФЕ?

ЈЕСАМ! МЕНЕ
НИЈЕ ТАКО ДО-
КРАЈЧИТИ!

ЈА НЕ БИХ ДУГО ТР-
ПЕО ТАКО НЕПОСЛУШ-
НОГ РОБА КАО ШТО
ЈЕ ТИМУР!

НИСИ КОД СВОЈЕ
КУКЕ, РЧНОТФЕ? А
ТИМУР ЈЕ ПОШТЕ-
НО ПОБЕДИО У
ИГРИ "КИТО-
ВА"!

САВЕТУЈЕМ
ТИ ДА ГА НЕ
ДИРАШ!

У РЕДУ, ДОК ОН
МЕНЕ НЕ ДИ-
РА!

ХЕЈ, МАТА, ШТА ЧЕКАШ?!
СИПАЈ МИ
ПИЋЕ!

ОДМАХ,
ГОСПОДА-
РЧ!

ЗАШТО НИ-
СИ НАПУ-
НИЛА?!

ДРЖИ!
НАПУНИ
ПОКОВО!

ДОК ЈЕ ДЕВОЈЧИЦА
ПЛАЧУЋИ БРИСАЛА ПИ-
ВО С ЛИЦА, РУНОПФ СЕ
ГРОХОТОМ СМЕЈАО...

УКРОТИЋУ
ЈА ВАШЕ
РОБОВЕ?

АЛИ, ИСТОГ ТРЕНА КАО
ДА СЕ УРАГАН СРУЧИО
НА ВИКИНШКОГ ПО-
ГЛАВАРА...

ОХ...ОХ...

КОЈИ СЕ, ЗАТИМ, НАШАО
И ВЕЛИКОМ ЧАБРУ ПУНОМ
ПИВА...

КАКО
СИ СЕ
УСУДИО?

ДЕВОЈЧИЦА
ЈЕ МОЈЕ КУМЧЕ,
И НЕ ДИРАЈ ЈЕ,
РУНОПФЕ!

ДОСТА СМЕЈАЊА?
ДРСКОСТ ВАШИХ РОБО-
ВА НИЈЕ МИ ЗАБАВ-
НА? А САД О
ПОСЛУ...

ПОСАДА ЦРВЕНОГ
ДРАКАРА СКУПИЛА
СЕ ОДМАХ ОКО РУНОП-
ФА...

ЗНАМ ДА ЈЕ ВАША
ПОСЛЕДЊА ЕКСПЕ-
ДИЦИ-
ЈА

ДОНЕЛА БОГАТ
ПЛЕН...

НЕ ГОВОРИМО САД
О ЗАРОБЉЕНИ-
НИМА?

ТРАЖИМО
СВОЈ
ДЕО?

ДА?
А ЗАШ-
ТО?

ЗАТО ШТО СМО
ВАМ ПРОШЛИ ПУТ
МИ ДАЛИ
ДЕО?

АЛИ,
ОНДА ЈЕ
ПОПА ПОСА-
ДЕ БИЛО
ИЗ НАШЕГ
СЕ-
ПЛА?

Ускоро је сванула зора
над спаљеним и опусто-
шеним селом...

ПОСЛЕ ДВА ДАНА ХОДА ТИМУР
И ТОРВАЛД СТИГЛИ СУ НА ПЛА-
ТО ИЗНАД ЈЕДНЕ КЛИСУРЕ...

САД НИСТО ДАЛЕКО
ОД РУНОЛФОВОГ
СЕЛА?

ПОГЛЕДАЈ
ТАМО?

ЧОВЕК
-МЕДВЕД?

ПУШТАЈУКИ СТРА-
ВИЧНЕ УРЛИКЕ, ЧО-
ВЕК-МЕДВЕД ЈУР-
НУО ЈЕ НА ЊИХ

БРЗО У
ЗАКЛОН?

... ПРЕСКАЧУКИ ПРОВАТИ-
ЈЕ ...

У ЈЕДНОМ ТРЕНУТКУ ИЗГУ-
БИО ЈЕ РАВНОТЕЖУ...

ЈАДНИК?
ПАО ЈЕ?

УХВАТИО СЕ ЗА
ГРАНУ?

У ПРАКУ КОЈИ ЈЕ ЗАВЛАДАО, ТИМУР СЕ НЕОПАЖЕНО ИСКРАО...

ЗНАТИ СМ
ДА КЕШ ДОБИ...
БЕЖИ ОВУДА,
ТИМУРЕ?

ВРАТИЋУ
СЕ ПО ТЕБЕ,
БЕРТИП-
ДА?

ПОБЕГАО
ЈЕ У ПЛА-
НИНУ?

ВИКИНЗИ СУ ПОЈУРИ-
ЛИ ЗА ТИМУРОМ...

ОВДЕ ЈЕ?
ОПКОТИТЕ
ГА?

КОЗА? БАЦИО ЈЕ КОЖУ
ПРЕКО КОЗЕ?

УХВАТИТЕ ГА КА-
КО ЗНАТЕ?

ОТИШАО ЈЕ
ПРЕМА
КЛАНЦУ...

ТИМУР ЈЕ ДУГО ТР-
ЧАО ПРЕМА ФЈОРДУ...

ОДЈЕДНОМ СЕ ПРЕД
ЊИМ ПОЈАВИО НАОРУ-
ЖАН ЧОВЕК...

ДВА ПРИЈАТЕЉА ЗАБРИ-
ЊУТО СУ ПОСМАТРАЛА ВИ-
КИНШКЕ ПАТРОЛЕ...

И ТАМО
САМ ВИДЕО
ДВА ЧОВЕ-
КА...

ТАКО ЈЕ ЊИМА?
ПОЗНАЈУ ТЕ-
РЕН?

ПОБИТО
ЛЕВО...

САТИМА СУ ХОДАЛИ ЗА-
КЛОЊЕНИ ЧЕТИНАРИ-
МА...

ЧУЈЕ СЕ ТРУ-
БА...

МОРА ДА ЈЕ ТА-
МО ГЛАВНА ГРУ-
ПА...

ЗНАЧИ, ЈОШ
НАМ НИСУ
ПРЕСЕКЛИ
ПУТ?

ОХ? СТАНИ?

ГЛЕДАЈ?
ВИКИНГ?

АКО НАС ВИ-
ДИ, ДАКЕ
ЗНАК...

ПОКУШАЈУ
ДА ГА УГУТ-
КАМ...

ТИМУР СЕ ПРИКРАДАО...

САМО ЈОШ НЕКОЛИКО КО-
РАКА...

АТИ...

СА ВРХА ДРВЕТА РАЗ-
ЛЕРАО СЕ ПО-
ВИК...

ШТА??

ТИМУР ЈЕ ПОЛЕТЕО
У ШИПРАЖЈЕ...

ТОРВАТДЕ,
ГДЕ СИ?

ОВАТО,
ТИМУРЕ?

ПОСЛЕ ПОМОРСКЕ БИТКЕ У ХАФ-
РСФОРДУ СВИ ВИКИНЗИ УЈЕДИ-
НИЛИ СУ СЕ У НОРВЕШКУ КРА-
ТЈЕВИНУ...

ГЛЕДАЈ?
РУНОЛФ ХОЋЕ
ДА ПОВЕР-
НЕ?

НЕГЕ
НАМ УМА-
РИ, ПРИ-
ЈАТЕЉУ?

КАД СЕ ТОРВАТ-
ДОВ ДРАКАР
ПРИВЛИЖИО
ЦРВЕНОМ ДРА-
КАРУ...

ПА
ОНО
ЈЕ ТИ-
МУР?

НАПАДНИМО
ОВАЈ ДРА-
КАР?

АЛИ, ВЕЛИКИ КРАТЈЕВ
ДРАКАР БАЦИО СЕ СВОМ
СНАГОМ НА НЕПРИЈАТЕ-
ЉА...

...И УСКОРО ЈЕ ЦРВЕНИ
ДРАКАР ПОТОНУО
...

НЕКОЛИКО ДАНА
КАСНИЈЕ У ТОРВАТ-
ДОВОМ СЕЉУ...

МОЈ ОТАЦ СЕ ОПОРА-
ВИО И ДОШАО ЈЕ
ДА ТЕ ПОЗДРАВИ,
ТИМУРЕ?

ДРАГИ ПРИЈАТЕЉУ, ТИ
СИ ДОСТОЈАН ДА ЖИВИШ
КАО СЛОБОДАН ЧОВЕК У СРЕ-
ДАН САМ ШТО БЕТЕ ВАС ДВО-
ЈЕ УСКОРО БИТИ У ДОМО-
ВИНИ...

ОВАЈ ДРАКАР ВРА-
ТИЋЕ ВАС ВАШИМ
ПРИЈАТЕЉИМА И
РОДИТЕЉИМА... ДА
ТИ СЕ РАДУЈЕШ?

НЕ МНОГО, ЈЕР ОВ-
ДЕ СУ МИ ОСТАЛИ
ДРАГИ ПРИЈАТЕ-
ЉИ?

КРАЈ

РЕЗУЛТАТИ НАГРАДНЕ ИГРЕ

„ТИТОВИ МОРНАРИ“ СРЕЋАН ПУТ И МИРНО МОРЕ!

Наградна игра „ТИТОВИ МОРНАРИ“ завршена је 22. септембра. У редакцију је стигло преко три хиљаде цртежа које су послали ученици основних школа из целе земље. Жирију није било лако да од овако великог броја добрих радова издвоји најбоље.

За најуспешније цртеже проглашени су радови ових ученика:

Ненад Птомадовић, VII-2, О.ш. „Др Драгиша Мишовић“, Чачак, Јадранка Мајић, VIII-ц, О.ш. „М. Томићановић“, Новоградска 45, Осијек, Трајкова Елизабета, VIII-б, О.ш. „Страша Пинџур“, Кавадарци, Дејан Врбанчић, VIII-5, Борска 19, Раковица, Београд, Драган Павловић, VII, О.ш. „Ј. Ј. Змај“, Веце Корчагина 6, Крушевац,

Зорица Милуновић, VIII-2, О.ш. „Ратко Павловић Ђићко“, В. Степе 96, Ратково, Биљана Чичић, VI-2, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково, Бранка Новаковић, VI-1, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково, Мира Јанчић, VIII-2, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково, и Светлана Ратковић, VI-2 О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково

О.ш. „Ј. Ј. Змај“, Обреновац, Бернадета Цибоља, VI-б, О.ш. „В. Караџић“, 24210 Бајмок, Коста Миловановић, IV-2, О.ш. „Ј. Ј. Змај“, Обреновац, Ленче Палмидова, VI-а, Училиште „Страшо Пинџур“, Кавадарци и Јасмина Велимировић, VI-1, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково.

5 КОМПЛЕТА »МИКИЈЕВОГ ЗАБАВНИКА«

Сузана Пештерац, IV-1, О.ш. „Никола Тесла“, Пробојска Бања, Мојца Скендер, I-ц, О.ш. „Душан Кведер“, 61270 Литија, Александра Србљак, II-4, О.ш. „21. мај“, Ниш, Мирослав Илић, IV-3, О.ш. „Ј. Ј. Змај“, Обреновац и Лидија Лалешкић, IV-2, О.ш. „Ј. Ј. Змај“, Обреновац.

5 КОМПЛЕТА »ДЕНИСА«

Мирјана Ајдук, VII, О.ш. „Никола Тесла“, Нови Сад, Биљана Врањешевећ, VII-1, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково, Јелена Чолић, IV-2, О.ш. „Јанко Веселиновић“, Шабац, Снежана Булајић, VI-2, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково и Елизабета Трајкова, VIII-б, О.ш. „Страшо Пинџур“, Кавадарци.

5 АЛБУМА ГРАМОФОНСКИХ ПЛОЧА:

Марија Исаковић, III-2, О.ш. „Ђура Јакшић“, Кикинда, Оља Јеласка, VIII-б, О.ш. „Душко Мрдуљаш“, Сплит, Тимотеј Вишнар, IV-а, О.ш. „Похорски батаљон“, 62317 Оплатница, Тања Гопић, VI-1, О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково и Сузана Марковић, V р. О.ш. „Р. П. Ђићко“, Ратково.

5 КОМПЛЕТА ЗНАЧАКА ЈНА:

Елизабета Баковска, VI-а, О.ш. „Кирил и Методиј“, Битола, Снежана Пешић, VIII-2, О.ш. „Д. Обрадовић“, Пожаревац, Јасмина Стојановић, VI-3, О.ш. „И. Л. Рибар“, Крагујевац, Јанаш Варга, IV-а, О.ш. „Здравко Гложански“, Бечеј и Меланија Илић, IV-б, О.ш. „Коле Неделковски“, Скопље.

Њихови аутори 17. октобра полазе у Сплит где ће бити гости Команде Југословенске ратне морнарице.

За наградну игру велико интересовање су показале и школе групним учешћем читавих одељења. Жири је све ове радове пажљиво прегледао и одлучио да су најбоље цртеже послале ове четири школе:

Основна школа „Ратко Павловић — Ђићко“, 25300 Ратково, Основна школа „Едвард Кардељ“, 26210 Ковачица, Основна школа „Јован Јовановић Змај“, Обреновац и Основна школа „Едвард Кардељ“, Ниш.

Њима су припале вредне награде које се састоје у књигама и албумима грамофонских плоча, свака у вредности од по три хиљаде динара.

ОСТАЛЕ НАГРАДЕ ДОБИЛИ СУ:

10 књига:

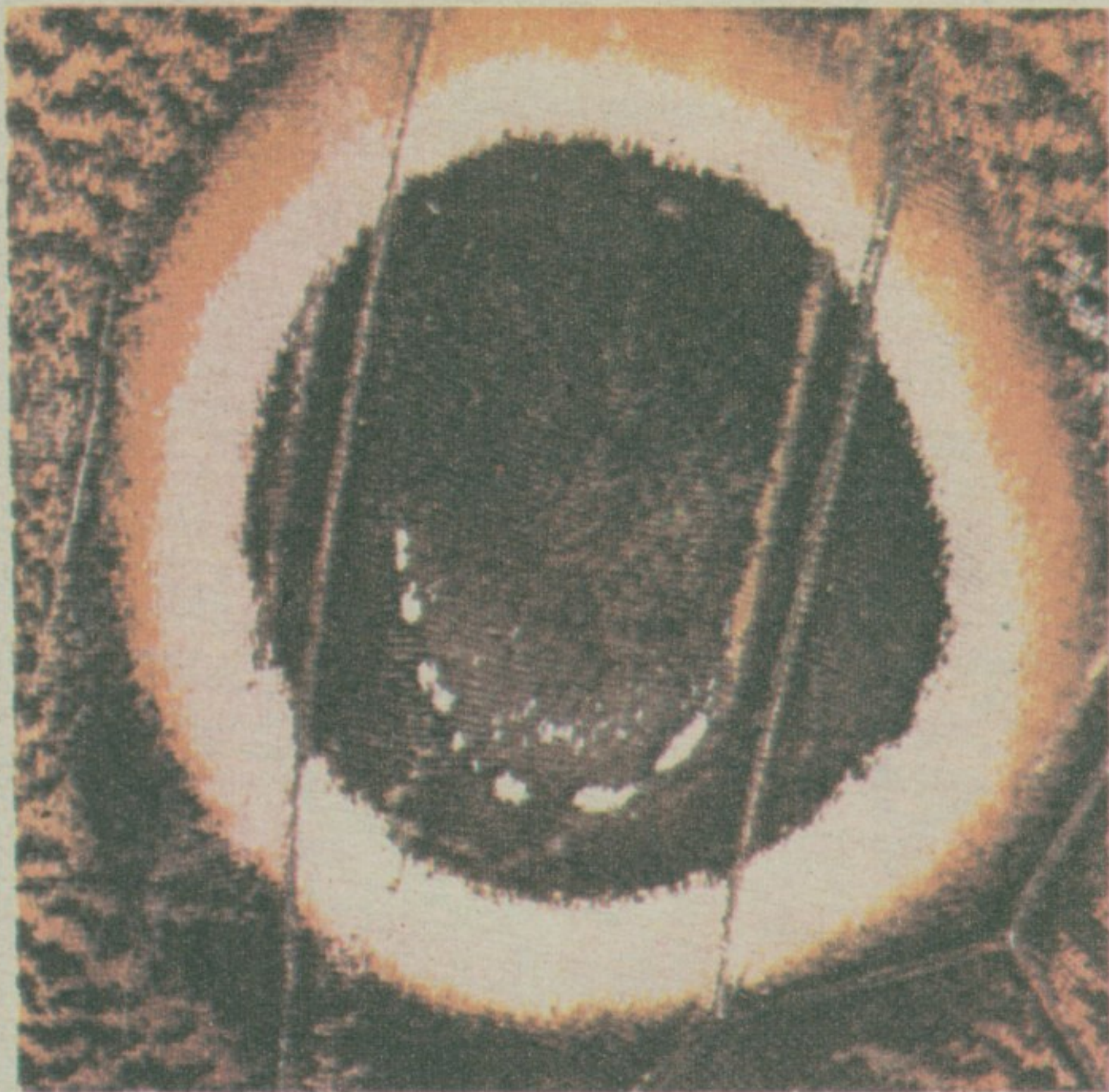
Вера Черном, VIII-ц, О.ш. „Е. Кардељ“, Ковачица, Снежана Николић, VI-5, О.ш. „И. Л. Рибар“, Крагујевац, Коста Миловановић,

IV-2, О.ш. „Ј. Ј. Змај“ Обреновац, Јулкица Јојкић, VIII, О.ш. „Петар Драпшин“, 21215 Турија, Стева Митковић, VIII-2, О.ш. „Радован Копачевић“, Лебане, Јелена Лазећ, IV-3,

Добитницима првих награда желимо срећан пут у Сплит а осталима честитамо на освојеним награда. Свим учесницима игре желимо више успеха у нашим наградним играма које следе.

ЗАБАВНИКОВ ФОТО-КВИЗ

1

- а) Јастребово око
- б) Лептирово око
- в) Пауново перо

МОЖДА ЋЕ ВАС ПРЕВАРИТИ ОВИ ДЕТАЉИ СНИМЉЕНИ БЕЗ ИКАКВИХ ТРИКОВА ФИЛТЕРА И ОБЈЕКТИВА. ЈЕР, ЧОВЕЧИЈЕ ОКО БОЉЕ ЗАПАЖА ЦЕЛИНУ НЕГО ПОЈЕДИНОСТИ. ПОКУШАЈТЕ ДА ПОГОДИТЕ КОЈИ ЈЕ ОД ТРИ МОГУЋА ОДГОВОРА УЗ СВАКУ ФОТОГРАФИЈУ ТАЧАН ПРЕ НЕГО ШТО ПОГЛЕДАТЕ РЕШЕЊЕ. ПРЕДЛАЖЕМО ДА СЕ КЛАДИТЕ СА ПРИЈАТЕЉИМА, УЗБУЂЕЊА РАДИ.

2

- а) Огрлица од кристала
- б) Кутлице живе
- в) Капљице росе на пауковој мрежи

ИМАТЕ ЛИ ОКО?

3

- а) Главица сунцокрета
- б) Пчелиње саће
- в) Окруњен клип кукуруза

4

- а) Решето пећи за печење кестења
- б) Цветиште лотоса
- в) Гумена фризерска капа за шатирање

5

- а) Барелеф на египатском обелиску
- б) Угљенисана цепаница
- в) Кора дрвета

6

- а) Лепеза од сламе
- б) Украсни цвет од свиле
- в) Фазаново перо

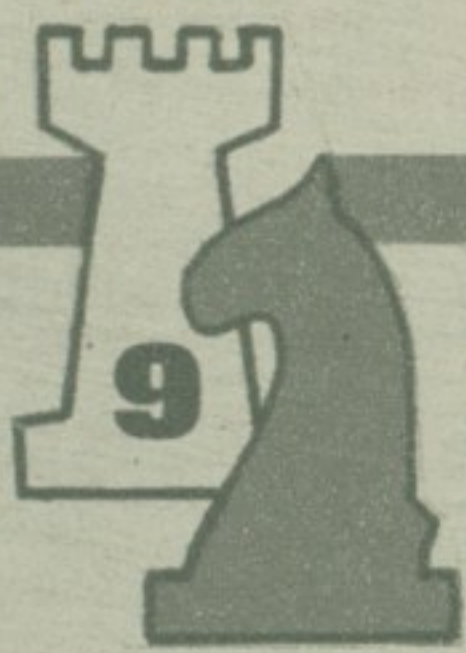
- а) Питинова јаја
- б) Зрна града
- в) Шљунак

7

ТАЧНИ ОДГОВОРИ:

1. в 2. в 3. б 4. а 5. в 6. в 7. б

СВЕТСКИ ПРВАЦИ: ТИГРАН ПЕТРОСЈАН

ВАЖНО

ЈЕ НЕ

ИЗГУБИТИ

— Био сам исувише импресиониран величином шаховског генија Михаила Ботвиника!

суперталантованог Американца 3:0 у победама за Петросјана.

МЕЧ СА БОТВНИКОМ

Светски првак Михаил Ботвиник свакако се радувао што је за изазивача добио Тиграна Петросјана, тихог човека и ремизерски расположеног шахисту. Меч се играо у Москви 1963. године и Ботвиник је победио у првој партији. Петросјан тада записује: „Био сам исувише импресиониран величином шахов-

Једном је велемајстор Драгутин Шаховић рекао: „Ја сам шахиста који се само добро брани од оних који желе да ме победе“. Управо тако може се окарактерисати и игра Тиграна Петросјана, деветог по реду светског првака у шаху. За њега шахисти и шаховски критичари кажу да је најјачи реми-играч света. Због свог стила чешће је критикован него хваљен, али велемајстор из Еревана остао му је веран више од 40 година.

Владао је шаховским царством шест година, али је на престо јуришао од 1952. до данашњих дана.

ДЕТИЊСТВО БЕЗ РАДОСТИ

Тигран Вартанович Петросјан рођен је у Еревану (Јерменска ССР) 17. јуна 1929. Детињство је провео без родитеља и без радости и од малих ногу научио да цени све што својим радом стекне. Завршио је гимназију у Тбилисију упоредо радећи да би имао средства за живот.

Шах је научио да игра када је имао 12 година у време великог отаџбинског рата који му је донео још веће невоље као и читавој генерацији његових вршњака. Као шахиста своју љубав према игри на 64 поља није могао да задовољи као ни остали шахисти јер правих такмичења није ни било. Никома, у ствари, није било стало до тога.

У међувремену Тигран Петросјан се упорно усавршавао у шаховској теорији и већ прва прилика која му се указала 1947. допела му је и прво признање — стекао је титулу шаховског мајстора.

Стрпљивим радом пет година касије освојио је и титулу велемајстора ФИДЕ. Интересантно, имао је велемајсторске резултате, али нити је побеђивао на међународним турнирима нити је био првак СССР. Његово тадашње гесло било је: „Никад на врху — увек при врху“.

ДЕСЕТ ГОДИНА БОРБЕ

Народ каже да тиха вода брег роши. То се може рећи за настојања Тиграна

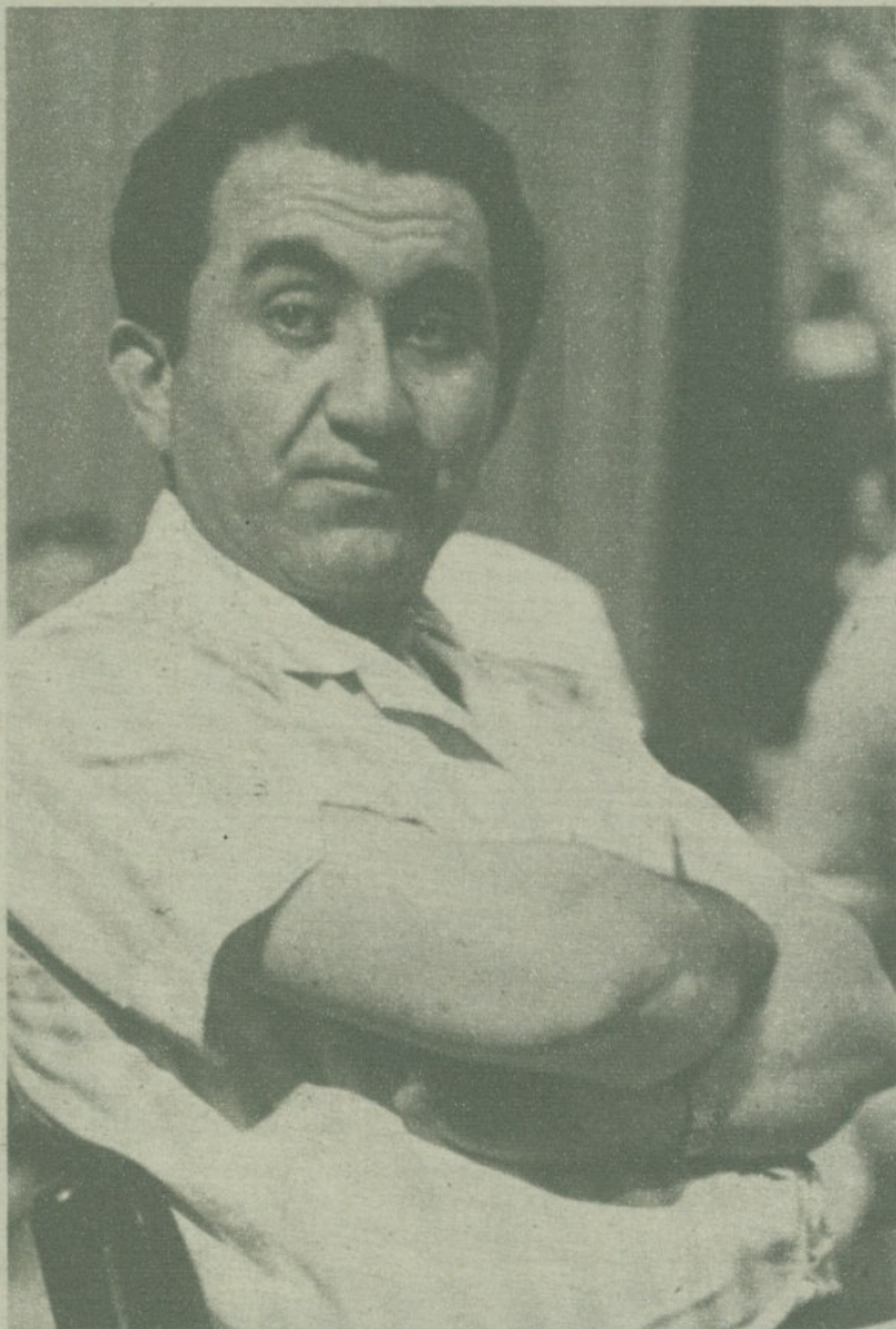
Иако много критикован због свог ремизерског начина играња, велемајстор из Еревана остао је доследан свом схватању шаха

Петросјана у борби за светску титулу. Пуних десет година играо је на турнирима кандидата да би најзад стекао право да изазове Михаила Мојсејевића Ботвиника.

Први пут учествовао је на турниру кандидата у Цириху 1953. Објективно, тада још није био међу фаворитима и такмичење је завршио на сасвим солидном петом месту пошто је 18 партија ремизирао, шест добио и претрпео четири пораза, од тога два од Марка Тајманова, свог вршњака и великог ривала.

Следећи јуриш учинио је 1956. у Амстердаму. Није био први него поново пети. Само зато што није био навикнут да игра на прво место — како каже Светозар Глигорић. Имао је бољу позицију у већини партија, али се задовољавао са пола поена. Карактер и темперамент, као и схватање шаха, нису му дозвољавали да заигра сваку партију на победу. Тако је ремизирао чак 13, добио три и изгубио две.

Три године касније долази на турнир кандидата који се одржавао на Вледу, Загребу и Београду, као један од главних фаворита. Те 1959. први пут је постао шампион СССР и то без иједног пораза. Његова шаховска тврђава је неосвојива, пише штампа, а новинари га називају „велемајстор одбране“. Међутим, Петросјан у Југославији наставља у свом стилу и осваја треће место иза захукталог Михаила Таља и „вечито другог“ Паула Кереса. Тада се први пут састаје са шеснаестогодишњем Робертом Фишером: две партије добија, а две ремизира. Против победника Таља бележи четири „бескрвна“ ремија.

Краљ ремија, шаховска тврђава, велемајстор одбране, човек који воли тешке позиције...

Свако би сада очекивао да Петросјан коначно промени начин игре. Но, догодило се чудо — управо као „ремизер“ он успева да победи на турниру у Куракау 1962. Пет кола пре завршетка такмичења он има исти број поена као и његови сународници Паул Керес и Ефим Гелер. Тада изјављује: „Победиће онај ко до краја не изгуби ниједну партију!“ Тако је и било:

са пет ремија Петросјан је надмашио борбеније ривале који су, у силној жељи да победе — изгубили партије. У Куракау Петросјан није изгубио ниједну партију, ремизирао је 19 и добио осам. По два пута победио је Таља и Виктора Корчнија, а против Роберта Фишера једну добија и три ремизира. Тако је сада њихов укупан скор против

ског генија Михаила Ботвиника“. Али, убрзо се прибавио и пошто је Велики Миш уморио серијом себи својствених нерешених резултата, натерао га је да изгуби нерве и почне да игра на победу што је увек мач са две оштрице. Ботвиник је, мимо обичаја, форсирао једнаке позиције, а Петросјан ређао поене. Коначан резултат 12,5:9,5 (Петросјан је добио пет, а Ботвиник две партије).

Тако је један меч за који у почетку није владало неко веће интересовање, јер се веровало да ће Ботвиник лако одбранили титуле, завршио неочекивано, рекли бисмо сензационално.

Сигурно је да би Ботвиник и четврти пут покушао да врати титулу да му Конгрес ФИДЕ годину дана раније није укинуо „право на реванш“. Како је имао већ 55 година није се усудио да се упусти у дуге и исцрпљујуће борбе за стицање права на „изазов“, па је одустао од даље борбе за титулу, а ускоро и од играња шаха.

МЕЧЕВИ СА СПАСКИМ

Године 1965. Борис Васиљевич Спаски, као некада Михаил Таљ, лако је дошао до титуле изазивача светског првака. Годину дана касније, у лето, састао се са Петросјаном у Москви.

Изгледа да је млади и даровити Спаски потценио снагу и мудрост Тиграна Петросјана. Понашао се неопшалантно, играо лако, забављао се у слободним часовима. Хроничари су записали и да се утојио

чак седам килограма док је светски првак исто толико — изгубио.

Но, сви јуриши младог Спаског на тврђаву Тигра на Петросјана остали су без успеха. Меч је трајао пуне 24 партије и завршио се поеном предности за Петросјана 12,5:11,5 с тим што је светски првак добио четири, а изазивач три партије.

Три године касније они ће се поново сresti у мечу јер је Спаски поново победник мечева кандидата. Овог пута играна је једна партија мање, дакле 23, а Спаски је победио са 12,5:10,5 и 6:4 у победама.

После шест година владавине Тигран Петросјан је изгубио шаховски трон. Он је, то, зачудо, примио с олакшањем:

— Сада желим да се добро одморим и заборавим све што је било.

...СА ФИШЕРОМ

Тигран Петросјан добио је 1959. и 1962. оба „мини“ меча против Роберта Фишера. Амерички велемајстор се повукао из шаховских збивања и вратио се поново тек 1970. године. Тада је у Београду организован спектакуларни меч СССР — остатак света. Капитен репрезентације Света доктор Макс Еве одредио је Фишера да игра на првој табли против светског првака Спаског, али се томе успротивио Вет Ларсен. Фишер је, међутим, мирно пристао да игра на другој табли, зато што је желео да поправи лош биланс са Петросјаном: на мечу у Београду Боби је из четири партије са бившим светским прваком извукао три поена (две победе и два ремија).

Годину дана касније они ће се наћи у финалу Мечева кандидата у Буенос Аиресу (Аргентина). Кандидати за организацију били су и Скопле и Умаг, али је Петросјан одбио да игра у Југославији, ваљда због лоших успомена из Београда. Тако је жребом одређен Буенос Аирес.

Прву партију добио је Фишер, другу Петросјан. Уследила су три нерешена резултата и изгледало је да совјетски велемајстор полако преузима иницијативу јер је играо боље у првој половини меча. Али, тада се показује сва снага Роберта Фишера и он добија заредом четири партије а тиме и меч! Сада је укупан биланс у победама и међусобним мечевима 8:5 за Фишера.

И СА КОРЧНОЈЕМ

Финални сусрет у Буенос Аиресу има и своју предисторију. Наиме, док је Фишер у полуфиналу „мleo“ Бента Ларсена са 6:0 и гако показао сву неправданост постављања данског велемајстора на „прву таблу“ репрезентације Света у Београду, у другом полуфиналу играли су у Москви Петросјан и Корчној. Осам првих партија донело је осам „ремија“ и оба партнера била су изложена општој критици. Било је и оних који су говорили да се ради о „тактизирању“ Шаховске федерације СССР која је, наводно, чекала исход меча Фишер — Ларсен. Било како било, Петросјан је девету партију добио, а десета је поново завршена без одлуке. У Буенос Аирес путовао је Тигран Петросјан.

До коначног расцепа у односима Петросјана и Корчоја долази три године касније када поново играју један против другог, овог пута у Одеси. Ко победи играће у финалу, а за Фишера се већ наследило да неће бранити титулу својену у мечу са Спаским. Тај меч имао је неочекиван крај јер је после вођства Корчноја са 3,5:1,5 Петросјан одустао од даље борбе. Пљуштале су оптужбе с обе стране али Корчној је ипак заиграо у финалу.

Случај је хтео да се њих двојица поново састану 1977. али овог пута ван граница СССР у Ил Чоку (Италија) јер је Корчној у међувремену емигрирао. Поново побеђује Корчној са 6,5:5,5 пошто је две партије добио и једну изгубио. За време меча партнери нити говоре нити се сусрећу осим за таблом.

У таквој атмосфери прошао је и њихов прошлогодишњи, четврти међусобни меч који је опет добио Корчној у Фелдену (Аустрија) са 5,5:3,5.

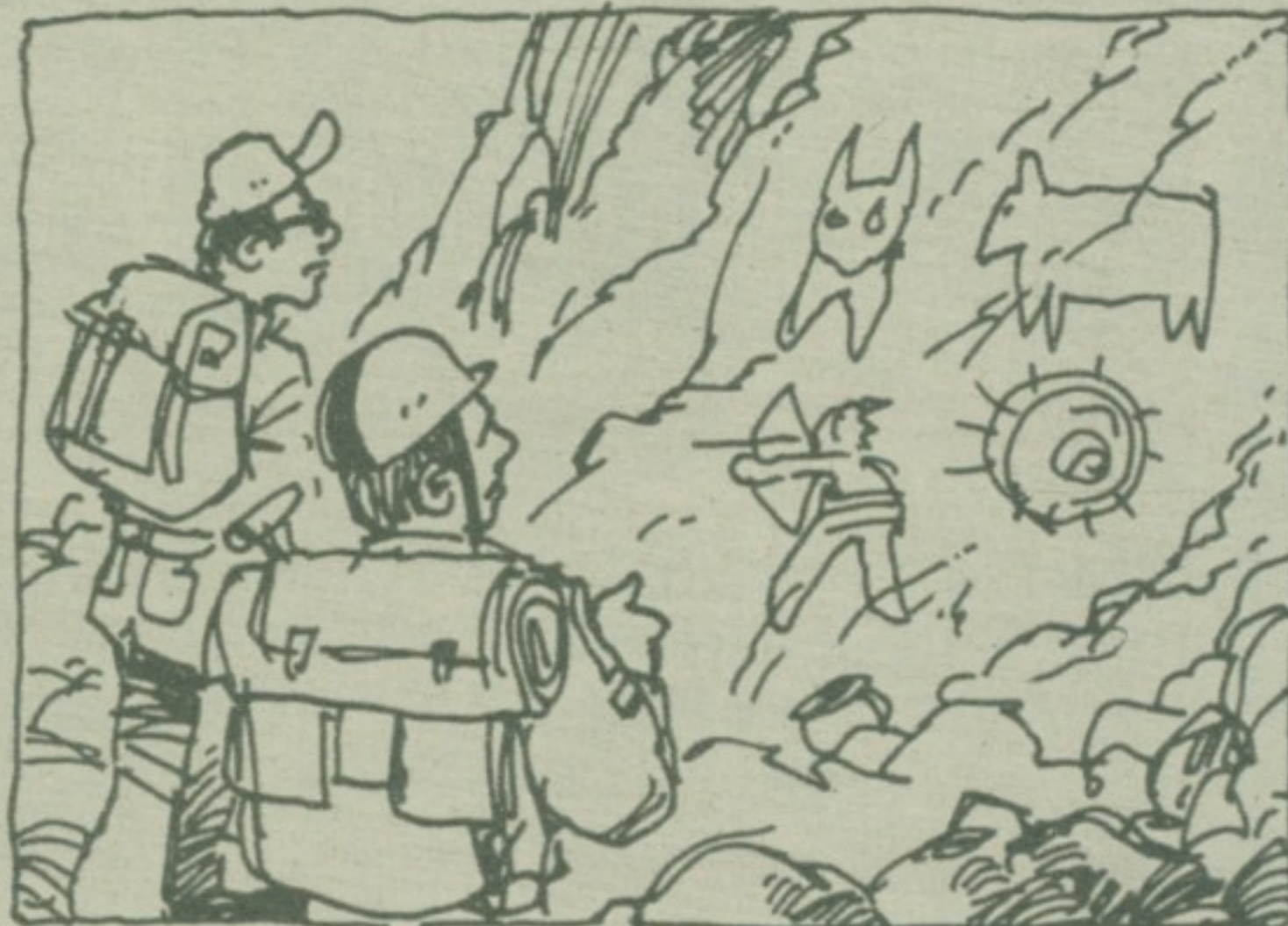
Тигран Петросјан, „шаховска тврђава“, „краљ ремија“, човек који воли тешке позиције из којих се труди да реализује и најмању предност, ни данас није одустао од амбиција да игра за светску титулу. Али, што време више пролази — а оно му очито није савезник — његови изгледи су све мањи. Није успео да дуго сачува титулу, али је преко 40 година остао веран својим принципима који су, у једном тренутку, ипак уродили плодом.

Родољуб Марковић

ГАЛЕРИЈА СЛИКА НА СТЕНИ

На територији државе Квинсленд, у северозападној Аустралији, у близини насеља Лора, неки пилот је на једној окомитој стени открио читаву сликарску галерију. Овај камен, дугачак 33 и висок 3 метра, тако је сакривен од погледа да се тешко може приметити, осим из ваздуха. Посматрачу са земље цртежи су потпуно скривени од очију чак и кад се налази на раздаљини од сто метара. Сам пилот који је открио „галерију“ небројено пута је летео над овим крајем пре но што ју је приметио.

„Галерија“ се састоји од четири стотине појединачних цртежа који представљају људе и жи-

вотиње — кенгуре, птице, змије. У подножју стена откривено је камено оружје и оруђе као и

минерална боја окра — као да је уметник тек завршио свој рад. Цртежи, који на неким местима покривају један

други, припадају различитим периодима. Најстарији имају бар 12 хиљада година.

ТАКМИЧЕЊЕ ДРВЕЋА

Јапански илустровани лист „Асакаи Граф“ објавио је недавно снимак најстаријег дрвета у Токију. Дрво припада врсти гинко, старо је 750 година и налази се на имању храма Ценпукуји. Објављени снимак изазвао је читаву реку „ходочасни-

ка“ који долазе да виде најстарије дрво, а јапанско удружење пријатеља природе објавило је „такмичење старог дрвећа“. Одзив Јапанаца на позив удружења веома је велик и сада хиљаде Јапанаца траже најстарије дрво у целом Јапану.

НЕУСПЕЛЕ НАВОДАЦИЈЕ

У Енглеској је образована нарочита комисија за испитивање рада агенција за склапање бракова које користе услуге компјутера. Чланови комисије разговарали су с неколико стотина клијената ових агенција који су, скоро сви одреда, изјавили да су платили знатне суме да би им компјутер помогао да нађу „идеалног партнера“. Међутим, изабрана лица имала су потпуно супротне особине од тражених.

И КРАВЕ РЕКЛАМИРАЈУ

У последње време енглеске фирме за рекламу све чешће користе — краве. Рогата марва која пасе крај железничке пруге Лондон — Брајтон носи сад на леђима рекламне плакате разне

садржине. Ова необична појава има сасвим озбиљнију позадину: због све веће инфлације користе се сва средства да роба која има слабу прођу нађе купце.

КАКО НАПРАВИТИ ПЛАНИНУ?

У близини аустралијског места Таунсвила природа као да је, стварајући брдо Кјасл Хил, мало подбацила. Да би постало планина, овом брду недостаје свега пола метра јер по аустралијским стандардима планина мора да има више од 350 метара.

Извесни Денијел Сокинс организовао је у Таунсвилу удружење које су назвали „Братство Кјасл Хила“. Отада су Сокинс и његови једно-

мишљеници сваке суботе и недеље износили шљук на врх брда покушавајући да исправе грешку природе. Њихови напори трају већ десет година, а брдо је порасло за свега четири центиметра. Брдо никако да постане планина нешто због ерозије тла а нешто због злобних камена који се забављају разбацујући камење с врха Кјасл Хила. Неки чланови братства већ су почели да изостају са суботних и недељних акција. Потпуно одан замисли да једно брдо претвори у планину остао је само Сокинс.

НА ЊИХ СМО ЗАБОРАВИЛИ:

СТОПАЛА

ЧУВАЈТЕ

НОГЕ!

ФУДБАЛЕРИ САМО У ТОКУ ЈЕДНЕ УТАКМИЦЕ НАЧИНЕ ПРЕКО ДЕСЕТ ХИЉАДА КОРАКА, ИЗЛАЖУЋИ СВОЈА СТОПАЛА ОПТЕРЕЋЕЊУ КОЈЕ ПРЕМАША ТЕЖИНУ ОД ХИЉАДУ ТОНА! ЧЕТВРТИНУ ОД ТОГА НОСИ — ПЕТА.

Нагло је оживело интересовање за источњачку медицину која је одувек тврдила да стопала представљају организам у малом. Ово су такозвана света стопала бога Вишне, са једног индијског цртежа из 18. века.

На самом врху палца налази се тачка која је у вези с мозгом и хипофизом, мали прст одговара носној дупљи, пета ишијатичном нерву итд. Укратко, преко табана се може утицати на остале делове тела. Масажом, благим притискањем, па чак и нежним додиривањем појединих места на табану — тврде побрнци такозване подлосије — постижу се изненађујући резултати. Поклањајући пажњу сопственим стопалима, кажу, не само да расте-ређујемо нерве, већ можемо и да се ослободимо

болова или да се излечи-мо од неких болести. Али, пре свега ваља се упознати са „мапом стопаних рефлекса“ која је, ево, ту пред вама.

Овај начин коришћења стопала спада у такозвану соматотопију, дисциплину која се бави проучавањем везе између појединих органа, а односи се и на све друге делове тела. Од давнина је, на пример, познато да се притискањем одређеног места на уху ослобађамо досадног штучања.

Тренутно читав свет масира стопала. Томе је највише допринео филм

„Град Атлантик С. А. Д.“ и једна грана медицине која сматра да треба лечити укупну личност, не само поједине органе као што чини „технолошка“ медицина. Лечење уз помоћ стопала је јапанска верзија старокинеске масаже коју називају „шијацу“, а све заједно спада у исту област где и акупунктура.

До пред крај прошлог века шијацу (у буквалном преводу — притисак руком) је у Земљи излазећег сунца важио за ратничку вештину, а практиковали су га углавном слепи терапеути кра-

Д а је рука у ситуацији да подноси све оно чему подвргавамо стопало, за кратко време постала би потпуно неупотребљива. Зато и није чудо што је оно са доње стране пресвучено дебљим слојем специјалног влакнастог ткива које попут јастучића ублажава притисак костију. Овај заштитни слој као и савршена грађа костију омогућавају му да свакодневно носи укупни терет од више стотина тона а да при том не откаже, изузимајући случајеве повреда и прелома.

По речима доктора Ричарда Шустера са њујоршког Колеџа за медицину за недаће које при-

тискају стопало крив је застој у биолошком развоју због којег се оно није у потпуности прилагодило функцији носача тела. Томе је највише допринела цивилизација са својом манијом равњања свих површина по којима се хода, а то су углавном материјали који су за стопала неподесни: природа их је створила за меке травнате терене и уопште неравне површине на којима се лако претибају и тако чувају своју еластичност и свежину.

— Пре него што угледа свет — објашњава др Шустер други „несрећни“ фактор — дете је склупчано, ноге су му укрште-

ПАЛАЦ КАО ГЛАВА

Стари Кинези тврдили су да на табанима постоје тачке директно повезане са готово свим унутрашњим органима, преко којих се, у случају болести, масажом могу пости-

ћи запањујући резултати. Један познати италијански хирург коме је „дојадно нож“ са групом својих колега проверио је ово тврђење и одушевио се.

љевства. Око 1930. године прикупљено је све знање из ове области и преточено у теорију којој је савремена медицина поклонила посебну пажњу. Одмереним коришћењем сопствене снаге и тежине, пратећи замишљене канале којима тече „животна енергија“ — терапеути притискају одређена места на ногама, врату, грудима, стомаку... и тако постижу жељени ефекат. Ових „меридијана“ има око дванаест а виталне тачке на њима користе се и за акупунктуру с којом шијацу има заједничко порекло. Кинеска медицина, напиме, каже да је животна енергија, која потиче из тела и она коју дисањем и храном уноси-

мо у организам, резултат динамичке равнотеже две супротне силе које се међусобно допуњају. Поремећај ове равнотеже изазива обољења која се могу излечити појачањем протока виталне енергије — акупунктуром или масажом. То може да буде и масажа стопала.

Колико је то реално? Ово питање свакако не вреди постављати фанатично настројеним шијацу-терапеутима који су убеђени у своју мистичну повезаност с неким божанством. Прави одговор свакако може да да само особа која је на правом месту (универзитету, наравно) овладавала. Хипократовом вештином, а затим се посветила оријен-

не, стопала искривљена. До њиховог потпуног изравњања долази тек у петој или шестој години, мада ноге и стопала престају са растом тек у двадесетој.

Иако занемарено, стопало се не предаје јер је у суштини веома снажне грађе. Број његових костију (26) отприлике одговара броју костију руке (у почетку је стопало било исто што и рука) и основни распоред им је готово истоветан. Иначе, састоји се од корена, гране стопала и чланака.

Петна кост је највећа кост стопала. Носи око двадесет пет одсто укупне тежине тела и од ње почиње сваки корак. Занимљиво је, међутим, напоменути да је псећи род еволуцијом изгубио ослонац на овој кости. Код њих она уопште не додирује земљу. Слично је и са коњима код којих је још више одигнута и улази у састав потколеничне кости, тако да коњ

практично хода на свом једином прсту.

Седам костију корена стопала чине савршен спој са граном стопала састављеном од пет костију међусобно повезаних лигаментима у целини прекривену ткивом која обликом гради три стопане аркаде — две дужне и једну попречну.

Прсти на стопалима имају функцију одржавања равнотеже. Палац има две кости, два чланка, а остали прсти по један. Покрећу их мишићи стопала и они који имају везе с осталим деловима ноге. Лигаменти који спајају глежањ са дугачким костима ногу као и чувена петна жила позната под именом Ахилова тетива, која се налази на задњем делу ноге и спаја мишиће лисне кости са петом, најзначајнији су делови ове компликоване структуре која само уз њихову помоћ може да функционише.

Осим поменутог, у сто-

палу се налази и велики број крвних судова, због чега ткиво подсећа на сунђер, а ту су и многобројна нервна влакна.

Функција стопала при кретању одвија се у три фазе: ослањамо се на пету, затим равнотежу преносимо на предњи део стопала, а онда се одбацујемо овим делом, што наизменично поновљено другим стопалом представља ритам кретања и то на најприроднији начин. За одржавање стопала стручњаци нам препоручују обичне, брже или спорије шетње. Трчање овде не долази у обзир јер тада стопала трпе већи притисак. Фудбалери, на пример, само у току једне утакмице начине преко десет хиљада покрета, углавном у трку, подвргавајући своја стопала оптерећењу које укупно премашује тежину од хиљаду тона!

Упркос малтретирањима и непрекидном оптерећењу наша стопала нам

у току живота омогућавају да „препешачимо“ преко сто хиљада километара, а то је пут који бисмо прешли ако бисмо се одлучили да два и по пута обиђемо Земљу. Да бисмо их на овом дугом путу колико-толико сачували, пожељно је да што чешће ходамо боси: по теписима, трави и песку. То уосталом од нас захтева и сама природа стопала чијој мускулатури овакве шетње веома погодују. И кад седимо и одмарамо се добро је да се сетимо да је и најобичније кружење стопала корисно за одржавање тонуса мишића и побољшање циркулације крви. Стопалима су потребне ципеле за које одмах можемо да кажемо да су направљене као по мери. Обућу пробајте стојећи, не седећи. Корисно је да су ципеле макар и за пола броја веће, нарочито ако је модел такав да се врх ципеле завршава у шпиз или је повијен. Са стране мора да прилежу уз ноге и пета при ходу не сме да клизи.

У свом најужем делу, тамо где је лук стопала, обућа треба да буде чврста и да се не савија. У противном, чинимо исту грешку као и кад бисмо преоптеретили даску пре-

бачену преко неког јарка: уколико не би пукла, даска би се у средини свакако увила што се догађа и са незаштитеним луком стопала.

У принципу обућа треба да буде мека и, по могућству, од праве коже. За разлику од синтетичких материјала порозност природне коже омогућује стопалу да „дише“ и да се лакше ослободи влажности.

Они који имају преко педесет година треба да купују обућу раније по подне. Уколико то учини предвече могло би се догодити да им ципеле су-традан, кад спадне оток ногу, буду превелике. Најзад, у било ком добу да се налазите, купујте обућу која је не само лепа већ и комотна.

Отврдла кожа, жуљеви на прстима и табанима, нокти урасли у месо, реуматично ишчашење чланака, разна гљивична обољења и инфекције... Има бар педесетак болести којима је људско стопало подложно. Па ипак, треба знати да све ове непријатности можемо лако избећи уколико обратимо пажњу на само две ствари: хигијену стопала и одговарајућу обућу.

Стопало, тврде стручњаци за оријенталну медицину, подсећа на фигуру човека: горе, у висини прстију, концентрисане су тачке које се односе на главу — мозак, очи, уши... Силазећи наилазимо на тачке које имају везе са грлом, плућима, јетром, стомаком, и тако све до завршетка дебелог црева које има своју одговарајућу тачку у зони пете. Пред вама је мапа стопала где сваки број одговара неком органу:

1) мозак; 2) међумозак; 3) врат, мали мозак; 4) хипофиза — регулише раст; 5) десна слепоочница — реч је о десном стопалу — и живац тригемикус који има везе са деловима ока, лицем, вилицом и мишићима за жвакање; 6) нос; 7) седми вратни пршљен; 8) око; 9) уво; 10) раме; 11) трапезасти мишић — налази се изнад плећке; 12) тироида или штитна жлезда — утиче на размену материја; 13) паратироидне жлезде — четири жлезде са унутрашњим лучењем које регулишу проценат калцијума и фосфора у организму; 14) плућа и бронхије; 15) стомак; 16) дванаестопалачно црево; 17) панкреас или гуштерача — лучи сок који вари скроб, масти и беланчевине и hormone инсулина и глукагон који регулишу искоришћавање шећера у организму; 18) слабински живчани сплет; 19) надбубрежна жлезда — регулише промет шећера и беланчевина и лучи адреналин који утиче на рад срца и крвни притисак; 20) срце; 21) бубрег; 22) мокраћни канал — од бубрега до бешике; 23) бешика; 24) танко црево; 25) попречно дебело црево; 26) силазни део дебелог црева; 27) завршетак дебелог црева; 28) излазни део дебелог црева; 29) слезина; 30) колено; 31) полни органи.

талној медицини. Управо такав је један од некад водећих италијанских медицинских стручњака хирург Умберто Моска коме је „нож дојадно“ па је са још неким својим колегама на периферији Милана основао Центар за традиционалну медицину. Питали су га да ли шијацу лечи стопала.

— Масотерапија — каже др Моска — наравно, не лечи као антибиотици које, узгред речено, ми овде у Центру нисмо ни укинули, али има сасвим одређено повољно дејство, нарочито ако је комбиновано са променама неких навика: одустајање од дувана и алкохола, умеренија исхрана, већа покретљивост и сл.

Чињеница је да није лако говорити о оваквој врсти лечења, о медицини у једном другом смислу, јер се ту неке ствари лако искривљују и превише упрошћавају.

— Често све зависи од способности терапеута — наставља др Моска. — Зато би се могло рећи да се ту ради о индивидуалној вештини, можда уметности већој од Хипократове која је и сама и те како тешка. То је уједно и разлог што је дефинишемо као „ненаучну“. Ипак, јесмо ли сигурни у то да болести, па и здравље, бар за сада на изврстан начин не измичу неким законима природе и правилима науке?

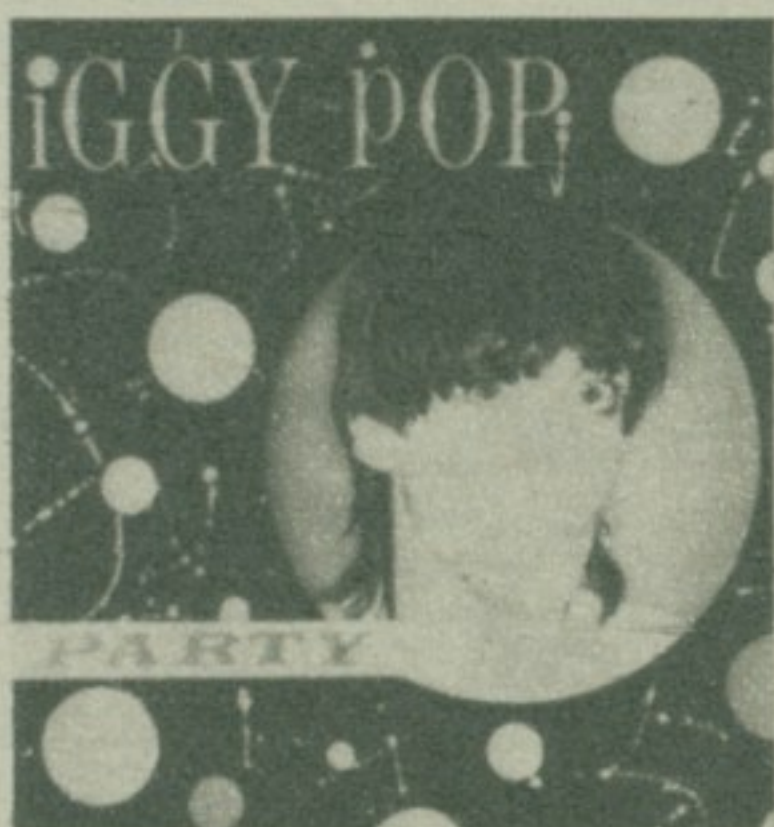
Д. В.

*СТРАНА

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

ИЗЛОГ НОВИХ ПЛОЧА

IGGY POP: PARTY (ARISTA 203 806)

Најновији албум Иги Попа „Журка“ оцењен је као „жмурка“: разочарао је љубитеље овог певача јер није испунио очекивања. Међутим, Иги и није хтео да се понавља, па је много шта променио у својој музици на овом албуму. Но, онда се поставља питање коме је намењен?

— Намењен је новим генерацијама малолетних слушаца — каже Иги. Шта је онда са старим слушаоцима? Један од њих је у писму редакцији написао: „По две одличне нумере на свакој страни албума, сувише је мало за рекламну најаву „супербум“. Зашто назвати је дну песму „Rock'n' roll party“ кад се тиме друштво не може анимирати. Напротив, ја ову песму пуштам кад хоћу да посетиоце отерам кући... али онда постоји опасност да се успавам на каучу кад останем сам!“

Чиџаоци црџачи

Данас објављујемо цртене двојице музичара који су веома заслужни за оволику популарност рона. Аутор ових цртежа је наш читалац ИВАН НОВАЧИЋ из Грубишног Поља (43290), Нови пут 25. Лано ћете препознати Ерина Клептона и Џоа Конера.

(хонорар 300 динара)

Врњачка Бања је више позната по посетиоцима са стране него по домаћим музичарима. Зато бих желео да вам напишем неколико речи о једном трију који се зове ДОК. Поред популарне групе „Око“ ово је такође група која се брзо пробила. Свирају рок и хеви-метал, добро имитирајући домаће и стране хитове, а имају и неколико својих композиција од којих су неке на енглеском. Узор су им AC/DC, DOORS, DEEP PURPLE и други. Доскора је ова група имала четири члана, али је један отишао на студије у Београд па сад ДОК делује као трио. Чланови су: САША ЈОВАНОВИЋ, соло гитара и вокал, МИШКО ПЕЈИЋ, бубњеви и ТОМИСЛАВ СТЕПАНОВИЋ, бас.

Бранислав Јовановић,
Ул. Братства-јединства 33/Б,
36210 Врњачка Бања
(хонорар 150 динара)

Чиџаоци јављају...

Вести из Врњачке Бање

Д а ли је Жељко Селак, клавијатуриста и певач групе ПАУК из Завидовића мислио на себе пишући песму „Момак из провинције“? Ако и није, сигурно је имао у виду колико је тешко једном ансамблу који не живи у републичком центру да се пробије на југословенску рок-сцену. Такви ансамбли никад нису „при руци“ неком ТВ редитељу, теже ће се појавити у некој радио-емисији, а да не говоримо о студију за снимање. У контакту са продуцентима дискографских кућа имају хендикеп да ови за њих нису ни чули, па отуда звучи аутобиографски рефрен „Ма пусти га — он је момак из провинције“.

Група ПАУК је састављена од великих заљубљеника у музику, таквих момака који су много шта жртвовали да би се ипак бавили музиком и поред отпора околине. Поред Жељка, ту су и Бранко Давић, гитара и вокал, Ненад Симић, бас гитара и Ешвет Харурић, бубњеви. Сви су они запослени и музиком се баве у слободном времену. Никада се нису устручавали да се појаве на такмичарским манифестацијама и нанизали су неколико победа на гитаријадама „Врпоље 79“, „Лашва 79“, „Зајечар 80“ од којих им је ова последња омогућила да се ипак „домогну“ првог сингла у продукцији грамофонских плоча РТБ. Прошле године су наступили на фестивалу „Омладина 80“ у Суботици, а на великој смотри „Младост — Сутјеска“ представљали су овоју републику Босну и Херцеговину. У међувремену су припремили доста новог материјала, довољно за један албум, али и за то морају да се боре јер су „момци из провинције“. То им је изгледа судбина — никад ништа им неће бити понуђено „на тањир“!

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

МОМАК ИЗ ПРОВИНЦИЈЕ

Музика и текст: Жељко Селак
Изводи: група ПАУК

Први пут кад сам дошао
у велики град,
било ми је неких тринаест, тек
имао сам плаво-бијело морнарско
одијело
повела ме мама у луна-парк.
Тамо су остали дјечаки видјели
да њихов нисам сој
церекали се на мој рачун
и говорили:
„Он је момак из провинције,
ха, ха, ха.“

Кад сам кренуо на јуриш
на велику диплому,
морао сам опет у тај исти велики
град
напрезао сам мозак исто к'о
други,
али није био исти резултат.
Гле, опет је исто било
рекли су ми да њихов нисам сој,
многи су ми окренули леђа
и говорили:
„Ма пусти њега — он је момак
из провинције“.

Тамо сам срео своју љубав прву,
у задњем реду кина дивна је била
у ноћи,
открила ми свијет најслађих
страсти
ни слутио нисам да брзо ће крај.
Схватити нисам могао, ама, зашто
сам опет крив
док ми није једног дана рекла:
„Чуј, нисмо једно за друго,
опрости, ал' знаш... ти си момак
из провинције!“

МОЈ ИЗБОР

Зовем се СТЕЛА ШНАЈ ДАР и живим у Загребу. Доста дуго пратим „Политикин забавник“, а између осталог веома волим музичне стране. Највише ми се свиђају „Идоли“ па ми је свеједно која песма, све су ми равноправне.

ДОМАЋЕ

1. МАЉЧИНИ — Идоли
2. ХА, ХА, ХА — Бијело дугме
3. НАД СИ БИО МЛАД — Филм
4. РАДИО — Хаустор
5. НАО АПОТЕКА — Пин

СТРАНЕ

1. VIENNA — Ultravox
2. EL CONDOR PASSA — Simon and Garfunkel
3. I WANT YOU WANT ME — Cheap Trick
4. WOMAN IN LOVE — Barbra Straisend
5. YESTERDAY — Beatles

КАКО ЈЕ ФУДБАЛЕР ПОСТАО ПЕВАЧ

Када се једног 23. септембра доктору медицине Инглесијасу родио син, пола Мадрида је позвано на славе. Отац је за свог сина Хулија предвидео научну каријеру обезбедивши му најбоље школе и учитеље у детињству. Бриљантно је завршио средњу школу и већ у 17. години уписао права. Међу-

тим, младић је имао једну велику пасију која баш није била по укусу оца — волео је да игра фудбал. И не само да је добро играо већ су му стручњаци прорицали лепу будућност на зеленом пољу. Чувени „Реал Мадрид“ заинтересовао се за њега и његове другове: Гросо, Де Филипе, Веласкез (сада све славна имена) и младић су у екстази очекивали дан када ће из омладинске екипе прени на потписивање професионалног уговора.

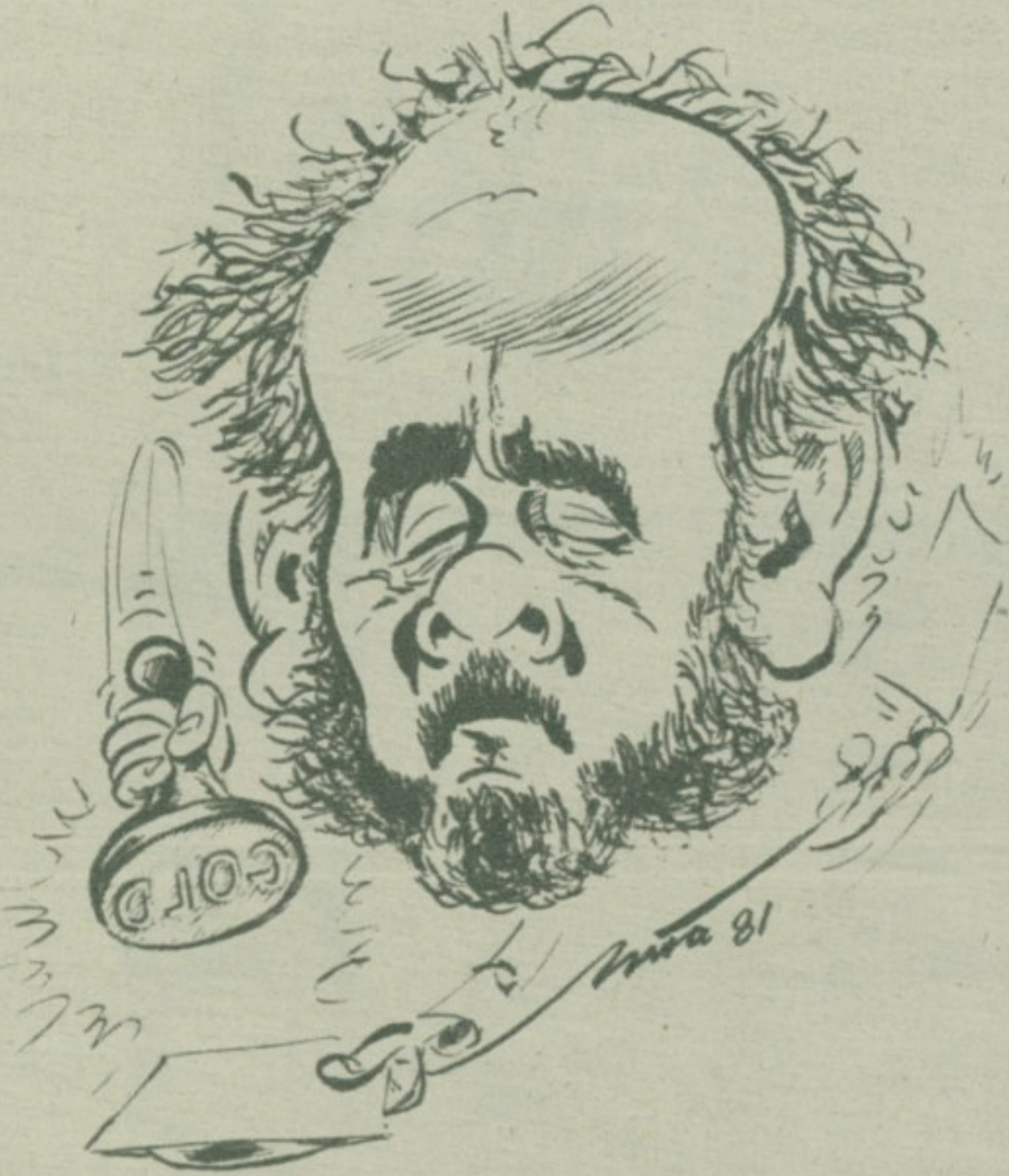
Но, Хулију Инглесијасу није било суђено да доживи каријеру првотимца „Реал Мадрида“. Доживео је тешку саобраћајну несрећу са повредом кичме и лекари су прогнозирали да ће опоравак трајати најмање пет

година. Био је то тежак ударац за младића који је тек био ушао у 21. годину живота. Пропаде су све наде и маштања о фудбалу, срушио се читав један замишљени свет!

У току тог монотоног и нрвселог лечења, патећи од комплекса да више није раван својим друговима, Хулио је потражио утеху у музици. Научио је да свира гитару, а онда полако почео да пева и компонује. Наравно, све су то биле тужне песме, али мало-помало заволео је музику, као раније фудбал. Гитара му је вратила веру у живот, па је уместо предвиђених пет година лечења завршено за свега двадесет месеци. Такмичарски дух није замро у њему и он одлучује да се пријави за X фестивал песама Шпаније у Бенидорму. Тамо доживљава потпун успех, не само као композитор него и као певач. Шпанска музика добија новог „репрезентативца“. Песма »La vida sigue igual« (Живот се наставља) постаје хит, а Хулио добија прву награду за мелодију, текст и интерпретацију. Исте те 1963. завршио је и права, али му је успех на музичком пољу отворио нове видике. Баш као раније фудбал, тако сада песма заокупља младог човека. Свуда га позивају, штампа му пружа подршку, концерти, турнеје, снимања у студију, емисије на радију и телевизији, његово име је познато широм Шпаније. Опет се живот Хулија Инглесијаса мења из основе. Очигледно да од њега неће постати адвокат! А и зашто би када му се срећа осмејнула на другој страни. Певање на шпанском му отвара нове перспективе — турнеје по Латинској Америци. Веома је тражен у Мексику, Чилеу, Гватемали, Аргентини. Сви певају »El viejo Pablo« (Стари Павле), »No llores mi amor« (Не плачи љубави), »Yo canto« (Певам) а Хулија позивају и са других говорних подручја. Снима плоче у Италији и Француској, осваја „Гран при“ на фестивалу у Брашову, у Румунији. У родној Шпанији најпопуларнија ТВ серија је „Хулио Инглесијас вам представља“... Публика у париској „Олимпији“ је очарана — том приликом је снимљен и дупли албум, италијанска телевизија му такође нуди сопствену ТВ емисију, а Леонардо Мартин одлучује да сним филм о животу Хулија Инглесијаса. Филм се зове »La vida sigue igual« (Живот се наставља) баш као и прва његова песма. Ту Хулио глуми самог себе!

Не знамо да ли је „Рал Мадрид“ остао ускраћен за једног великог фудбалера, али је шпанска музика у Хулију Инглесијасу добила великог амбасадора песме.

НАША КАРИКАТУРА

ТИМ ХАРДИН

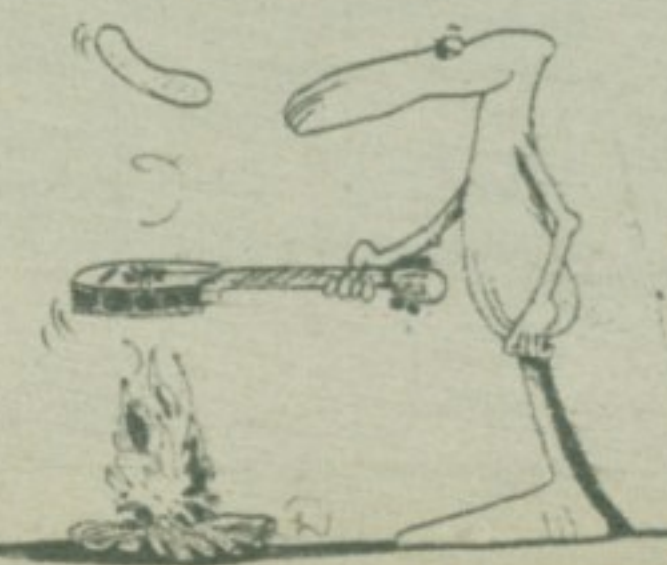
Продајем албум Битлса немачке производње »Sgt. Peppers lonely hearts« по цени од 330 динара. Такође продајем касету „Из све снаге“ — (БИЈЕЛО ДУГМЕ) 50 динара. Купио бих ЛП плоче »Live at last?« »Heaven and hell« (BLACK SABBATH), »Jazz« (QUEEN), »Whatever you want« (STATUS QUO), »Highway to hell« (AC/DC), „Долазим за 5 минута“ (ГЕНЕРАЦИЈА 5).

Александар Малушевић
Генерал Жданова 32/1
11000 Београд

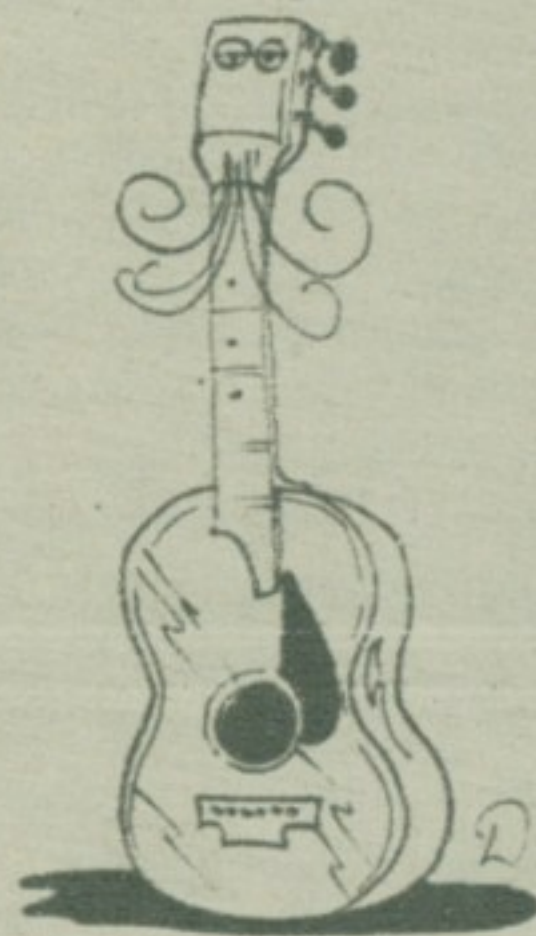
За албуме Цепелина I, II, III и IV дајем »Rubber soul«, »Please, please me«, »Hard day's night« (BEATLES), »Some girls« (Rolling Stones), »Medley« (PINK FLOYD), »Ready an' willing« (WHITE SNAKE). У обзир долази замена само ако су плоче добро очуване, јер су и моје добро очуване.

Синиша Стојновић
М. Тита 178
54431 Чепин

Хтео бих да купим све добро очуване плоче Ђорђа Марјановића, Микија Јевремовића, Драгана Стојнића, ZZ Top и све углавном старије плоче пре 1959. године. У обзир долазе и касете.

Срђан Етемовић
М. Тита 4
35213 Деспотовцац

Продајем одлично очуване касете »Just testing« (WISHBONE ASH), »Communique« (DIRE STRAITS), »Waiting for the sun« (DOORS), Бијело дугме, Парни ваљак, Прљава казалиште и друге.

Зоран Илиевски
ул. 5. бр. 10 а
97000 Битола

НОВО!

Књиге за све узрасте.
Каталози ручних радова
писани на популаран начин
и приступачни деци и одраслима.

*Макраме
у вашем дому*

1. МАКРАМЕ У ВАШЕМ ДОМУ

копор издање

Формат: 17 x 24 cm.
Страница: око 240, латиница
Тисак: офсетни
Корице: копор, пластифициране

Илустрације: преко 250 црно
белих и 40 у копору
Посебан прилог у копору
Цена: 250.— динара
Испорука поузећем

Књига „МАКРАМЕ У ВАШЕМ ДОМУ“ садржи 60 прекрасних модела израђених у техници макрамеа, тј, чворичања. Настојали смо да сви приказани предмети имају своју практичну и употребну вредност и да, зависно од Ваших потреба и укуса, нађу своје место у Вашем дому. Можете да бирате између висећих сточића, полица, стелажа, висећих корпи за цвеће, разних зидних украсних узорака, каишева, наруквица и још много других макраме радова. Сигурни смо да ћете одабрати нешто допаљиво за себе. Свих 60 радова је детаљно објашњено текстуално и графички, а код компликованијих чворичаних радова придодата је и одговарајућа шема која умногоме олакшава рад. За сваки производ је наведена тачна количина и врста материјала који је потребан за рад. Трудили смо се да сви макраме узорци буду лаки, једноставни и брзи за израду, тако да их уз мало труда и добре воље сами можете израдити.

Књига „МАКРАМЕ У ВАШЕМ ДОМУ“ је рад домаћих аутора и прва је ове врсте на југословенском тржишту. Писана је лаким и разумљивим језиком. На једноставан и непосредан начин уводи Вас у тајне ове древне вештине, тако да ћете врло брзо савладати технику рада. Они инвентивнији и предузимљивији читаоци ће после кратког времена бити у стању да сами креирају нове моделе и примењују властита оригинална решења.

*ТАПИСЕРИЈА
У ВАШЕМ ДОМУ
II*

2. ТАПИСЕРИЈА У ВАШЕМ ДОМУ

копор издање

Формат: 17 x 24 cm.
Страница: око 380, латиница
Тисак: офсетни
Корице: копор, пластифициране
Илустрације: 70 црно белих и

65 у копору
60 шема за таписерије на
удвојеним листовима.
Цена: 250.— динара
Испорука поузећем

Књига „ТАПИСЕРИЈА У ВАШЕМ ДОМУ“ садржи 60 оригиналних таписерија са шемама, комплетним описом рада, цртежима итд. У уводном делу књиге су објашњене најпознатије и најпопуларније технике и методе за израду таписерија, затим прибор и материјал који су неопходни за рад. Књига садржи мноштво цртежа, фотографија израђених таписерија, практичних савета итд. У другом делу књиге приказано је 60 таписерија у копору са детаљним упутствима за израду. У посебном делу књиге налази се 60 шема за израду таписерија које ће Вам у знатној мери олакшати и поједноставити рад.

Све наруџбе слати на адресу
„ТАПИСЕРИЈА У ВАШЕМ ДОМУ“
34000 КРАГУЈЕВАЦ
Лоле Рибара 8

ПЕРИНАРИ

САМО ЗА ЧЛАНОВЕ РЕЗ КЛУБА

Свакој месеца наирађујемо 1.000 чланова ексклузивним наирадама — РЕЗ ФИГУРИЦАМА, које се продају широм света.

Овој пуша још једна наирада у октобру је: РЕЗ ПЕТЛИЋ

Наирађене бројеве РЕЗ чланских карата објавићемо 16. октобра у Забавнику.

Постани и ти члан!

Пошаљи 5 омиља бонбона РЕЗ и попуњен кулон на адресу:

РЕЗ КЛУБ, 61111 Љубљана, ђ. ђ. 8

Купон испуни (штампаним словима) исеци и налепи на дописницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Место становања

поштански број

Датум рођења

HP Kolinska

Kolinska

У СОПСТВЕНОЈ ЗАМЦИ

ИСТИНИТА
ДЕТЕКТИВСКА
ПРИЧА

Тек што је, окачивши мокар капут о вешалицу, Митар Ивановић сео за сто, зазвонио је телефон.

— Дођи за десетак минута код управника — рекла му је секретарица Јасна.

— Зар је већ дошао, па још нема ни седам? — зачудио се.

— Не замишљаш ваљда да си ти једини који порани на посао! — одбрусила му је Јасна и спустила слушалицу.

— Шта је то толико хитно да ме зове овако рано? — запитао се гласно млади истражник „преслишавајући се“ да није направио какав пропуст. То, закључио је, и не би било баш некакво велико чудо: истраживањем се бавио тек пет месеци. Још је, како се то каже, улазио у посао. Зато су га, истина у шали, старије колеге и називале — полетарцем. Наравно, није се љутио. У поређењу с њима заиста се и осећао као полетарац.

С тим мислима у глави кренуо је код управника.

— Слободно! — зачуо је јасан глас кад је покуцао на врата. Ушао је.

— Стигао си пре времена: управник још није слободан! — саопштила му је стављајући лист хартије у машину.

Пет минута касније, тачно у заказано време, отворила су се врата и у њима се указала крупна управникова појава.

— Изволи, здраво! — позвао га је да уђе.

— Добро јутро — одговорио је и ушао у прохладну канцеларију.

ПЛАВА ФАСЦИКЛА

— Претпостављам да се чудиш што сам те овако рано позвао — започео је управник. — То вероватно не бих ни учинио да нам сутра ујутру не стиге нови штићеник, неки Душан Матић. Досије му је повећи, па бих волео да га ти прелисташ и обрадиш. Ето, то би било све.

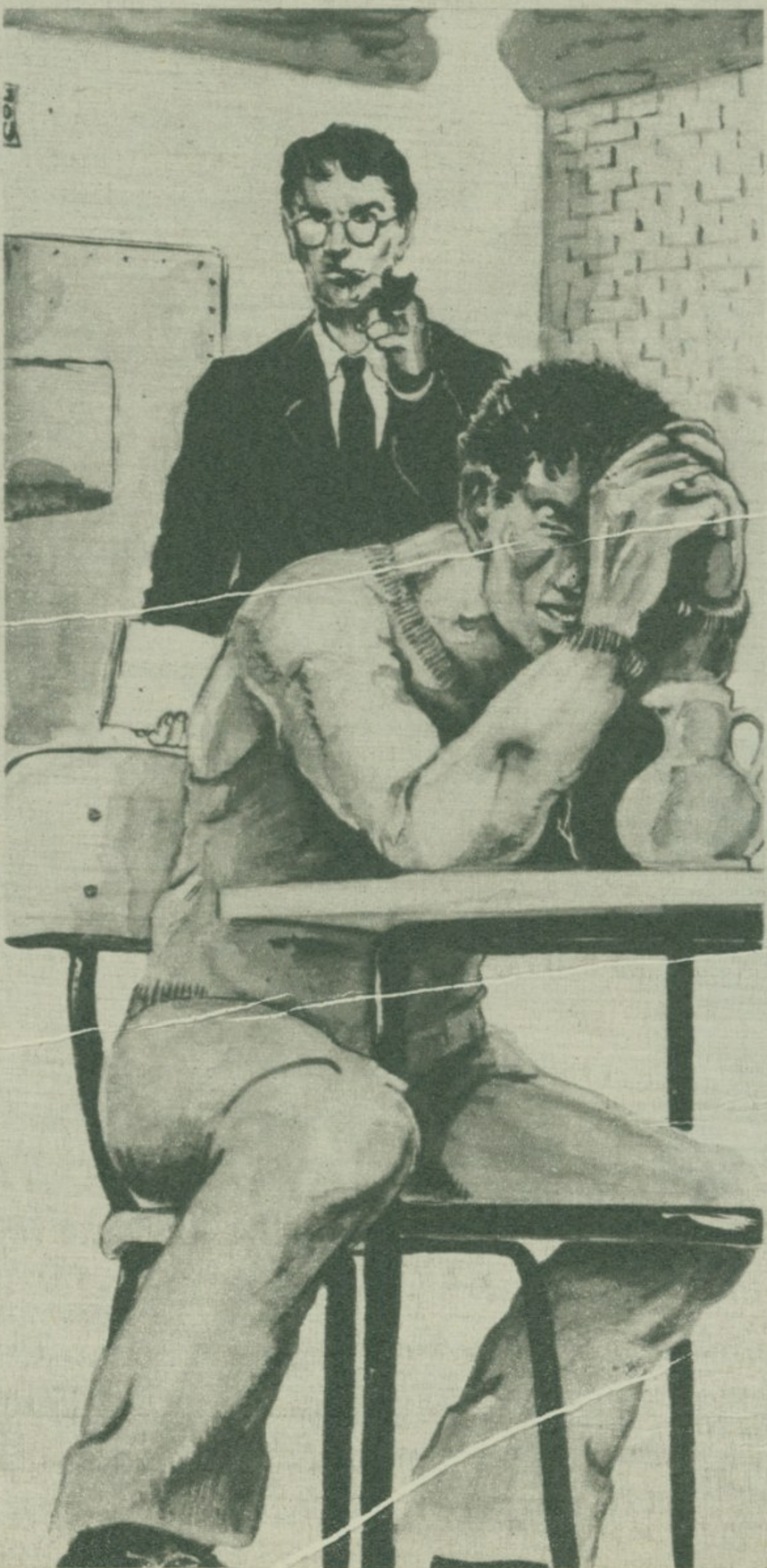
Затим му је управник дао плаву фасциклу крпату поцапанима. Судећи по њима, посао уопште није био за

полетарца и Митар није могао а да не осети понос. Очигледно, досадашњим радом показао је да у њега може да се има поверења. Додељујући му овај случај, управник је то на недовољно смислен начин показао.

До касно у ноћ остао је Митар проучавајући досије. На крају је могао да направи следећи резиме:

Душан Матић је тежак криминалац, неискрен и подмукао. Осуђен је на петнаест година строгог затвора због тешке пљачке. Постоје индиције да је извршио још једну тешку провалну крађу у којој је однето много новца и накита.

Ако досадашња истрага није успела да га наведе

ЛИСТАЈУЋИ
ДОСИЈЕ
ПРЕД СОБОМ
ИСТРАЖНИК МИТА
ИВАНОВИЋ НИЈЕ
ИМАО НИМАЛО
ИЛУЗИЈА:
СВЕ ЈЕ
ГОВОРИЛО
ДА ЈЕ
ЧОВЕК О КОМЕ СУ
ПРИКУПЉЕНИ
ПОДАЦИ
„ТВРД ОРАХ“.

на признање, помислио је Митар, како ће то мени поћи за руком? У сваком случају морао је да покуша.

Целе ноћи ока није склопио, размишљајући какву тактику да примени. Да ли ће се показати дораслим својим искуснијим колегама?

ПОТРЕБАН ЈЕ ДОКАЗ

Кад су сутрадан ујутру увели Душана Матића у његову канцеларију, Митру је одмах било јасно да му предстоји веома тежак посао. Човек пред њим није био нимало склон разговору. Гледајући негде кроз Митра кратко је одговарао на постављена питања. Изразом лица и пркосно и-

Дан за даном позивао је Душана у канцеларију и упорно се трудио да „прокљиви“ бар нешто, пронађе полазну тачку која би му помогла да натера овејаног криминалца да проговори. Пажљиво проучавајући околности под којима је извршена крађа за коју је Матић осуђен и ону чији извршилац није пронађен, пало му је у очи низ сличности. Био је сигуран да није у питању само пука случајност. Само, његово уверење није баш много вредело: оно нипошто не би могло да буде прихваћено као доказ. Знајући то, Митар је одлучио да помно прати сваки његов покрет, утврди с ким и о чему разговара, види с ким се дописује. У вези са тим издао је и одговарајућа упутства стражарима.

НАЈЗАД ПРИЗНАЊЕ!

Време је пролазило, Душан Матић се у КП Дому налазио већ неколико месеци кад је Митрова упорност најзад уродила плодом. Прелиставајући пошту, једног дана пало му је у очи писмо које је Матић написао жени. Прочитавши га пажљиво, Митар умало није поскочио од радости: било је то оно што је тражио, доказ написан Душановом руком. Ево како је гласило писмо:

Пише осуђеник Душан Матић

КП Дом — IV павиљон

23. 6. 57.

Драга моја жено, примио сам пакет што сте ми послали ти и Јован. Највише ме веселе они дескви и нека се нађу ако ме опет притисне реума као оно прошле зиме. Што пишеш за новац, њега не треба, мора да се преда у Управу. Када будеш писала Марку реци му да сам ја сада добро и да ми се здравље поправило. Шта ради татино злато, мала Невенка? Њу ми никако немој заустити и пази на њу као око у глави. Ја знам како ти је самој са децом. Истрај и приони уз децу после ће се водити једно по једно и све ће ти ово изгледати као ружан сан. Ја сам затражио обнову поступка, невин сам и пар пута су ме већ саслушавали. Да скинем неколико година или да ме ослободе што би највише желео. Човек настрада лако па онда чекај док докажеш супротно. Није паметно ко ћути и зато ја гурам да докажем невиност па онда да будем опет човек чиста образа и заједно с вама. Ако уваже моју молбу, сигурно да ћемо се препорудити. Одмах затражи посету преко Управе и доведи ми малу јер сам вас се јако зажелео. Обрати се код наших да ти помогну бар зимус а и код суседа се снађи. Ја ћу им се зато одужити безусловно кад изађем. Драга моја жено, буди стрпљива и паметна а са децом опрезна и добра мајка.

Пиши ми како сте сви
воли те твој Душан

стуреном брадом јасно је показивао да неће призна ништа више од онога што је, притешњен доказима, рекао на суду.

Неуспех првог разговора није обесхрабрио Митра.

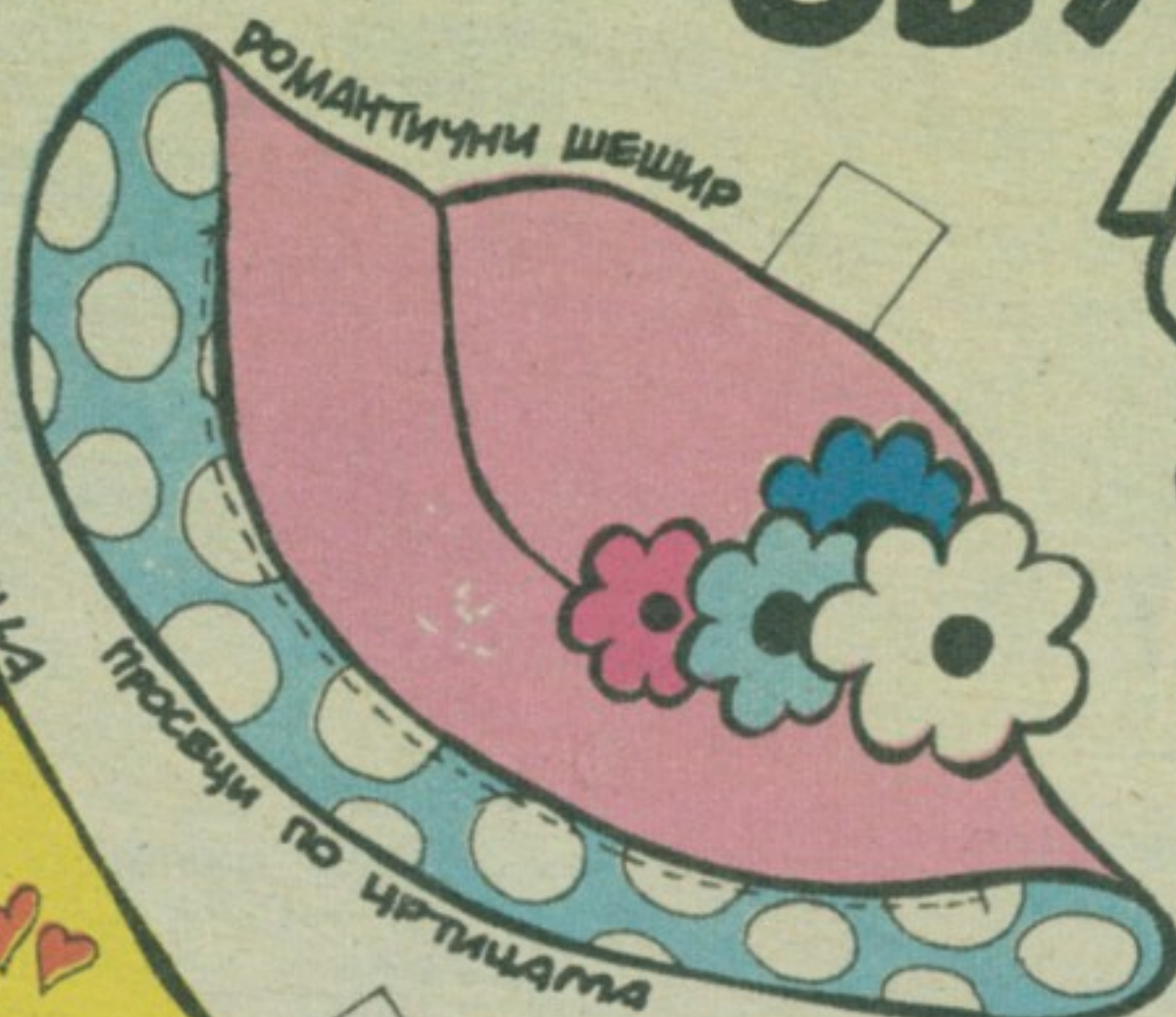
Знате ли како гласи признање на које је Митар Ивановић тако дуго чекао? Ако вам није пошло за руком да дешифрујете писмо потражите решење на страницама Мале поште.

ОБУЦИТЕ

ЛОКНИЦА

СТАВАКИНА

РОМАНТИЧНИ ШЕШИР

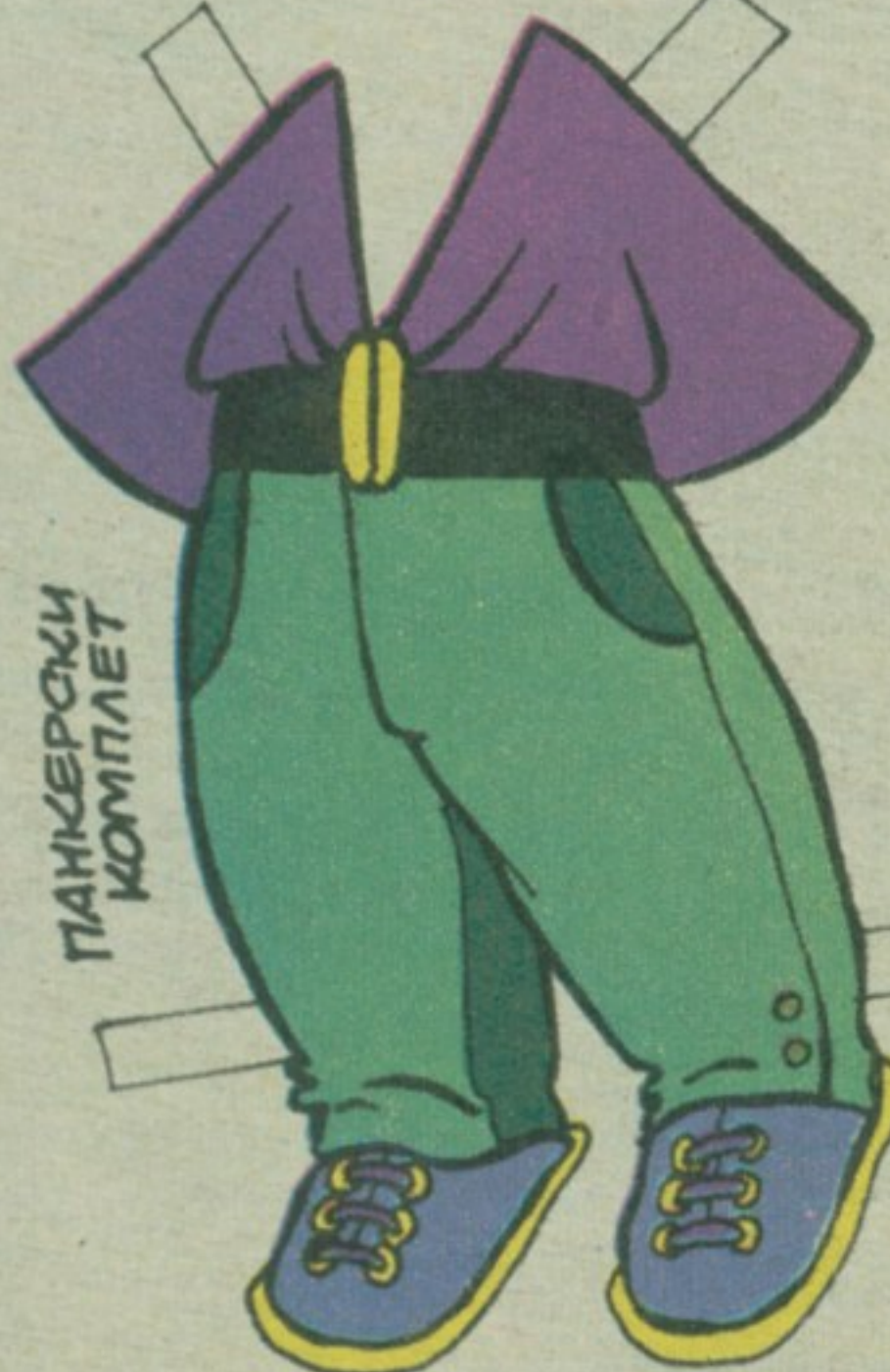
ПРОСВУИ ПО ЧРТИЦАМА

ЛОКНИЦУ ЗАЛЕПИТЕ НА КАРТОН И ИСЕЦИТЕ

(ХАЉИНЕ НЕ ЛЕПИТЕ НА КАРТОН)

ЗАЛЕПИТЕ НАСТАВАК ЗАКАЧАЈТЕ

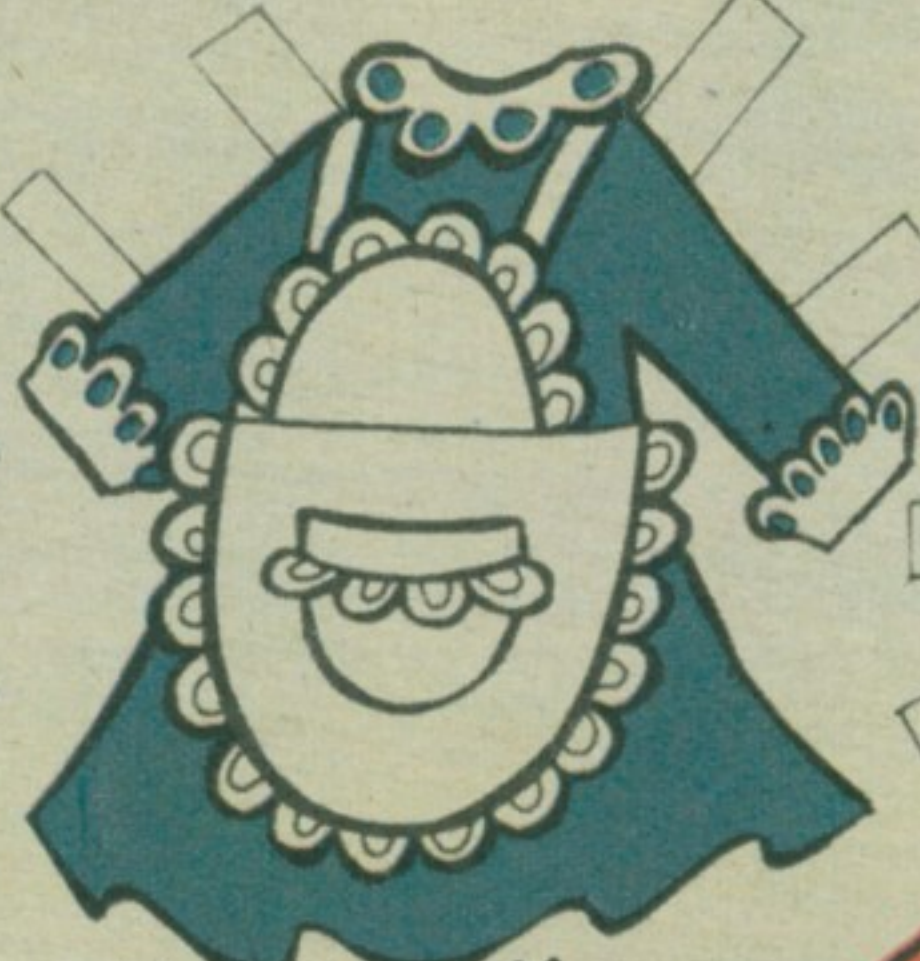

ПАНКЕРСКИ КОМПЛЕТ

ПЕЛЕРИНА ЗА КИШУ И ВЕТАР
(ОБАЗ ДЕО ОДСЕЦИТЕ ДА ВИ СЕ ВИДЕЛО ЛИЦЕ)

ЛИШУИ КУЉАК

КОМПЛЕТ ЗА КУВАЉЕ

ШОРЦИ

РОМАНТИЧНА ХАЉИНА ОД ОРГАНИЗМА

КОМБИНЕЗОН

ПАНКЕРСКИ КАЧКЕТ И НАОЧАРЕ

ОБАД ЗАСЕЦИТЕ ПО ЧРТИЦАМА И ЛИЦЕ

ТАШНА

СВАКОДНЕВНА ХАЉИНА

РАДНИ КОМПЛЕТ

ФРЕДЕРИК БРАУН

— Докторе Грахам, ви сте човек чији научни рад, више него било чији, умањује шансе људској раси да преживи!

Соба је била тиха у првом думраку. Др Џејмс Грахам, кључни истраживач важног пројекта, седео је у својој стоници и размишљао. Био је тако тих да је чуо сина у другој соби како окреће стране сликовнице.

Често је Грахам најбоље радио, најкреативније мислио у оваквим приликама. Седео је сам у неосветљеној соби, у свом стану, после завршеног посла.

Непознати гост

Вечерас његов мозак није радио креативно. Углавном је размишљао о ментално заосталом сину, је дином сину, у суседној соби. Размишљао је о њему са љубављу. Дечак је био срећан. Зар то није било најважније? А колико људи има сина који ће увек бити дете, које неће одрасти и оставити га? Свакако, то је било решење, али шта има лоше у тешену ако... На вратима зазвони звонце.

Грахам је устао и упалио светлост у соби пре него је прошао кроз хол до врата. Није био љут. Вечерас је готово свако прекидање размишљања било добродошло.

Отворио је врата. Пред њим је стајао непознати.

— Др Грахам? Зовем се Неиманд. Желео бих да поразговарам са вама. Могу ли ући на тренутак?

Грахам га погледа. Био је то омален мушкарац, неуочљив, очигледно безбедан — могуће новинар или агент осигурања. Али, није било важно ко је. Грахам је чуо себе како говори:

— Наравно. Уђите господине Неиманд.

Неколико минута разговора, уверавао је себе, одвратиће му мисли и избистрити мозак.

— Седите — рече кад су се нашли у дневној соби. — Хоћете ли пиће?

— Не, хвала — одговори Неиманд.

ОДЖЕ

манд. Сео је на столицу, Грахам на софу.

Човек је испреплео прсте и по-вио се напред.

— Др Грахам, ви сте човек чији научни рад, више него било чији други, умањује шансе људској раси да преживи.

Промашај, помисли Грахам. Прекрасно је схватио да је требало да пита човека којим послом долази, пре него га је примио. Није волео да буде груб али ипак, само би то помогло.

— Др Грахам, оружје на коме радите...

Посетилац је застао и окренуо главу. Врата која су водила у спаваћу собу се отворише. Дечак од петнаест година уђе, не примећујући Неиманда притрча Грахаму.

— Татице, хоћеш ли ми сада читати? — Дечак од петнаест година се смејао слатко као дете од четири године.

Грахам загрли дечака. Гледао је у посетиоца питајући се је ли схватио... По изразу на Неимандовом лицу био је сигуран да је-сте.

— Хари — Грахамов глас је био препун топлине. — Тата је заузет. Само још мало. Врати се у собу. Ускоро долазим да читамо.

— „Мало пиле“? Читаћеш ми „Мало пиле“?

— Ако желиш. Хајде трчи... Чекај! Хари, ово је господин Неиманд.

Дечак се стидљиво насмешио.

— Здраво, Хари. — Неиманд му је, смећећи се, пружио руку. Сад је Грахам био сигуран да је Неиманд открио: његов осмех и покрети су били намењени узрасту малог детета.

Дечак узне Неимандову руку. За тренутак је изгледало као да хоће да се попне Неиманду у крило. Грахам га нежно повуче.

— Хајде у своју собу, Хари.

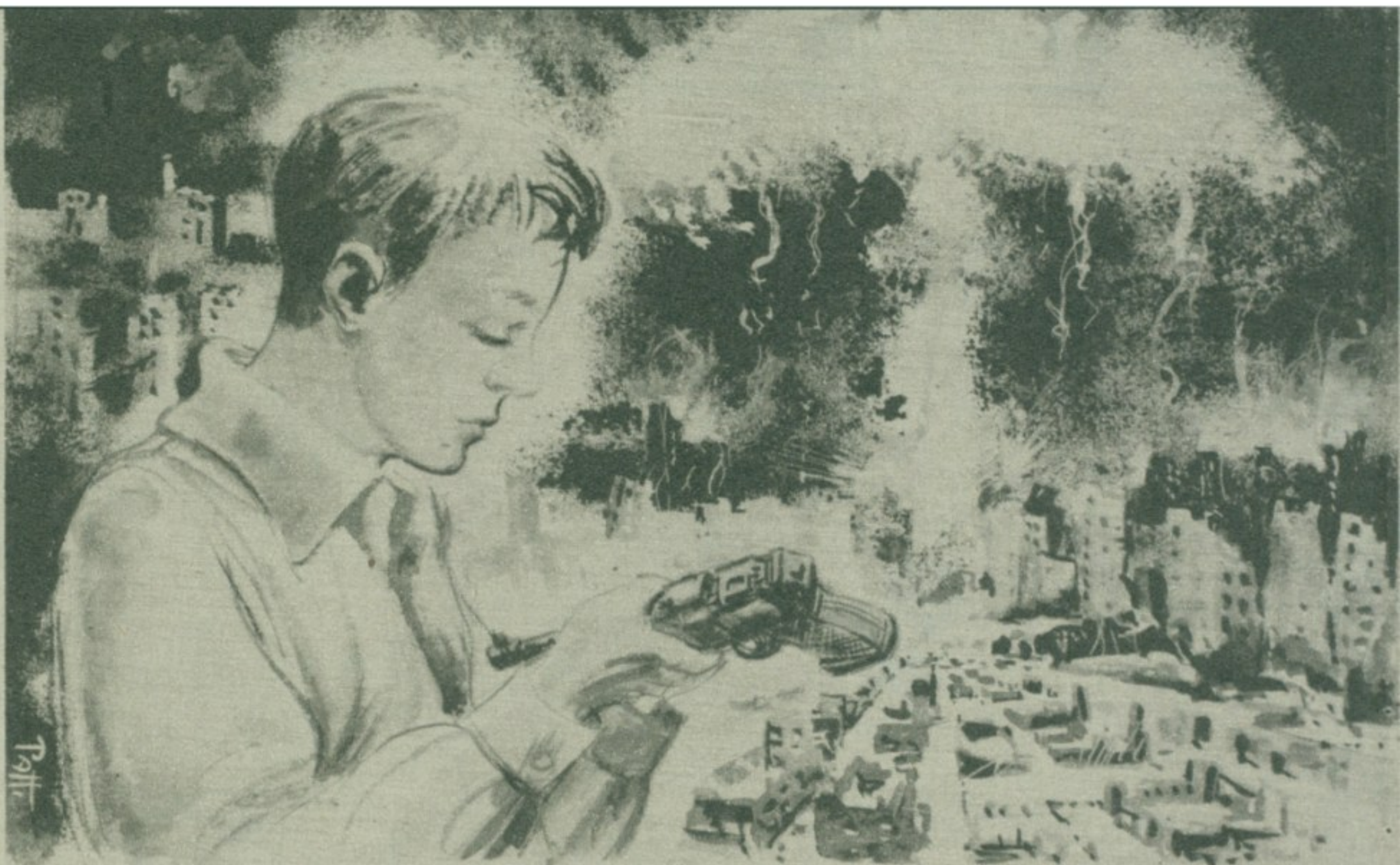
Дечак клизну у собу не затварајући врата.

Дар

Неимандов поглед спрете се са Грахамовим:

— Свиђа ми се — рече. Очигледно, био је искрен.

Грахам изненада осети да му се Неиманд допада: показивао је да

му се дечак свиђа. Морао је да заврши разговор. Устао је у знак опраштања.

— Плашим се да губите и своје и моје време, господине Неиманд. Све аргументе знам. Чуо сам их хиљаду пута. Вероватно има истине у ономе у шта верујете, али то се мене не тиче. Ја сам научник. Само научник. Да, у јавности се зна да радим на новом оружју, апсолутном оружју. Али, за мене лично, то је само узпредан посао с обзиром да ја унапређујем науку.

— Али, др Грахам, да ли је човечанство ментално зрело да поседује апсолутно оружје?

— Изложио сам вам своје мишљење, господине Неиманд — Грахам се намрштио.

Неиманд лагано устаде из столице.

— Врло добро. Ако нећете да разговарамо, ја више нећу ништа рећи.

Прешао је руком преко чела.

— Отиђи ху, др Грахам. Питам се, да ли... Могу ли да се предомислим за пиће које сте ми понудили?

— Свакако. — Грахам нервозно устаде. Може ли виски са водом? — Изврсно.

Грахам се извинио и отишао у кухињу. Узео је боцу вискија, боцу са водом, коцке леда и чајне.

Када се вратио у дневну собу, Неиманд је управо напуштао дечакову собу. Чуо је Неимандове речи:

— Лаку ноћ, Хари — и Харијеве — Лаку ноћ, господине Неиманд.

Грахам је направио пиће. Нешто касније Неиманд је испразнио и другу чашу и кренуо. На вратима рече:

— Узео сам слободу и дао ва-шем сину мали поклон, докторе. Дао сам му га док сте припремали пиће. Надам се да се не љутите.

— Наравно. Хвала. Лаку ноћ.

Грахам је затворио врата. Прошао је кроз дневну у Харијеву собу.

— Хари, сад ху ти читати...

Изненада му зној изби по челу, али он натера себе да му лице и глас буду мирни док је прилазио ивици кревета.

— Могу ли да видим то Хари?

Кад је поклон чврсто држао у рукама, тресао се док га је разгледао: само је лудак могао да поклати напуњен револвер ментално заосталом детету.

— Није ме брига
ако се убијеш.
То ће само
узнемирити стоку!

Црни аутомобил је пројurio кроз широку, праву улицу. Лагано се зауставио испред чисте беле куће. Човек је изашао из аутомобила и кренуо брзо према кући. Испружио је ружичасту руку и притиснуо на звонце лепо маникираним прстом.

Врата отвори домаћица. Носила је белу блузу, зелену сукњу и зелену кецељу обрубљену белим. Стопала су јој била стиснута наранџастим папучама, а плава коса подигнута у пунђу. Била је обучена по наредби Владе за ту недељу.

— Ви сте госпођа Кристофер Нест? — рече човек.

Било је трептаја стрепње у њеном гласу док је одговарала.

— Да. А ви сте...?

— Зовем се Максвел Хенстарк. Као што можда знате, ја сам званични психолог за овај рејон. Мој уговор траје до краја ове године.

Шта је са вашим мужем?

Госпођа Нест га је позвала унутра. Зауставили су се у уредној дневној соби. На једном крају је био телевизор, на другом неколико столица. Ничега између телевизора и столица осим велике сиве застирке од једног зида до другог. Дошли су до столица и сели.

—А сада, шта је са вашим мужем, госпођо Нест?

Госпођа Нест посетну у велику зделу и одсутно узне парченце бајате кокице, нежно је спусти у уста и сажвака замишљено, пре него што одговори.

— И ја бих желела да знам. По цео дан седи иза куће у дворишту и буљи у траву. Тврди да стоји на врху стене.

Хенстарк извади мали нотес и кратко налив-перо лоптастог врха. Нешто записа пре него проговори: — Је ли агресиван? Је ли се

наљутио кад сте му рекли да тамо нема стене?

Госпођа Нест је ћутала тренутак. Други комадић кокице се придружио првоме. Хенстарково перо је висило изнад нотеса.

— Не, није се наљутио.

Хенстарк је записао, па поставио друго питање.

— Како је било његово понашање?

— Рекао је да мора да сам луда.

— Је ли тачно тако рекао?

— Не. Рекао је да сам — размислила је тренутак — ударена. Да, тако је рекао.

— Ударена?

— Да. Рекао је баш као они каубоји на телевизији.

Хенстарк је изгледао збуњен.

— Можда је најбоље да ми о овме све испричате. Када је први пут почео да се понаша на овај начин?

Госпођа Нест погледа у телевизор па у Хенстарка. — Било је то управо после недеље Тексаса. Се-

— Зашто толико питаш, странче?

Хенстарк је видео да је Нест виши од њега и одлучио да прихвати игру. На крају крајева, стратегија...

— За твоје добро, мистер.

Нест слегну раменима. Посегну у џеп на кошуљи и извуче врећицу дувана и папир. Држећи папир у једној руци пажљиво насу мало дувана на њега. Док си рекао бритва увио је дуван у савршен цилиндар.

Вратио је врећицу и папир назад у џеп и извукао дрвену, кухињску шибицу. Креснуо је о ципелу и принео пламен врху цигарете, упалио га и бацио шибицу.

— Зашто чувате кањон? — поново упита Хенстарк.

Нест опет чучну у траву.

— Прича се да ће Прљави Ден, крадљивац стоке, покушати да ми украде стоку. Он поправи замишљену футролу на боку. — Али ја ћу га зауставити.

АЛБЕРТ ХЕРНХАТЕР

НЕДЕЉА ТЕКСАСА

ћате се, приказивали су оне старе каубојске филмове.

Хенстарк климну главом.

— Па, сваке ноћи их је гледао. Неколико пута није ни ишао на спавање. Чак и када се програм заврши, остајао би у некој од столица и журио у екран. Тог јутра, кад сам устала, њега није било у кући. Свугде сам га тражила, али нисам га нашла. Готово сам била спремна да телефонирам полицији када сам погледала, кроз прозор, у двориште и видела га.

— Шта је радио?

— Сео је у средини дворишта и журио. Изаšla сам и покушала да га уведем у кућу. Рекао ми је да мора да чека неког. Када сам га упитала о чему говори, рекао ми је да сам луда. Тада сам вам и телефонирао, господине Хенстарк.

— Врло мудар потез, госпођо Нест. Да ли би ми показали где вам је сада муж?

Климнула је главом и обоје усталоше из столица. Прођоше кроз трпезарију и кухињу. На задњем трему Хенстарк стаде.

— Ви боље останите овде, госпођо Нест.

Отишао је до врата и отворио их.

— Господине Хенстарк — позва госпођа Нест.

Хенстарк се окренуо и видео је како стоји поред аутоматске машине за прање рубља. — Да?

— Молим вас, будите пажљиви.

— Хенстарк се насмеши. — Бићу, госпођо Нест.

Прошао је кроз врата, низ три бетонска степеника. Бацивши поглед мало удесно, видео је човека како чучи на петама. Дошао је до човека.

— Ви сте господин Кристофер Нест?

Човек погледа навише и загледа се за тренутак у Хенстарка.

— Аха — одговори. Окренуо се и поново загледао у траву.

— Смем ли да вас упитам шта радите?

— Чувам пролаз кроз кањон. — Нест одговори не дижући главу.

Хенстарк нашара нешто у нотес.

— А зашто чувате кањон?

Нест устаде и погледа наниже у Хенстарка.

Хенстарк размисли тренутак. Тактика, мора користити тактику.

— Господине Нест. — Сачекао је док се Нест не окрену. — Шта бисте рекли ако вам кажем да доле нема кањона?

— Рекао бих да си жвакао какаво лудо семе.

— А ако докажем?

— Па, онда бих ја био ударен.

— одговори Нест после паузе.

Хенстарк помисли да ће бити лако. — Господине Нест, сви знају да није могуће шетати кроз ваздух. Је ли тако?

Нест дубоко удахну дим и издува га кроз нос.

— Тако је.

— Ако прођем изнад кањона, мораћете да признате да нема кањона.

— Тако је право.

Хенстарк крену у правцу Нестове „стене“. Нест скочи на ноге и шчепа званичног психијатра за руку.

— Шта ћеш то? — рече Нест љутито. — Хоћеш да се убијеш?

Хенстарк се ослободи његовог стиска. — Господине Нест, ја се нећу убити. Намеравам да идем овим путем. — Показао је правац где би требало да се налази стена.

— Вама ће то изгледати као да лебдим кроз ваздух.

Нест спусти руке.

— Није ме брига ако се убијеш. То ће само узнемирити стоку.

Хенстарк га хладно погледа и крену. Направио је три корака и стао. — Видите ли, господине Нест. Нема стене.

Нест га погледа и насмеја се.

— Направи само још један корак и открићеш стену.

Хенстарк направи још корак. Дуг корак. Његово лице је било изненађено док је нестајао кроз траву. Зачуо се његов крик пре него је ударио у ниско стење.

Нест дође до ивице литице и погледа доле, у смрскано тело.

Скиде шешир.

— Момак је стварно имао петљу. Јадни мали момак.

Стави шешир и погледа на улаз у долину. Коњ и јахач се појавише иза стења.

— Прљави Ден! — узвикну Нест. Сагну се и подиже пушку.

укрштене речи

ФЈОДОР МИХАИЛОВИЧ ДОСТОЈЕВСКИ

Велики руски и светски књижевник Фјодор Михайлович Достоевски (1821—1881) формирао се под утицајем социјалиста-утописта и на Гогољевим књижевним традицијама. У карактерима својих јунака Достоевски је открио процес раздвајања личности и тиме мотивисао многе њихове поступке. Дубина психологије, понирање и подсвест, трагање за коренима људске трагике у човеку — главне карактеристике његовог дела — постале су основна преокупација модерног романа, а његов утицај на развитаку светске књижевности је изванредно значајан. Испод и поред бројева 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 и 8 треба уписати наслове његових најпознатијих романа и приповести.

АУТОР ВЕ- ТАК	СКЛО- НИ- ТИ	1	ЗНАК ЗА РИЗЕ- КУ	2	ПРОШЛО ТРЕНУТ- НО ВРЕ- МЕ (ПРАТ.)	ЊИШКО ИМЕ	3	ДОД ТАКТИКВИ- НА
ПОЖУ- РИВА- ТИ КОГА								
ДЕО ПТИЧ- ЈЕГ ТЕПЛА						ЕНГ. ПИ- САЦ ТО- ПАС ЕНГ. СПИ- КАР ВИЛК ДАП		
ЗНАК ЗА ТАН- ТАН			ЈЕДНОСТ 7. СЕКРЕ- ТАРА СКОЈА МИЈО					
18. И 23. СЛОВО БИРИ- ЛИНЕ			ПОПТУНО КАТИ- ЈИМ- КАРВО- НАТ					
ДОПИ- СИ, ЧЛАН- НИ						СИН ЗЕВСОВ	4	
						М. Ч. ЗАШТУП- НЕ КОРИ- НЕ КЊИ- ГЕ		АМЕРИЧ- КА КЊИ- ЖЕВНИ- НА ПЕРП
ЕНГЛЕС- КА ТИ- ТУЛА ФР. КОТИ- НАР, ЖАН					ОСТРВО НА ЗАПРА- НУ			
ДРЖА- ВА У АЗИЈИ					ИМЕ ОД МИТЉА ЗА ПАНКУ			
УПРТА- ТИ БОЈОМ	КОЊСКИ ПОКРИ- ВАЧ	5			КОМПО- ЗИТОР КРЕСТО МАРКА НИПЕЛА			
							6	7
НОТА СОПЛИ- ЗАЦИ- ЈЕ			НОВИ САД ПРИТО- КА ДУ- НАВА			НОБНА ПТИЦА ИВАН ТОПТАК		
ДАТИ Ч. НА- ЈАМ, ЗАКУП						ЈУЦИН О' НИТ		
ПРАТОЦ ПРИКОР ПТЕМЕ- НА ДОРА НА			ГРЕБЕН СТАНОВ- НИК ПА- НИЈА			МОПРИВ- НИЦА ДЕО РУКЕ		
УДО- ТИ- НА						БОЈА У КАРТАМА ИМЕ ЊИТНА		
ПЕПЕ- ТАС- ТА					ИМЕ ПЕВА- ЧИЦЕ САК			
ЗНАК ЗА ИТАЛИ- ЈУ	КОЊ ДОМА- НЕ ГОВЕЧЕ				ЈЕДНА ДРЖА- ВА (СКР) НИТИОМ			
8 Д У	ЗНАК ЗА ВОПТ		ПРИЈА МИРАЗ (ТУР) ЈОЖ					"БАС"
							МЕТА- НИ- ЈА	

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: ВП, о, ПОЗОРИШТЕ алабастер, маневарка, угор, Кил, кас, 1, 1им, Надз, аче, ат, ну, шб, С, РР, ешарпе, ес, Јеринц, ПТТ, леј, И, то, финан, акт, Вич, т, ји, шивало, Елз, не, еп, иа, стотка, споре, аор, тама, биска, адак смит, Ц.

ФОЧА

У току туристичке сезоне, сваке суботе у подне, из Фоче па до Вишеграда, полазе сплавови низ Дрину. Тако је очувана чувена сплаварска традиција овог краја и ове реке.

Још је добро очуван и заштићен део старе фочанске чаршије

ДВИЈЕ СУ СЕ ВОДЕ ЗАВАДИЛЕ

Једна стара севда-линка опевала је свађу и надметање две реке у силини и необузданости. То је она позната песма, у Босни још жива и радо певана: „Двије су се воде завадиле, Њехотина и студена Дрина...“ Дрина, наравно, не признаје да је њена притока моћнија од ње, па јој поручује да сачека „до сутра у подне док ја дођем мутна и крвава“. Таква ће, прети река чувена по хировитости, однети „алацанске дворе и у њима љепоту дјевојку“.

Народ није случајно опевао ове две реке, познате по лепоти, али и злој ћуди. Јер, судећи по овој песми, некада су се поред Дрине налазили алацански двори, док се, по градитељском умећу, једна од најпознатијих џамија на нашем тлу, она у Фочи, такође зове Алаца џамија. Овом изузетном културно-историјском споменику и данас се диве путници који пролазе кроз Фочу, одувек значајну раскрсницу путева.

Изнутра висока готово двадесет метара пресвободна куполом која стоји

на зидовима дебелим 112 центиметара, с минаретом високим 36 метара у који је уграђено 120 спиралних степеника, Алаца џамија је задужбина Хасана Назира, вероватно врховног надзорника рудника и царских посела у Босни. Предање казује да је овај турски великаш пореклом из села Вакуфа недалеко од Челебића. Умро је и сахрањен поред богомоље, 1553, три године после њеног завршетка. Учени Хасан Назир, чију је задужбину народ ко зна због чега назвао Алаца и коме се приписују они двори с „љепотом дјевојком“, утемељио је такође 1550. године при фочанској медреси вредну и пробрану библиотеку. Књиге из ње и данас се чувају у знаменитој Газихусревбеговој библиотеци у Сарајеву.

Иако никада није била велика као Сарајево, Мостар, Битола, Нови Пазар или Скопље, Фоча је у разним епохама била историјски, стратешки или трговачки много значајнија него што би се то могло претпоставити на основу њеног и тадашњег и садашњег изгледа.

У њеној околини, испресецаној шумама, пропљаницама и рекама, што одувек прија оку намерника, пронађени су остаци римских насеља. Значајна је у саставу Рашке, до 1376, од када припада Босни. Доцније је у власти Сандаља Хранића кога после смрти, 1435, наслеђује Стјепан Косача, познатији као херцег Стјепан. Он влада до 1466. године и у околини Фоче подиже утврђење и градове. Тада се овај прад назива Хотча.

Први пут се спомиње 1450. Од 16. века добија своје данашње име — Фоча. Још није поуздано утврђено одакле потиче овај назив. Можда су га Турци донели?

Упоредо са освајачким операцијама султана Мехмеда II на Босну креће 1463. године и један турски одред, вероватно под командом Махмуд-паше Анђеловића. Фоча пада. Но, Турци је накратко напуштају да би је у лето 1465. дефинитивно освојили и претворили у једно од главних упоришта у херцеговим земљама. Од 1470. године припада новоосно-

ваном херцеговачком санџаку, да би потом дуже време била седиште херцеговачких санџак-бегова. У једном извору из 1667. спомиње се и као кадилук.

Добар положај, природна богатства, изобиље шуме и воде и боравак турских великодостојника у њој, сигурно су учинили да Фоча постане жив и значајан прад разгранате трговине и развијеног занатства. Иако није била утврђена, попут других места значајних за турску власт, она расте и у 17. веку достиже економски врхунац. Кроз њу пролазе европски путници, авантуристи, позната политичка и културна имена. Они су и остављали записе о граду према коме нису могли да остану равнодушни. Најисцрпнији је незаобилазни Евлија Челеби који 1664. године бележи, уз редован детаљан опис града, да Фоча има 2166. кућа и 17 џамија. Данас у њој живи преко десет хиљада становника, на ширем подручју општине преко 50 хиљада, џамија је три пута мање него у време великог путописца и луталице. Готово две стоти-

не година пре његовог боравака у граду где се састају Дрина и Њехотина, тачније 1474. године, у Фочи је изграђен водопад. Веште занатлије, на гласу не само у Османском Царству, од којих су најпознатији бичакчије, тј. ножари, надмећу се у изради ханџара, јатагана и ножева са цариградским мајсторима. Још половином прошлог века око 70 Фочака бавило се ови занатом. И данас се њихови потомци шале да је много рукотворина њихових предака отишло у дервентски крај...

Али, историја Фоче није само прошлост трговачка и занатлијска. Ту се, наиме, често и ратовало, устанчило и патило, и то крваво.

Када је 1878. године Аустро-Угарска окупирала Босну и Херцеговину, ту се налазио јак непријатељски гарнизон. Бунтовни житељи Фоче и околине са становништвом Борча нападају га у ноћи између 10. и 11. јануара 1882. године. Спремају се да, ради успостављања непосредне везе са Црном Гором и Санџаком, ослободје и Фочу. Међутим, окупатор је, чим су уста-

Кућа породице Авдагић, позната као Бегова кућа, из половине 18. века, типичан је пример старе фочанске оригиналне градње.

Између 1758. и 1761. године, највероватније као задужбина Мехмед-паше Кукавице, подигнута је ова сахат-кула. Сматра се да је на њој био најстарији часовник у Босни. Наиме, у септембру 1493. године Дубровчани су херцеговачком санџакбегу Сулејман бегу послали на поклон сат — хорологијум. И данас, истина савремене часовник, откуцава време на овој старој сахат-кули.

низи 1. фебруара почели да се пребације на десну обалу Дрине, појачао фочански гарнизон са 6 баталјона, једном батеријом и коњицом под командом пуковника Хаџеа. Око 1500 устаника напада град 2. фебруара, али су у тродневним жестоким борбама одбијени.

Неколико деценија касније Фоча доживљава изузетно бурне дане. Од 20. јануара до 10. маја 1942. године, пуних 110 дана, у време кад је највећи део Европе био притиснут фашизмом, Фоча је — слободна. Пре и после тих величанствених и за нашу новију историју врло значајних дана у њој су се смењивале војске, и готово да нема нашег прада који је у току другог светског рата тако много пута мењао „власнике“. Напаћеном становништву, кога су мучили плад и немаштина, а окупатор и издајници разне врсте клали и палили, синило би једино кад би се појавили партизани. Први пут тај радосни догађај био је 20. јануара 1942. године када Фочу ослобађају црногорски пролетери. То ни данас није заборављено:

Фочаши су увек захвални дурмиторским партизанима.

Пет дана касније у разорену Фочу, која ипак сада живи колико год је могуће нормално у ратним условима, долази Врховни командант друг Тито. Народ је одушевљен. Ту је начињен први ратни снимак друга Тита, а још непознати сликар на једној згради, на улазу у град преко Ђехотине, слика на фреско-начин једини портрет те врсте архивног команданта урађен у току НОБ. Титов лик урађен црном бојом, са црвеним надписом испод њега „Живио друг Тито“ и црвеном петокраком, непријатељ је, освојивши град, премазао. Али, кад је та боја отпала, портрет и натпис су се опет указали. Кише и ветрови, ступене фочанске зиме и време нису их избрисали ни до данас.

Фоча тада у зиму 1942. лечи промрзле учеснике игманског марша: у партизанској болници „Игман“ лечена су 172 борца. Лекари ампутирају 224 смрзнута прста. Жене плету чарупе и чепице, пекари пеку за своју, на-

родноослободилачку војску, град живи слободно.

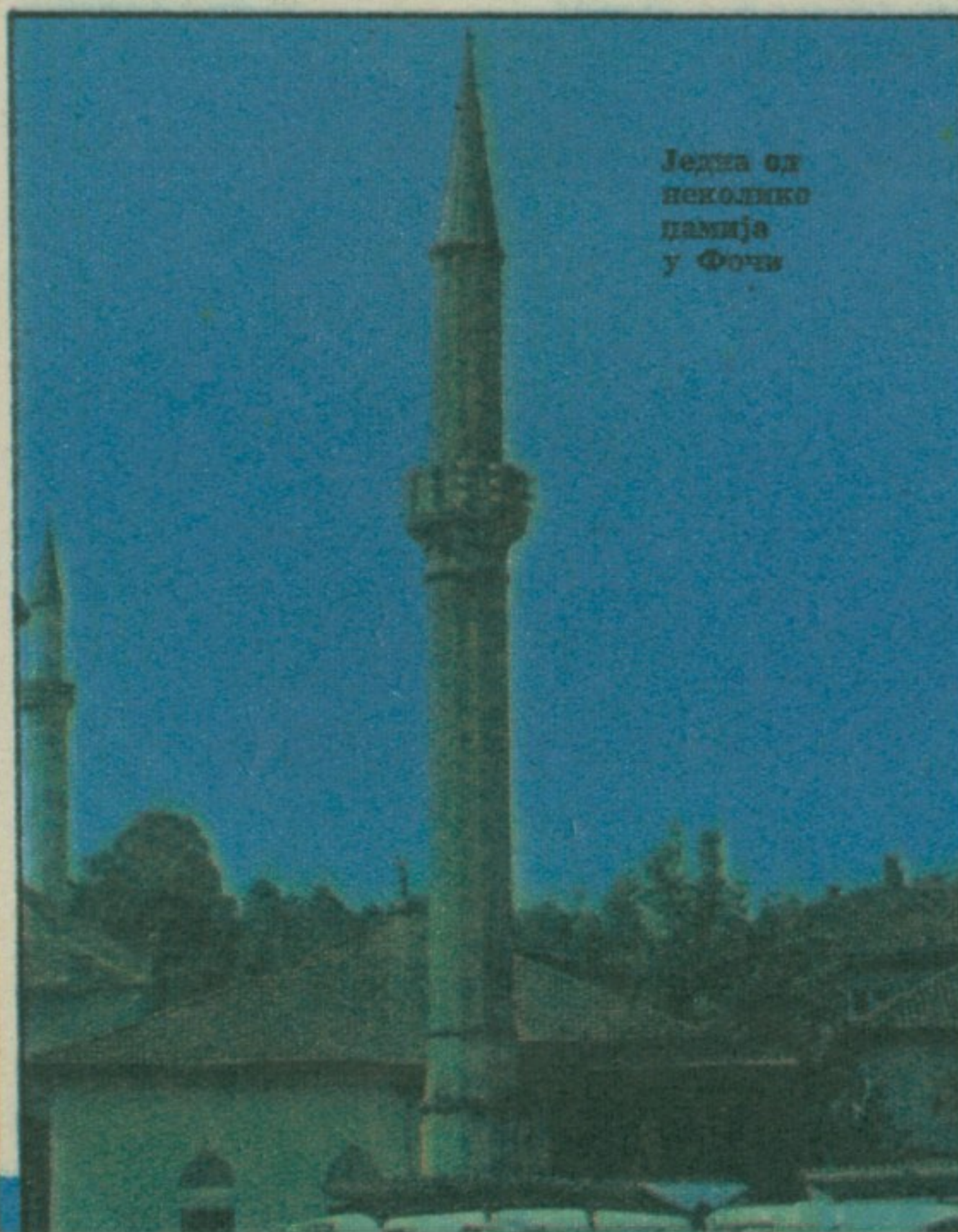
Војно-политичко руководство народноослободилачког покрета, на челу са другом Титом, доноси у овом граду знамените „Фочанске прописе“, историјски изузетно важан документ под пуним називом „Задачи и устројство народних ослободилачких одбора“ и „Објашњење и упутства за рад народно-ослободилачких одбора у ослобођеним крајевима“. То је био озаконен зачетак развоја народне власти, прописи значајни за стварање социјалистичке Југославије. А у двоброју Билтена Врховног штаба НОП и ДВЈ за фебруар и март 1942. године објављен је Статут пролетарских народноослободилачких ударних бригада, што ће до краја рата бити темељни документ изградње оружаних снага нове Југославије. У Фочи се у пролеће те године, по идеји друга Тита и у организацији Иве Лоле Рибара, одржава партизанска олимпијада, чија је традиција очувана до данас.

Текст: Иван Лончар

Снимио:

Љубомир Патротић

На обалама Дрине и Ђехотине није нова Фоча

Једна од неколико памија у Фочи

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД

МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавници,

ИСТИ НИВО ОКЕАНА

Да ли је ниво вода Атлантског и Тихог океана код Панамског канала исти и да ли, због тога, тамо постоје оне преводнице. Молим те да ми што пре одговориш јер је у питању опклада у коју је укључено преко двадесет лица!

Никола Петковић,
Земун

Због техничких разлога — три издања: ћирилично, латинично и словеначко — не можемо да на писмо добијено ове недеље одговоримо већ у следећем броју. Поред осталог, ту су још и стотине других писама на која, такође, ваља одговорити. Но, да се вратимо на одговор.

Ниво мора и океана је углавном свуда исти. Може, како нам рече професор др Ракићевић са Природно-математичког факултета у Београду, једино понекад због ваздушног притиска да дође до благог и незнатног њихања и померања нивоа воде. Према томе и ниво Атлантског и Тихог океана код Панамског канала је исти. Међутим, постоје преводнице јер велики морски канал који пресеца Панамски земљоуз између Северне и Јужне Америке прокопан је копном које је више од нивоа океана: вештачко језеро Гатун налази се, рецимо, на 26 метара надморске висине, па се на оба краја канала дугачког 81,6 километара налазе по три велике каналске уставе (бродске преводнице) помоћу којих саобраћају бродови на улазу и излазу. Још нешто, уставе су двоструке, па се бродови могу пуштати истовремено у оба правца.

НАСТАВНИК СУДСКЕ МЕДИЦИНЕ

У Пожаревцу постоји улица која носи име Аћима Медовића, па ме интересује ко је он био.

Олгица Обрадовић,
Пожаревац

Како каже Енциклопедија Југославије, у издању Југославенског лексикографског завода из Загреба, Аћим Медовић (рођен 1815. у Подвизову у Галицији а умро 1897. у Београду) био је познати лекар. Завршивши најпре Филозофски а затим (1841) и Медицински факултет у Вечу, Медовић је 1842. дошао у Србију и поред дужности секретара Санитетског одељења био први наставник судске медицине на Великој

школи. Члан Српског лекарског друштва објавио је многе расправе и чланке из области медицине и пољопривреде и први испитивао епидемију голубачке мупице. У библиографији његових радова истичу се: О начину на који народ код нас овце од строке чува, Судска медицина за правнике.

Судска медицина за судске, полицијске и санитетске званичнике, за адвокате и остале правнике, Мале хирурргијске услуге и прва помоћ при повредама тела, Санитетска полиција...

Решење детективске приче

Писмо је шифровано, простом дводелном бројчаном шифром. Први део: — IV павилјон, показује место где се осушен налази (најужи смештај), према томе, број четири треба да означава положај речи у тексту писма, а то је свака четврта реч у реду. Други део: — 23. 6. 57. — означава датум писања а у тексту писма указује на то који редови долазе у обзир. То значи да треба читати сваку четврту реч у редовима: 2, 3, 6, 5, и 7.

Митар Ивановић је правилно запазио да је у шифри највећа бројка 7, и то му је омогућило да шифру повеже у целину. После сваког седмог реда враћао се на редове по кључу 2, 3, 6, 5, 7. На тај начин добио је следећи текст: ЈОВАН НЕКА ПРЕДА НОВАЦ МАРКУ ЗЛАТО НЕМОЈ ВАДИТИ ИСТРАЈ ОВО ПАР ГОДИНА БУТИ ЧЕКАЈ ОНДА БЕМО ПРЕКО КОД НАШИХ БЕЗУСЛОВНО БУДИ ОПРЕЗНА.

Децо,

прочитајте
тајанама
и, мамама
овај текст

НОВО

— израда фотографија директно са дијапозитива!

ПРВИ ПУТ

— домаћа фото-опрема и прибор!
— од статива до ножа за обрезивање!

И ДАЉЕ

— колор фотографије — за само седам дана! уз сваких 20 фотографија — бесплатан албум!

За слање филмова и дијапозитива поужећем:
адреса: CINÉPHOTO — Београд, Француска 12

БУДИТЕ СИНЕФОТОГЕНИЧНИ!

У ЧАСТ НЕХРУА

Расписан је 33. по реду Међународни децји Шанкаров конкурс који се традиционално организује у Индији. Од самог почетка организовања овог конкурса деца Југославије су учествовала на њему и постигала запажене резултате. Циљ конкурса је зближавање деце света кроз њихова остварења на пољу литерарног и ликовног стваралаштва. Најуспешнији радови објављују се сваке године у каталогу и приказују на изложбама широм света.

ШАНКАРОВ МЕЂУНАРОДНИ ДЕЧЈИ КОНКУРС 1982.

Драга децо,

Овај конкурс отворен је за све вас без обзира где живите, под условом да имате мање од 16 година, тј. да сте рођени после 1. јануара 1966. године.

Можете да пишете или црта-те на тему:

1. Догађај коме сте присуство-вали
2. Активност, спорт или хоби који вас интересује
3. Како да улепшате вашу средину

Уједињене нације желе да створе чистији и здравији свет у коме живимо. Стога су начи-нили програм за унапређење човекове средине и желе да знају какве идеје имају деца о уређењу своје околине. На пример — чистије место борав-ка, мање болести, више парко-

ва, дрвећа, свежег ваздуха и сл.

А сада у вези са овим КОНКУРСОМ. Уз сваки рад треба послати уредно попуњену потврду родитеља или наставника да је рад оригиналан и само-сталан, урађен током 1981. године. Сваки рад треба да са-држи следеће податке:

Име и презиме, пол, датум рођења, народност — држа-вљанство, тачна адреса и на-слов рада.

Ови подаци треба да буду написани по датом редоследу на енглеском, штампаним сло-вима на полеђини сваког лите-рарног или ликовног рада. У истој пошиљци већи број ауто-ра може послати радове.

Ликовни радови

Користите све технике, сем оловке. Цртеж не сме да буде мањи од 30x40 см. Молимо вас да их не урамљујете.

Литерарни радови

Могу се послати само радови који су у оригиналу написани на енглеском језику. Уз сваки рад треба послати потврду на-ставника да је то оригиналан рад учесника.

Радови могу бити написани у виду приче, есеја, песме, драме, описа и слично.

РОК ЗА ПРИЈЕМ РАДОВА
ЈЕ 31. ДЕЦЕМБАР 1981. ГО-
ДИНЕ

Они који живе далеко од Делхија треба о томе да воде рачуна и да радове пошљају раније како би стигли на вре-ме.

Радове шаљите на адресу:

The Secretary
Shankar's International
Children's Competition
Nehru House
4 Bahadur Shah Zafar Marg,
New Delhi 110002

Награде:

Радове ће оцењивати стручни жири организатора и доделити следеће награде:

— Златну медаљу председни-ка Индије за најбољи ликовни рад

— Златну медаљу Залота децје књиге за најбољи лите-рарни рад.

Поред ових награда биће до-дељене 24 меморијалне Златне медаље Џавахарлал Нехру, и око 400 награда и 400 сребрних медаља.

Један учесник не може да добије више од две награде. Сва права на послате ликовне и литерарне радове задржава Шанкаров међународни децји конкурс. Најбољи радови биће објављени у Годишњем зборни-ку „Шанкарова децја умет-ност“, чија ће 33. свеска изаћи у децембру 1982. године. Иза-брани радови биће такође објављени у месечном часопису за децу „Децји свет“.

Дакле, децо, имате све подат-ке. Пожурите са радовима и срећно

С љубављу искрено

Yamuna Shankar, секретар
Шанкаровог међународног
децјег конкурса

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника
изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Вукоје Булатовић

Главни и одговорни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Александар Мартиновић

Издавачки савет:

Ђорђе Радишић (председник), Дра-гослав Антић, Добривоје Арсић, Драгомир Вуксановић, Неда Жив-ковић, Радомир Животић, Олга Јан-ковић, Живорад Љубичић, Воји-слав Марјановић, др Иван Николић, Петар Петровић, Снежана Стамен-ковић (потпредседник), Јелисавета Суруџић, Невзад Худаверди.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашо-вић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Ме-деница, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зо-ран Петканић, Радоје Савић, Не-дељка Сташић, Миленко Тодоровић и Милош Томић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаме-нић, Даринка Тодоровић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИ-ТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд, Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фото-графије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за кул-туру СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 20 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 220,00 динара, полуго-дишња 440,00 динара и годишња 880,00 динара.

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 440,00 динара, полуго-дишња 880,00 динара и годишња 1.760,00 динара.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну на-знаку НО „Политика“ ООУР „Прода-ја“ — претплата на лист „ПОЛИТИ-КИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У
СТРАНОЈ ВАЛУТИ
ГОДИШЊА:

САД	\$	65.—
СР НЕМАЧКА	DM	115.—
ШВАЈЦАРСКА	Sfr.	107.—
ФРАНЦУСКА	Ffr.	267.—
ШВЕДСКА	Škr.	271.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТ БАНКЕ“ — Београд, број 60811-620-63-257300-00054, уз обаве-зну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ĐAČKO DOBA-SPOMENAR

poštan. fah 38-157

BEOGRAD 11061

POKLON!

● nalepnica

● značka

● 64 stranice

● 32 ilustracije

● u boji

● postojan povež

● naslovna strana
zlatotisak

to je:

đачки ilustrovani

SPOMENAR

za samo 110 din.

NARUĐBENICA

SPOMENAR u količini od — kom

ime i prezime

ulica i broj

broj pošte i mesto

plaćate poštaru

SPOMENAR

NOVO

